

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η Περίπτωση της Ελλάδας

Παναγιώτης Μπαλίκης
Πτυχιούχος του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης
του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Πειραιάς
2012

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – ΟΛΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ**

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα με τίτλο “Έννοια και Δείκτες Ανταγωνιστικότητας – Η Περίπτωση της Ελλάδας” έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Όνοματεπώνυμο: Παναγιώτης Μπαλίκης

Ημερομηνία: 21/11/2012

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση της ανταγωνιστικότητας και η ανάδειξη της σημασίας της για κράτη και επιχειρήσεις στις μέρες μας. Η εργασία αποτελείται από τρία μέρη και επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο μέρος (κεφάλαιο 1) επιχειρείται η εξέταση της έννοιας της ανταγωνιστικότητας. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η εξέλιξη αυτής της έννοιας στο χρόνο, παρατίθενται σύγχρονοι ορισμοί αυτής, γίνεται η ανάλυσή της σε διάφορα επίπεδα, εξετάζονται τρόποι συναρμογής και στοιχεία αυτής και τέλος προβάλλονται οι ενστάσεις που έχουν διατυπωθεί για αυτήν την έννοια.

Στο δεύτερο μέρος (κεφάλαια 2 και 3) παρουσιάζονται οι πλέον γνωστοί δείκτες ανταγωνιστικότητας. Αρχικά, τόσο για το δείκτη ανταγωνιστικότητας του WEF όσο και για αυτόν του IMD, καταγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθούν και στη συνέχεια αναλύονται τα επιμέρους στοιχεία που τους συνθέτουν.

Στο τρίτο μέρος (κεφάλαια 4, 5, 6 και 7) γίνεται αναφορά: στην ελληνική περίπτωση μέσα από πρόσφατες διεθνείς κατατάξεις για την ανταγωνιστικότητα, την Ευρωπαϊκή Ένωση -μέλος της οποίας αποτελεί η Ελλάδα- και τις στρατηγικές για την ανταγωνιστικότητα που διαμορφώνονται στα πλαίσια της και τέλος προτείνονται πολιτικές ενίσχυσης αυτής.

Τα κύρια συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν από την παρούσα διπλωματική εργασία είναι πως η ανταγωνιστικότητα είναι μια έννοια δυναμική και πολυδιάστατη και ότι οι δείκτες ανταγωνιστικότητας αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για την παρακολούθηση των επιδόσεων που καταγράφονται σε σχέση με αυτήν. Επίσης, οι διεθνείς κατατάξεις αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό την πραγματική κατάσταση των οικονομιών που εξετάζουν. Ακόμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποδίδει μεγάλη σημασία στην ανταγωνιστικότητα και για αυτόν τον λόγο χαράσσει στρατηγικές για να την ενισχύσει και εφαρμόζει μια σειρά σχετικών πολιτικών. Τέλος, άλλο ένα συμπέρασμα, στο οποίο οδηγούμαστε, είναι η αδιαμφισβήτητη σύγκλιση που υπάρχει σε διεθνές επίπεδο για τους κανόνες, τις αρχές και τις πολιτικές που πρέπει να υιοθετούνται για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	7
Κατάσταση Πινάκων	8
Κατάσταση Διαγραμμάτων	9
ΜΕΡΟΣ Α.....	11
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	12
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ	12
1.2 ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	17
1.3 Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΠΙΠΕΔΑ.....	21
1.4 ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	23
1.4.1 Το Διαμάντι της Ανταγωνιστικότητας.....	23
1.4.2 Ο Κύβος της Ανταγωνιστικότητας	26
1.4.3 Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας	29
1.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	32
1.5.1 Η Κριτική του Krugman	32
1.5.2 Η Κριτική της Ομάδας της Λισσαβώνας	34
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	36
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	37
ΜΕΡΟΣ Β.....	39
ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	40
Η ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ WORLD ECONOMIC FORUM (WEF).....	40
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	40
2.1 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ WEF	41
2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΥΛΩΝΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	44
2.2.1 Θεσμοί	45
2.2.2 Υποδομές.....	46
2.2.3 Μακροοικονομικό Περιβάλλον.....	47
2.2.4 Υγεία και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	48
2.2.5 Ανώτερη Εκπαίδευση και Κατάρτιση.....	48
2.2.6 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών.....	49
2.2.7 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας.....	50

2.2.8 Ανάπτυξη Χρηματαγορών	50
2.2.9 Τεχνολογική Ετοιμότητα	51
2.2.10 Μέγεθος Αγοράς	52
2.2.11 Επιχειρηματική Ωρίμανση	53
2.2.12 Καινοτομία.....	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	56
Η ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ INSTITUTE FOR MANAGEMENT DEVELOPMENT (IMD).....	56
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	56
3.1 Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΠΕΤΗΡΙΔΩΝ ΤΟΥ IMD	56
3.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	59
3.2.1 Οικονομική Επίδοση	60
3.2.2 Κρατική Αποτελεσματικότητα	61
3.2.3 Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα.....	62
3.2.4 Υποδομές.....	63
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	66
ΜΕΡΟΣ Γ	67
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	67
(ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ).....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	68
Η ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ WEF ΓΙΑ ΤΟ 2010-2011 ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	68
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	68
4.1 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΟΥ WEF	69
4.1.1 Οι Καλύτερες και οι Χειρότερες Επιδόσεις Χωρών.....	70
4.1.2 Οι Επιδόσεις των Χωρών ανά Περιοχές του Πλανήτη.....	70
4.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ WEF.....	73
4.3 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ WEF	75
4.3.1 Επίδοση και Συγκριτική Αξιολόγηση	75
4.3.2 Εστίαση στους Επιμέρους Πυλώνες της Ανταγωνιστικότητας.....	76
4.3.3 Ισχυρά και Αδύναμα Σημεία και Εμπόδια για τις Επιχειρήσεις.....	77
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	82
Η ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ IMD ΓΙΑ ΤΟ 2011 ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	82
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	82
5.1 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑΣ ΤΟΥ IMD	83
5.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ IMD.....	84

5.3 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ IMD	86
5.3.1 Συνολική Κατάταξη και Συγκριτική Αξιολόγηση	86
5.3.2 Εστίαση στους Επιμέρους Παράγοντες της Ανταγωνιστικότητας	87
5.3.3 Προκλήσεις, Επιδόσεις και Ελκυστικά Σημεία	89
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	94
Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	94
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	94
6.1 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ	95
6.1.1 Πυλώνες, Στόχοι και Δείκτες.....	95
6.1.2 Αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας.....	98
6.1.3 Αξιολόγηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας.....	101
6.2 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ «ΕΥΡΩΠΗ 2020».....	108
6.2.1 Προτεραιότητες, Στόχοι και Πρωτοβουλίες.....	108
6.2.2 Διαφορές της Νέας Στρατηγικής με την Προϊσχύουσα	112
6.2.3 Κριτική στην «Ευρώπη 2020»	113
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	114
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 6 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	116
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	118
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	118
.....	118
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	118
7.1 ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	118
7.2 ΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ Η ΕΛΛΑΔΑ;	122
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	124
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 7 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	126
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	127
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	128
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΡΙΣΑ	128
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	132
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	132
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	136
ΕΠΑΝ ΙΙ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ	
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	136
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	139

Ευχαριστίες

Επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στην κα Βικτωρία Πέκκα-Οικονόμου, Καθηγήτρια του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, τόσο για την ενθάρρυνσή της στην επιλογή του θέματος της Ανταγωνιστικότητας όσο και για την καθοδήγησή της στην ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Κατάσταση Πινάκων

Πίνακας 1-1 Η Μακρά Ιστορία της Ανταγωνιστικότητας.....	13
Πίνακας 1-2 Κύριες Εννοιολογικές Παραδοχές.....	14
Πίνακας 1-3 Διαφορετικοί Ορισμοί της Ανταγωνιστικότητας μιας Χώρας ...	18
Πίνακας 2-1 Η Σύνθεση του Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF	42
Πίνακας 2-2 Συντελεστές Στάθμισης Παραγόντων στο Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας	44
Πίνακας 3-1 Η Σύνθεση του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας του IMD.....	58
Πίνακας 4-1 Η Κατάταξη της Έκθεσης του WEF για το 2010-2011.....	69
Πίνακας 4-2 Η Κατάταξη των 27 Κρατών-Μελών της ΕΕ.....	74
Πίνακας 4-3 Ο ΔΠΑ και η Ελλάδα (2006-2010).....	77
Πίνακας 4-4 Ισχυρά και Αδύναμα Σημεία για την Ελλάδα (WEF).....	78
Πίνακας 5-1 Οι Επιδόσεις 24 χωρών της ΕΕ	85
Πίνακας 5-2 Η Επετηρίδα του IMD και η Ελλάδα (2005-2011).....	88
Πίνακας 5-3 Ισχυρά και Αδύναμα Σημεία για την Ελλάδα (IMD)	90
Πίνακας 6-1 Ποσοτικοποίηση Στόχων της Λισσαβώνας.....	99
Πίνακας 6-2 Κατατάξεις και Βαθμολογίες των Χωρών της ΕΕ	105

Κατάσταση Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1-1 Διάκριση Περιοχών Έρευνας της Ανταγωνιστικότητας	21
Διάγραμμα 1-2 Το Διαμάντι της Ανταγωνιστικότητας	25
Διάγραμμα 1-3 Ο Κύβος της Ανταγωνιστικότητας.....	27
Διάγραμμα 1-4 Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας.....	30
Διάγραμμα 4-1 Ο ΔΠΑ και η Ελλάδα.....	76
Διάγραμμα 4-2 Εμπόδια για την Επιχειρηματική Δραστηριότητα	79
Διάγραμμα 5-1 Η Κατάταξη της Επετηρίδας του IMD για το 2011	83
Διάγραμμα 5-2 Η Συνολική Κατάταξη της Ελλάδας.....	86
Διάγραμμα 5-3 Μέση Κατάταξη Χωρών Ευρώπης-Μέσης Ανατολής-Αφρικής.....	87
Διάγραμμα 5-4 Μέση Κατάταξη Χωρών με Πληθυσμό κάτω των 20 εκ.	87
Διάγραμμα 5-5 Δείκτες Ελκυστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας.....	91
Διάγραμμα 6-1 Ποσοστό Απασχόλησης στην ΕΕ (ποσοστό % στις ηλικίες 15-64).....	102
Διάγραμμα 6-2 Δαπάνες για Ε&Α (ποσοστό του ΑΕΠ)	103
Διάγραμμα 6-3 Συγκριτική Επίδοση της Ευρώπης (2002-2010)	107

«Αγωνίσου – μόχθησε – αγωνίσου...»

*«Ομπρός! ομπρός! απάνω!
Στον τραχιά, τραχιά μου δρόμο,
με τα μάτια στυλωμένα πάντα στην κορφή!»*

[Από το ποίημα του Άγγελου Σικελιανού
«Το Κατορθωμένο Σώμα», 1941, 39 & 94-96]

Μέρος Α

Η Έννοια της Ανταγωνιστικότητας

Κεφάλαιο 1

Εννοιολογική Προσέγγιση της Ανταγωνιστικότητας

Εισαγωγή

Η διεθνής βιβλιογραφία είναι ιδιαίτερα εκτενής στην ανάπτυξη της έννοιας και του ορισμού της ανταγωνιστικότητας. Στην ιστορία των οικονομικών ιδεών, δεν είναι πολλές οι περιπτώσεις που μια έννοια πραγματοποιεί το άλμα από την αφάνεια στο προσκήνιο μέσα σε διάστημα λίγων μόνο ετών. Γεννημένη τις τελευταίες δεκαετίες, η συζήτηση για την ανταγωνιστικότητα των εθνικών οικονομιών γνώρισε γρήγορα αποδοχή και σύντομα υιοθετήθηκε και καλλιεργήθηκε από επίσημους κρατικούς φορείς¹. Ωστόσο, παρά την έντονη παρουσία της στο δημόσιο διάλογο, η ανταγωνιστικότητα εξακολουθεί να είναι μια δυσπρόσιτη έννοια, ειδικά όταν αναφέρεται σε εθνικές οικονομίες. (ΕΣΑΑ, 2007: σελ. 41).

1.1 Η Εξέλιξη της Έννοιας της Ανταγωνιστικότητας στο Χρόνο

Στον ευρύτερο προβληματισμό για την ανταγωνιστικότητα αποδίδεται ιστορία πολλών αιώνων (Reinert, 1995). Πράγματι, η έννοια της ανταγωνιστικότητας είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς ιστορίας σκέψεων (βλ. Πίνακα 1-1), που βοήθησαν στον καθορισμό των διάφορων πτυχών αυτής της πολυδιάστατης και πολύπλοκης έννοιας.

1 Το 1986 οι ΗΠΑ ίδρυσαν το Συμβούλιο για την Ανταγωνιστικότητα - Council on Competitiveness (βλ. <http://www.compete.org/about-us/>), ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η ΕΕ προσέγγιζε το ζήτημα μέσα από τρεις συνθέσεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Εσωτερικής Αγοράς, Βιομηχανίας και Έρευνας) για να προχωρήσει το 2002 μέσω συνενώσεων στη συγκρότηση αυτοτελούς Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας - European Competitiveness Council (βλ. <http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness>).

Πίνακας 1-1 Η Μακρά Ιστορία της Ανταγωνιστικότητας

Οι κλασσικοί οικονομολόγοι οι οποίοι εντόπισαν τους τέσσερις παράγοντες εισροών: τη γη, το κεφάλαιο, τους φυσικούς πόρους και την εργασία.
(Βλ. *Adam Smith (1723 – 1790), “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations”, 1776*)

Ο David Ricardo με το Νόμο του Συγκριτικού Πλεονεκτήματος, που υπογράμμισε τον τρόπο με τον οποίο οι χώρες θα πρέπει να ανταγωνίζονται.
(Βλ. *David Ricardo (1772 – 1823), “Principles of Political Economy and Taxation”, 1817*)

Ο Γερμανός κοινωνιολόγος Max Weber, ο οποίος θεμελίωσε τη σχέση ανάμεσα στις αξίες, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και τις οικονομικές επιδόσεις των κρατών.
(Βλ. *Max Weber (1864 – 1920), “Ethic of Protestantism and the Spirit of Capitalism”, 1905*)

Ο Joseph Schumpeter, ο οποίος τόνισε το ρόλο του επιχειρηματία ως παράγοντα της ανταγωνιστικότητας, υπογραμμίζοντας ότι η πρόοδος είναι αποτέλεσμα των ανισοτήτων, οι οποίες ευνοούν την καινοτομία και την τεχνολογική βελτίωση.
(Βλ. *Joseph Schumpeter (1883 – 1950), “Capitalism, Socialism and Democracy”, 1942*)

Οι Alfred P. Sloan και Peter Drucker, οι οποίοι ανέπτυξαν περαιτέρω την έννοια της διοίκησης ως βασικού παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα.
(Βλ. *Alfred P. Sloan (1875 – 1965), “My Years at General Motors”, 1963; Peter Drucker, “The Age of Discontinuity”, 1969*)

Ο Robert Solow, ο οποίος μελέτησε τους παράγοντες της οικονομικής ανάπτυξης στις ΗΠΑ, μεταξύ 1948 και 1982, για να τονίσει τη σημασία της εκπαίδευσης, της τεχνολογικής καινοτομίας και της αυξημένης τεχνογνωσίας.
(Βλ. *Robert Solow (1924 -), “Technical Change and the Aggregate Production Function”, 1958*)

Ο Nicholas Negroponte και άλλοι σύγχρονοι οικονομολόγοι, οι οποίοι βελτιώνουν περαιτέρω την έννοια της «Γνώσης» ως του πιο πρόσφατου παράγοντα της ανταγωνιστικότητας.
(Βλ. *Nicholas Negroponte, “Being Digital”, 1995*)

Ο Michael Porter, που προσπάθησε να συγκεντρώσει όλες αυτές τις ιδέες σε ένα συστημικό μοντέλο, το Διαμάντι της Ανταγωνιστικότητας.
(Βλ. *Michael Porter, “The Competitive Advantage of Nations”, 1990*)

Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

Η διαμόρφωση της σύγχρονης και πολυδιάστατης έννοιας της ανταγωνιστικότητας αποτελεί αρκετά πρόσφατη εξέλιξη και προκύπτει από τη σύνθεση οικονομικών εννοιών και ιδεών, που προέρχονται, κυρίως, από το χώρο της διοικητικής επιστήμης (ΕΣΑΑ, 2008: σελ. 32-33).

Πριν από μερικές δεκαετίες, οι περισσότεροι αναλυτές περιορίζονταν αυστηρά στην οικονομική προσέγγιση της ανταγωνιστικότητας, δίνοντας έμφαση σε παράγοντες κόστους και τιμών, ταυτίζοντας, έτσι, την ανταγωνιστικότητα, με την παραδοσιακή έννοια του στατικού, συγκριτικού πλεονεκτήματος. Υπό την

προσέγγιση αυτή, παραγνωρίζονταν ένας αριθμός παραγόντων, που δεν σχετίζονται με τις τιμές, αλλά έχουν ιδιαίτερη σημασία για μία χώρα καθώς προχωρά σε ανώτερα στάδια οικονομικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, η στενή προσέγγιση σε όρους τιμών, αγνοεί τη δυναμική αντίληψη της ανταγωνιστικότητας και το χρονικό ορίζοντα στον οποίο οφείλει να αναφέρεται η έννοια της ανταγωνιστικότητας. (Βλ. Πίνακα 1-2).

Οι σύγχρονοι αναλυτές κατευθύνονται προς μια δυναμική, πολυδιάστατη έννοια της ανταγωνιστικότητας, η οποία εστιάζεται στο μέλλον (forward-looking) και ενσωματώνει αξιολογικές κρίσεις και στόχους πολιτικής. Με αυτόν τον τρόπο, οδηγηθήκαμε στη σταδιακή διεύρυνση του ορισμού της ανταγωνιστικότητας προς τη σημερινή πολυδιάστατη κατεύθυνση.

Πίνακας 1-2 Κύριες Εννοιολογικές Παραδοχές

Ανταγωνιστικότητα Κόστους και Τιμών;

Η ταύτιση της ανταγωνιστικότητας με την ελκυστικότητα των σχετικών τιμών ή του σχετικού κόστους αποτελεί συνηθισμένη οικονομική πρακτική. Προφανώς, η σύγκριση των τιμών ή του κόστους μεταξύ χωρών δεν γίνεται σε απόλυτους όρους, αλλά λαμβάνει υπόψη διαφορές στην παραγωγικότητα, με αποτέλεσμα λόγω χάρη η παραγωγή εξελιγμένων μεταποιητικών προϊόντων να είναι φθηνότερη τελικά σε ανεπτυγμένες χώρες με υψηλούς μισθούς, απ' ό, τι σε αναπτυσσόμενες χώρες. Εντούτοις, η αυστηρότητα και σαφήνεια του ορισμού της ανταγωνιστικότητας κόστους συνοδεύεται δυστυχώς και από σημαντικές θεωρητικές αδυναμίες (Llewellyn, 1996). Κυριότερο πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας υπό αυτήν την έννοια είναι το ότι παραγνωρίζει μια σειρά παραγόντων που δεν σχετίζονται με τις τιμές (non-price factors).

Ήδη από τη δεκαετία του 1970, ο Nicholas Kaldor επεσήμανε τη σημασία των παραγόντων αυτών, δείχνοντας πως σε πολλές χώρες «αυξήσεις στις σχετικές τιμές των προϊόντων συνοδεύονταν από αντίστοιχες διευρύνσεις των εξαγωγικών μεριδίων τους στις διεθνείς αγορές» (Kaldor, 1978). Το παράδοξο, το οποίο επαληθεύεται και από πιο πρόσφατες μελέτες (πχ Fagerberg, 1996), δείχνει ότι η πραγματική εμπειρία των χωρών είναι πολύ πιο πολύπλοκη από αυτή που προβλέπει η απλή ταύτιση της ανταγωνιστικότητας με τις σχετικές τιμές. Η πρόσφατη ιστορία δείχνει πως ασιατικές χώρες όπως η Ιαπωνία, η Κορέα και η Ταϊβάν κατάφεραν να διευρύνουν τα εξαγωγικά τους μερίδια παρά το γεγονός ότι γίνονταν ακριβότερες σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, ενώ χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία και η Ολλανδία βίωσαν το αντίθετο φαινόμενο. Η εμπειρία της γερμανικής οικονομίας στα μέσα της δεκαετίας του 1980 είναι επίσης χαρακτηριστική, αφού η αύξηση του κόστους εργασίας, χωρίς αντίστοιχα κέρδη σε όρους παραγωγικότητας, συνοδεύτηκε από σημαντική διεύρυνση των μεριδίων αγοράς (Pilat και Van Ark, 1994).

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η ανταγωνιστική επίδοση των χωρών δεν προσδιορίζεται μόνο από το κόστος και τις τιμές. Χρειάζεται μια σειρά άλλων στοιχείων που συχνά αφορούν λιγότερα άμεσα παρατηρήσιμα μεγέθη, όπως η τεχνολογία, η ποιότητα του προϊόντος, ο σχεδιασμός (design), ή μπορεί να σχετίζονται και με εξωοικονομικούς παράγοντες. Αν μάλιστα απομακρυνθούμε και από το στενό πλαίσιο των εξαγωγών και του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών και αναγνωρίσουμε ότι η διεθνής οικονομική αλληλεπίδραση παίρνει και άλλες μορφές (πχ προσέλκυση ξένων

επενδύσεων, απορρόφηση ικανών στελεχών και επιστημόνων, εξαγωγή καινοτομιών), τότε, το φάσμα των παραγόντων που προσδιορίζουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των εθνικών οικονομιών γίνεται πολύ μεγαλύτερο. Κινούμαστε, δηλαδή, σταδιακά, από ένα μονοδιάστατο ορισμό της ανταγωνιστικότητας, σε όρους σχετικού κόστους και εξαγωγικής διείσδυσης, σε μια πολυδιάστατη προσέγγιση, όπου η ανταγωνιστικότητα συναρτάται πλέον με στοιχεία όπως το μακροοικονομικό περιβάλλον, η τεχνολογική πρόοδος, η καινοτομία, οι επιχειρηματικές πρακτικές, το ανθρώπινο κεφάλαιο, η κοινωνική συνοχή κλπ. [...]

Η κίνηση αυτή συνεπάγεται βέβαια μια θυσία σε όρους εννοιολογικής αυστηρότητας, αφού ο κάθε μελετητής μπορεί να προβάλει εκείνους τους παράγοντες που αυτός κρίνει σημαντικότερους· από την άλλη πλευρά όμως, προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της πραγματικότητας που αντιμετωπίζουν οι χώρες στην αλληλεπίδρασή τους μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Στατική ή Δυναμική Ανταγωνιστικότητα;

Μια άλλη πτυχή της συζήτησης, η οποία συνδέεται με την απόρριψη των αυστηρών προσεγγίσεων σε όρους τιμών και κόστους, αλλά επεκτείνεται και σε μια σειρά άλλων συλλογισμών, είναι αυτή της στατικής έναντι της δυναμικής αντίληψης της ανταγωνιστικότητας. Η παραδοσιακή προσέγγιση σε όρους συγκριτικού κόστους αφορά κυρίως την τρέχουσα, στατική εικόνα της ανταγωνιστικότητας, ενώ τις περισσότερες φορές –και ιδιαίτερα στη χάραξη πολιτικής– μας ενδιαφέρει κυρίως η μελλοντική διάρθρωση της οικονομίας και η συναρμογή της με τις υπόλοιπες οικονομίες του κόσμου.

Η συμβατική έννοια του συγκριτικού πλεονεκτήματος θεωρεί τους διαθέσιμους πόρους δεδομένους και ασχολείται με τη βελτιστοποίηση της κατανομής τους με κριτήριο τη στατική αποτελεσματικότητα· υπό αυτήν την έννοια δεν μας αποκαλύπτει πολλά για το μέλλον ή για τις δυνατότητες των οικονομιών να διαμορφώσουν οι ίδιες τους τομείς και τις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες θα στραφεί η οικονομική τους δραστηριότητα (Kitson, et al., 2004 και Lall, 2001). Αυτή είναι και η σκέψη στην οποία βασίστηκε ο Michael Porter, όταν πρότεινε την αντικατάσταση της έννοιας του συγκριτικού πλεονεκτήματος με το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και την αντίστοιχη αλλαγή του τρόπου άσκησης της οικονομικής πολιτικής: «Πιστεύω ότι πολλοί σχεδιαστές πολιτικής, όπως και πολλά στελέχη επιχειρήσεων, βλέπουν τις πηγές της ανταγωνιστικότητας σε λάθος πλαίσιο. Αν πιστεύεις ότι η ανταγωνιστικότητα προέρχεται από φθινό κεφάλαιο, χαμηλό κόστος εργασίας και χαμηλές τιμές και αν πιστεύεις ότι η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται από τη στατική αποτελεσματικότητα, τότε συμπεριφέρεσαι με ένα συγκεκριμένο τρόπο για να ενισχύσεις τη βιομηχανία. Εντούτοις, η δική μου έρευνα διδάσκει ότι η ανταγωνιστικότητα είναι συνάρτηση της δυναμικής προόδου, της καινοτομίας και της δυνατότητας για αλλαγή και βελτίωση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, πράγματα που φαίνονται χρήσιμα στο παλαιό μοντέλο αποδεικνύονται αντιπαραγωγικά» (Porter, 1992). [...]

Από την άλλη πλευρά, στο βαθμό που η έννοια της ανταγωνιστικότητας επεκτείνεται στη μελλοντική διαμόρφωση των οικονομικών συνθηκών, η συζήτηση συσκοτίζεται από την ύπαρξη διαφορετικών προγνώσεων για το μέλλον και διαφορετικών αντιλήψεων ως προς τις αυριανές επιδράσεις της σημερινής πολιτικής. Αποτέλεσμα είναι, η έννοια της ανταγωνιστικότητας, να κερδίζει και πάλι σε όρους ρεαλισμού και συναρμογής με την οικονομική πολιτική, αλλά να χάνει σε θεωρητική σαφήνεια και αυστηρότητα.

Ανταγωνιστικότητα – μια «ουδέτερη» έννοια;

Μια συναφής, αλλά όχι ταυτόσημη, διάσταση του προβληματισμού για τον ορισμό της ανταγωνιστικότητας αφορά το χρονικό ορίζοντα στον οποίο αναφέρεται η έννοια. Η αυστηρά οικονομική προσέγγιση, σε όρους της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, δεν διακρίνει μεταξύ βραχυχρόνιων διορθώσεων (πχ μέσω μιας

συναλλαγματικής υποτίμησης ή ενός αποπληθωρισμού) και μακροχρόνιων, διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια έχει κερδίσει έδαφος η αντίληψη ότι η έννοια της ανταγωνιστικότητας οφείλει να είναι προσανατολισμένη στο μακροχρόνιο ορίζοντα, όπου έχουν μεγαλύτερη σημασία οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις προς αύξηση της παραγωγικότητας, της παραγωγής γνώσης, της ευελιξίας των αγορών κλπ (Llewellyn, 1996).

Σε αυτό το πλαίσιο, οι σύγχρονοι ορισμοί της ανταγωνιστικότητας ενέχουν συχνά αναφορές στη «διατηρησιμότητα» (sustainability) της αναπτυξιακής τροχιάς, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου η ανταγωνιστικότητα συνδέεται ρητά με την προώθηση μακροχρόνιων στόχων όπως η αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, η προστασία του περιβάλλοντος κλπ. Έτσι, για παράδειγμα, ένας από τους πλέον προβεβλημένους ορισμούς είναι αυτός του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), σύμφωνα με τον οποίο η ανταγωνιστικότητα ενός κράτους είναι: «ο βαθμός στον οποίο μπορεί, υπό συνθήκες ελεύθερης και δίκαιης αγοράς, να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες που περνούν τις δοκιμασίες των διεθνών αγορών, διατηρώντας και επεκτείνοντας ταυτόχρονα τα πραγματικά εισοδήματα των κατοίκων του μακροχρονίως» (OECD, 1992).

Η σύνδεση ανταγωνιστικότητας, διατηρήσιμης ανάπτυξης και αύξησης των πραγματικών εισοδημάτων (έναντι πχ απλών μειώσεων στο κόστος μέσω χαμηλότερων μισθών) καθίσταται ακόμα σαφέστερη στα γραπτά του Huggins: «Αν και το χαμηλό εργατικό κόστος συμβάλει αρχικά στην προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων σε μια περιοχή, αυτό το κόστος αποτελεί από πολλές απόψεις “δίκοππο μαχαίρι”, αφού οδηγεί σε χαμηλότερους μισθούς σε σχέση με άλλες περιοχές. Άρα, μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι πραγματική περιφερειακή και τοπική ανταγωνιστικότητα υφίσταται μόνο όταν επιτυγχάνεται διατηρήσιμη ανάπτυξη με εργατικούς μισθούς που ανεβάζουν το συνολικό βιοτικό επίπεδο» (Huggins, 2003). [...]

Η ενσωμάτωση αξιολογικών κρίσεων στον ορισμό της ανταγωνιστικότητας δεν είναι a priori προβληματική ή μεμπτή. Με δεδομένο ότι ο απώτερος στόχος είναι η χάραξη της κατάλληλης οικονομικής πολιτικής, οι υποκειμενικές κρίσεις και η επιλογή στόχων ούτως ή άλλως θα έπρεπε αργά ή γρήγορα να αποτελέσουν μέρος της ανάλυσης. Το πρόβλημα είναι περισσότερο πρακτικό: ενσωματώνοντας τους στόχους στον ίδιο τον ορισμό της ανταγωνιστικότητας, οι μελετητές (α) προκαταβάλλουν την επιλογή των απώτερων επιδιώξεων μιας πολιτικής ανταγωνιστικότητας και (β) δημιουργούν αμέσως μια σειρά από ερωτήματα για τον τρόπο με τον οποίο αυτές θα επιτευχθούν.

Το πρώτο σκέλος του προβλήματος είναι ίσως το λιγότερο ανησυχητικό, αφού οι περισσότεροι στόχοι που επιλέγονται (υψηλότερο βιοτικό επίπεδο, διατηρήσιμη ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή κλπ) είναι σε τέτοιο βαθμό ευρέως αποδεκτοί ώστε λίγοι είναι αυτοί που αντιτίθενται. Από εκεί και πέρα όμως, η μετάβαση από την κοινή αποδοχή ενός στόχου, όπως αυτού της μακροχρόνιας ανάπτυξης, προς τη διατύπωση των κατάλληλων μέσων και εργαλείων είναι πολύ πιο δύσκολη, αφού διαφορετικοί μελετητές έχουν αντίθετες απόψεις για την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί. Έτσι καταλήγουμε σε έναν επιπρόσθετο λόγο για τον οποίο οι σύγχρονοι ορισμοί της ανταγωνιστικότητας θεωρούνται από πολλούς αναλυτές ασαφείς: στο βαθμό που ενσωματώνουν συγκεκριμένους στόχους, δημιουργούν αυτομάτως αποκλίνουσες αντιλήψεις για τον τρόπο υλοποίησης των στόχων αυτών. Με αυτή τη διαπίστωση κατά νου, ο Llewellyn παρατηρεί: «Στην πράξη όμως, ίσως να μην είναι παραγωγικό να προσπαθούμε συνέχεια για έναν τέλειο ορισμό, όχι μόνο γιατί οι οικονομικές συνθήκες εξελίσσονται συνεχώς, αλλά και γιατί οι ορισμοί που διατυπώνονται σε όρους στόχων έχουν θεμελιώδεις περιορισμούς, αφού γεννούν ερωτήματα για τα μέσα επίτευξης των στόχων αυτών» (Llewellyn, 1996).

Πηγή: ΕΣΑΑ (2007), *Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2006*

1.2 Σύγχρονοι Ορισμοί της Ανταγωνιστικότητας

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται διάφοροι ορισμοί, που έχουν προταθεί στη βιβλιογραφία τα τελευταία χρόνια και επιβεβαιώνουν την πανσπερμία των εναλλακτικών προσεγγίσεων για την ανταγωνιστικότητα. Η ποικιλία που παρατηρείται, σε σχέση με τους ορισμούς της ανταγωνιστικότητας, αποτελεί δείκτη της δημοτικότητας του θέματος αλλά και της πολυδιάστατης φύσης του. Ωστόσο, μέσα από τους διαφορετικούς ορισμούς προκύπτει και μια σειρά από στοιχεία που επαναλαμβάνονται και αποτελούν τον κοινό παρονομαστή της σύγχρονης προσέγγισης στην ανταγωνιστικότητα των κρατών. Τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής²:

- Η ανταγωνιστικότητα είναι μια πολυδιάστατη και δυναμική έννοια, που δεν μπορεί να ταυτιστεί με το απλό συγκριτικό πλεονέκτημα κόστους, ούτε να αναλυθεί μόνο σε έναν ή δύο παράγοντες.
- Η ανταγωνιστικότητα είναι μια σχετική και συγκριτική έννοια, δηλαδή ορίζεται σε σχέση με τις επιδόσεις και τα χαρακτηριστικά άλλων εθνικών οικονομιών που συμμετέχουν στο διεθνές σύστημα.
- Η ανταγωνιστικότητα σχετίζεται με τις εμπορικές επιδόσεις της οικονομίας υπό την ευρεία έννοια (διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου, τεχνολογίας κλπ), αλλά δεν περιορίζεται μόνο σε αυτές.
- Η ανταγωνιστικότητα ενσωματώνει συγκεκριμένες αξιολογικές κρίσεις και στόχους σχετικά με τη μακροχρόνια προοπτική του βιοτικού επιπέδου, του επιπέδου απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της οικονομίας.

² Για περισσότερα, βλ. ΕΣΑΑ (2007: σελ. 46).

Πίνακας 1-3 Διαφορετικοί Ορισμοί της Ανταγωνιστικότητας μιας Χώρας

<p>Η εθνική ανταγωνιστικότητα είναι το πλέγμα εκείνο των παραγόντων, πολιτικών και θεσμών που προσδιορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας. Το επίπεδο της παραγωγικότητας, με τη σειρά του, προσδιορίζει το διατηρήσιμο επίπεδο ευημερίας που μπορεί να απολαμβάνει μία οικονομία. Με άλλα λόγια, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες μπορούν τείνουν να είναι σε θέση να προσφέρουν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος στους πολίτες τους. Το επίπεδο της παραγωγικότητας προσδιορίζει επίσης την απόδοση των επενδύσεων σε μια οικονομία. Καθώς οι αποδόσεις είναι οι καθοριστικοί προσδιοριστικοί παράγοντες στη μεγέθυνση των οικονομιών, μια πιο ανταγωνιστική οικονομία είναι μια οικονομία που πιθανότατα θα αναπτυχθεί ταχύτερα στο μέσο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.</p> <p style="text-align: right;"><i>(World Economic Forum, 2007)</i></p>
<p>Η ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι το πεδίο εκείνο της οικονομικής θεωρίας που αναλύει τα στοιχεία και τις πολιτικές εκείνες που διαμορφώνουν την ικανότητα μιας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον που υποστηρίζει μεγαλύτερη παραγωγή αξίας για τις επιχειρήσεις και μεγαλύτερη ευημερία για τους πολίτες.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Institute for Management Development, 2006)</i></p>
<p>Ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας χώρας, ή περιοχής, να δημιουργεί ευημερία.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Aiginger, 2006)</i></p>
<p>Η ανταγωνιστικότητα είναι το θεμελιώδες στήριγμα της ευημερίας. [...] Η πραγματική ανταγωνιστικότητα μετράται από την παραγωγικότητα. [...] Η παραγωγικότητα είναι ο στόχος, όχι οι εξαγωγές αυτές καθ' εαυτές. Επίσης, η παραγωγικότητα είναι ο στόχος, ασχέτως του αν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα είναι εγχώριες ή ξένες. Τέλος, οι αμιγώς τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες έχουν και αυτές σημασία για την ανταγωνιστικότητα γιατί η παραγωγικότητά τους όχι μόνο θέτει τους μισθούς αλλά επηρεάζει το κόστος ζωής και το κόστος επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα. Άρα, το βιοτικό επίπεδο προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα της συνολικής οικονομίας και όχι μόνο του τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Porter, et al., 2006)</i></p>
<p>Το επίπεδο διαβίωσης (πλούτος) μιας περιοχής προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα με την οποία χρησιμοποιεί τους ανθρώπινους, κεφαλαιακούς και φυσικούς της πόρους. Ο κατάλληλος ορισμός της ανταγωνιστικότητας είναι η παραγωγικότητα.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Porter, 2002)</i></p>
<p>Μια χώρα θεωρείται ανταγωνιστική, αν πουλάει αρκετά προϊόντα και υπηρεσίες, με εισοδήματα για τους συντελεστές συμβατά με τις προσδοκίες και βλέψεις (τρέχουσες και συνεχώς μεταβαλλόμενες) της χώρας, υπό συνθήκες (μακροοικονομικές και κοινωνικές) που κρίνονται ως ικανοποιητικές από τους πολίτες.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Aiginger, 1996)</i></p>
<p>Η ανταγωνιστικότητα καθίσταται σχεδόν συνώνυμη με τη διαχρονική αύξηση της παραγωγικότητας.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Boltho, 1996)</i></p>
<p>Η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να πετύχει τους βασικούς στόχους της οικονομικής της πολιτικής, ιδιαίτερα την αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης, χωρίς να αντιμετωπίσει προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών της.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Fagerberg, 1996)</i></p>

<p>Ανταγωνιστικότητα σημαίνει υποστήριξη της ικανότητας των επιχειρήσεων, κλάδων, περιφερειών, χωρών ή διακρατικών περιοχών να δημιουργούν σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και απασχόλησης των συντελεστών τους, ενώ παραμένουν εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό.</p> <p style="text-align: right;"><i>(OECD, 1996)</i></p>
<p>Η ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας χώρας να πετύχει διατηρήσιμα υψηλούς ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.</p> <p style="text-align: right;"><i>(World Economic Forum, 1996)</i></p>
<p>Πρέπει να δούμε την ανταγωνιστικότητα ως το κύριο μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου, απασχόλησης των ανέργων και εξάλειψης της φτώχειας.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Competitiveness Advisory (Ciampi) Group. "Enhancing European Competitiveness" Second Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, December 1995)</i></p>
<p>Η ανταγωνιστικότητα ενέχει στοιχεία παραγωγικότητας, αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας. Αλλά δεν είναι αυτοσκοπός, ή απλός στόχος. Είναι ένα ισχυρό μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής ευημερίας, ένα εργαλείο για την επίτευξη στόχων. Αυξάνοντας την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα στο πλαίσιο της διεθνούς εξειδίκευσης, η ανταγωνιστικότητα προσφέρει, παγκοσμίως, τη βάση για την αύξηση των εισοδημάτων κατά μη πληθωριστικό τρόπο.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Competitiveness Advisory (Ciampi) Group, "Enhancing European Competitiveness" First Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, June 1995)</i></p>
<p>Ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα επικερδούς διάθεσης στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών σε συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Reve και Mathiesen, 1994)</i></p>
<p>Ανταγωνιστικότητα είναι ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος μπορεί, υπό συνθήκες ελεύθερης και δίκαιης αγοράς, να προσφέρει αγαθά και υπηρεσίες, που πληρούν τα κριτήρια των διεθνών αγορών, διατηρώντας και αυξάνοντας, ταυτόχρονα, τα πραγματικά εισοδήματα των ανθρώπων, μακροχρόνια.</p> <p style="text-align: right;"><i>(OECD, 1992)</i></p>
<p>Η ικανότητά μας να προσφέρουμε αγαθά και υπηρεσίες, που πληρούν τα κριτήρια του διεθνούς ανταγωνισμού, ενώ οι πολίτες μας απολαμβάνουν ένα βιοτικό επίπεδο, που αυξάνεται και είναι διατηρήσιμο.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Tyson, 1992)</i></p>
<p>Η μόνη έννοια της ανταγωνιστικότητας που έχει νόημα στο εθνικό επίπεδο είναι αυτή της εθνικής παραγωγικότητας.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Porter, 1990)</i></p>
<p>Η έννοια της ανταγωνιστικότητας περιλαμβάνει τόσο την αποδοτικότητα (επίτευξη στόχων με το μικρότερο δυνατό κόστος) όσο και την αποτελεσματικότητα (επιλογή των κατάλληλων στόχων). Αυτή η επιλογή βιομηχανικών στόχων είναι κρίσιμη. Η ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνει τόσο τους στόχους όσο και τα μέσα για την επίτευξή τους.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Buckley, et al., 1988)</i></p>

Η εθνική ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να παράγει και να διανέμει προϊόντα και υπηρεσίες στη διεθνή οικονομία σε ανταγωνισμό με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται από άλλες χώρες, και αυτό να το κάνει με τρόπο που να εξασφαλίζει αυξανόμενο βιοτικό επίπεδο. Το τελικό κριτήριο δεν είναι ένα «ευνοϊκό» εμπορικό ισοζύγιο, ένα πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ή μια αύξηση στα συναλλαγματικά αποθέματα:

είναι η αύξηση στο βιοτικό επίπεδο. Το να είναι ανταγωνιστική μια χώρα σημαίνει να μπορεί να απασχολεί εθνικούς πόρους, κυρίως το εργατικό δυναμικό της, με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκομίζει αυξανόμενα πραγματικά εισοδήματα μέσω της εξειδίκευσης και του εμπορίου στη διεθνή οικονομία.

(Scott και Lodge, 1985)

Πηγή: Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, *διάφορες εκδόσεις*

Αξιοσημείωτο είναι ότι αν και το ενδιαφέρον των εθνικών κυβερνήσεων, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών τους, είναι έντονο, οι ορισμοί που δίνουν σε αυτή δεν είναι πάντοτε οι ίδιοι (Λιαργκόβας, 2007: σελ. 38-39). Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, όπου λειτουργεί το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας (US Council on Competitiveness), η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως η ικανότητα αύξησης του πραγματικού εισοδήματος των Αμερικανών πολιτών με την παραγωγή υψηλής ποιότητας προϊόντων τα οποία ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των παγκόσμιων αγορών³. Αντίστοιχα, το Ιρλανδικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας (Irish National Competitiveness Council) ορίζει την ανταγωνιστικότητα ως την ικανότητα διατήρησης και επικράτησης οικονομικών δραστηριοτήτων στην εσωτερική και διεθνή αγορά⁴.

Όσον αφορά την Ελλάδα, το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, με γνώμονα τη διεθνή βιβλιογραφία και την ελληνική εμπειρία, έχει προχωρήσει στην κατάρτιση του δικού του ορισμού της ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην: «ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας – αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, της διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας– υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης» (ΕΣΑΑ, 2008: σελ. 31).

Ο ορισμός αυτός ενσωματώνει τα διδάγματα από τις εύστοχες επιστημονικές εκείνων των πλευρών που αντιμετωπίζουν την ανταγωνιστικότητα με σκεπτικισμό, αφού όχι μόνο αποδέχεται το ευρύτερο πλαίσιο της

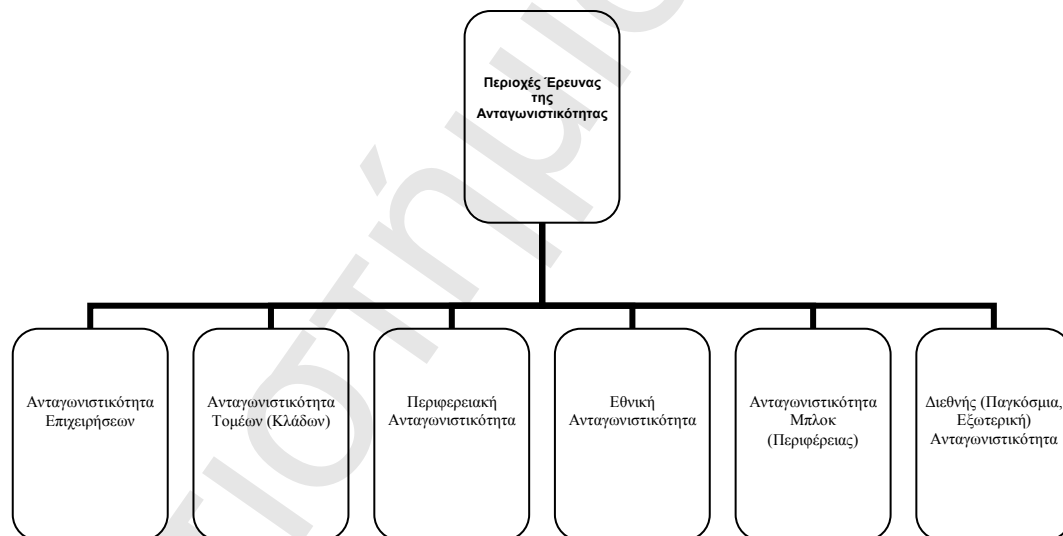
3 Βλ. <http://www.compete.org/explore/>.

4 Βλ. <http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/>.

παγκοσμιοποίησης, δηλαδή μιας σταδιακής απελευθέρωσης των αγορών και αποφυγής των εμπορικών «συγκρούσεων», αλλά ταυτόχρονα κάνει ρητά λόγο για την ενίσχυση της πραγματικής συνοχής και της περιβαλλοντικής προστασίας, ξεκαθαρίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ότι η προώθηση της ανταγωνιστικότητας δεν νοείται εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος ή του κοινωνικού ιστού της χώρας⁵.

1.3 Η Ανταγωνιστικότητα σε Διάφορα Επίπεδα

Ο όρος της ανταγωνιστικότητας είναι ευρύς και πολυεπίπεδος. Αυτό δίνει τη δυνατότητα να διακριθεί σε διαφορετικά επίπεδα -ανάλογα με τις προτεραιότητες και τους σκοπούς του κάθε ερευνητή- όπως αυτό της επιχείρησης, του τομέα (κλάδου) οικονομικής δραστηριότητας, της περιφέρειας, του κράτους, του μπλοκ και του διεθνούς πεδίου. (Βλ. Διάγραμμα 1-1).

Διάγραμμα 1-1 Διάκριση Περιοχών Έρευνας της Ανταγωνιστικότητας
Πηγή: Balkyte and Tvaronaviciene (2010)

⁵ Πιο αναλυτικά, σε σχέση με τον ορισμό της ανταγωνιστικότητας που υιοθετεί το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, βλ. ΕΣΑΑ (2007: σελ. 46-47).

Πιο αναλυτικά, σε σχέση με τα διάφορα επίπεδα ανταγωνιστικότητας:

- Η ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο αυτή, κάτω από συνθήκες ελεύθερης και δίκαιης αγοράς, μπορεί να παράγει προϊόντα ή/και υπηρεσίες που ικανοποιούν τα κριτήρια αποδοχής της διεθνούς αγοράς και αυξάνουν το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων (Δερβιτσιώτης και Λαγοδήμος, 2007: σελ. 26-27). Γενικά, η ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο επιχείρησης συνδέεται με την ικανότητα αυτής να ανταγωνίζεται επιτυχώς με τους εμπορικούς αντιπάλους της (Law, 2009).
- Ο τομέας (κλάδος ή βιομηχανία) μιας χώρας είναι ανταγωνιστικός, συγκρινόμενος με τους αντίστοιχους τομείς άλλων χωρών, εάν ως σύνολο έχει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που του επιτρέπουν να δημιουργήσει με συνέπεια υψηλότερη προστιθέμενη αξία και υψηλότερα κέρδη (ΕΣΣΑ, 2003: σελ. 31-33). Δηλαδή, το κυριότερο κριτήριο εδώ είναι η διατήρηση και η βελτίωση της θέσης του τομέα (κλάδου ή βιομηχανίας) στην παγκόσμια αγορά.
- Στο παραπάνω διάγραμμα, παρατηρούμε ότι ο όρος περιφερειακή ανταγωνιστικότητα εμφανίζεται δύο φορές. Την πρώτη φορά για να καταγράψει την ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο περιοχών (πόλεων ή ευρύτερων διοικητικών διαιρέσεων) της ίδιας χώρας και τη δεύτερη για να αναφερθεί στην ανταγωνιστικότητα συνασπισμών χωρών (πχ ΕΕ-15, ΕΕ-27, Ασία, η τριάδα ΕΕ-ΗΠΑ-Ιαπωνίας κ.ά.). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999), «η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως η ικανότητα μιας περιοχής να παράγει σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και απασχόλησης, ενώ εκτίθεται στον εξωτερικό ανταγωνισμό». «Με άλλα λόγια» συνεχίζει η Επιτροπή «για να είναι μια περιοχή ανταγωνιστική, είναι σημαντικό να διασφαλισθεί τόσο η ποιότητα όσο και η ποσότητα των θέσεων εργασίας».
- Το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας της Ιρλανδίας (2004: pp. 118) ορίζει την εθνική ανταγωνιστικότητα ως την «ικανότητα σημείωσης επιτυχιών στις αγορές, που οδηγούν σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου για όλους». «Προέρχεται» συνεχίζει το Συμβούλιο «από μια σειρά παραγόντων, κυρίως από το επίπεδο ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και από ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον που

ενθαρρύνει την καινοτομία και τις επενδύσεις, οι οποίες οδηγούν σε σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας, πραγματικά κέρδη εισοδήματος και βιώσιμη ανάπτυξη».

- Τέλος, η διεθνής ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας οικονομίας να ικανοποιεί την αύξηση της συνολικής ζήτησης και να ενισχύει την εξαγωγική δραστηριότητα. Η απώλεια της ανταγωνιστικότητας, εδώ, συνήθως σηματοδοτείται από την αύξηση των εισαγωγών και τη μείωση των εξαγωγών (Black, et al., 2009).

Ολοκληρώνοντας, αυτήν την ενότητα, μία συνοπτική και οριζόντια προσέγγιση της έννοιας της ανταγωνιστικότητας μας προσφέρει ο Hatzichronoglou (1996), σύμφωνα με τον οποίο, η ανταγωνιστικότητα μπορεί να γίνει αντιληπτή ως: «η ικανότητα επιχειρήσεων, βιομηχανιών, περιφερειών, κρατών και υπερεθνικών περιοχών να παράγουν, ενώ βρίσκονται και παραμένουν εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό, σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και απασχόλησης σε βιώσιμη βάση».

1.4 Τρόποι Συναρμογής και Στοιχεία της Ανταγωνιστικότητας

1.4.1 Το Διαμάντι της Ανταγωνιστικότητας

Εναλλακτικό παράδειγμα ενός συνθετικού υποδείγματος για την ανταγωνιστικότητα, το οποίο έχει ασκήσει σημαντική επιρροή στη διεθνή βιβλιογραφία, είναι το υπόδειγμα του Porter (1990). Σύμφωνα με τον Porter, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των κρατών προκύπτει ως συνισταμένη των προσπαθειών των μεμονωμένων επιχειρήσεων για συνεχή βελτίωση της παραγωγικής τους διαδικασίας και καινοτομία. Έτσι, η κατάκτηση και διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος -σε αντιδιαστολή προς το συγκριτικό πλεονέκτημα των συμβατικών υποδειγμάτων εμπορίου- είναι μια αδιάλειπτη, εξελικτική διαδικασία που μπορεί να ανεξαρτητοποιηθεί από τις παραγωγικές εντάσεις ή τη δομή του κόστους των οικονομικών κλάδων της κάθε χώρας (ΕΣΑΑ, 2007: σελ. 53-55).

Οι παράγοντες που επισημαίνονται από τον Porter είναι οι εξής⁶:

(α) Συνθήκες συντελεστών/εισροών (factor/input conditions)

Αφορούν την ύπαρξη ή μη εισροών όπως ενός εργατικού δυναμικού με εξειδικευμένες δεξιότητες, τη διαθεσιμότητα συγκεκριμένων πρώτων υλών, τις υλικές υποδομές, τη χρηματοδότηση κλπ. Οι εισροές συντελεστών παραγωγής δεν είναι στατικές αλλά μπορούν να αναβαθμίζονται συνεχώς και να γίνονται πιο εξειδικευμένες με την πάροδο του χρόνου. Για παράδειγμα, οι εταιρείες μπορούν να επενδύσουν στην κατάρτιση των εργαζομένων τους για να αναβαθμίσουν τις ικανότητές τους και να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους.

(β) Συνθήκες ζήτησης (demand conditions)

Αξιολογούν τις ανάγκες της αγοράς και τον εκλεπτυσμό των πελατών. Απαιτητικοί πελάτες ωθούν στην καινοτομία και εντείνουν τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις επιχειρήσεις. Η παρουσία ή η απουσία προστασίας των καταναλωτών και των πελατών, αλλά και η ευκολία με την οποία εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες είναι διαθέσιμα, ενδυναμώνουν ή αποδυναμώνουν τη ζήτηση.

(γ) Πλέγμα των συνδεδεμένων και υποστηρικτικών επιχειρήσεων (related and supporting industries)

Αφορούν την έκταση και την πολυπλοκότητα της δημιουργίας ενός συμπλέγματος (cluster)⁷. Τα συμπλέγματα (clusters) αποτελούνται από πολλές -με γεωγραφική εγγύτητα και διασύνδεση- βιομηχανίες, εταιρείες και συνεργαζόμενα ιδρύματα, που έχουν κοινούς και συμπληρωματικούς στόχους. Τα συμπλέγματα (clusters) ενισχύουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα αναδεικνύοντας τις βέλτιστες πρακτικές, τονώνοντας την

6 Πιο αναλυτικά, βλ. Porter, et al. (2008: pp. 45-51).

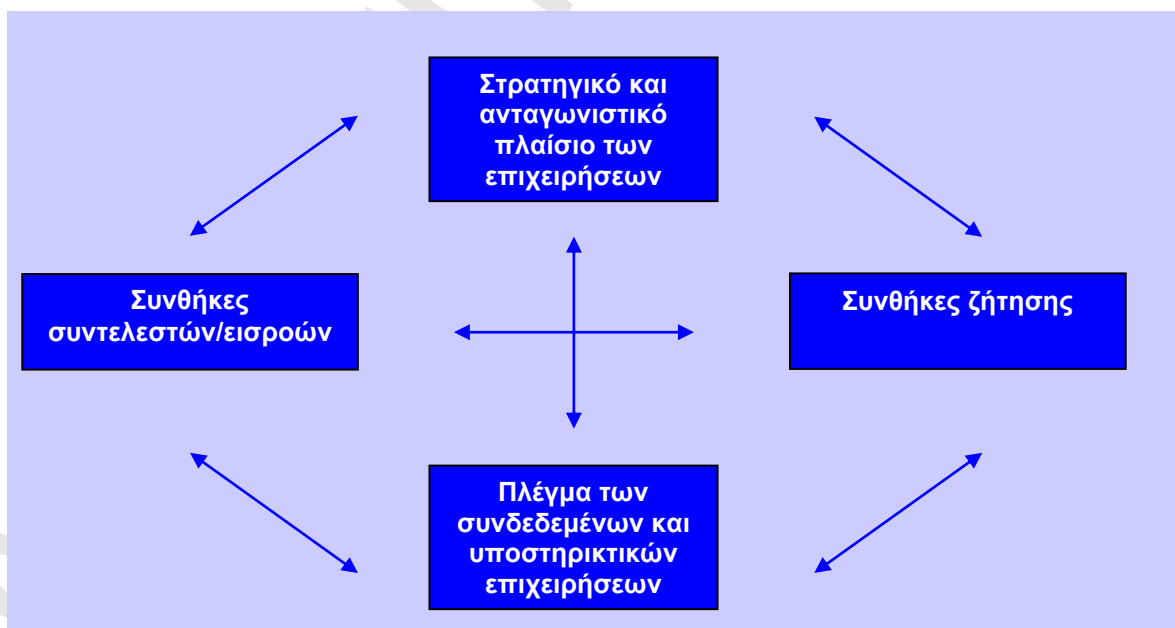
7 Ο σχηματισμός των συμπλεγμάτων (clusters) αποκτά μεγάλη σημασία καθώς η οικονομία κινείται μέσα από τα διαφορετικά στάδια της οικονομικής ανάπτυξης. Η καινοτομία λαμβάνει χώρα σε καλά ανεπτυγμένα συμπλέγματα (clusters), που έχουν ορίσει με σαφήνεια ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και έχουν καθιερωμένες συγγενείς και υποστηρικτικές βιομηχανίες. Η συνεργασία και ο ανταγωνισμός είναι δύο στοιχεία που δρουν επ' ωφελεία των συμπλεγμάτων (clusters). Πιο συγκεκριμένα, η δημιουργία συμπλεγμάτων (clusters) αποδεικνύει ότι ο ανταγωνισμός δεν είναι ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος και πως η ανταγωνιστικότητα ομοειδών επιχειρήσεων ενισχύεται από τη διάχυση της γνώσης. Η έντονη αλληλεπίδραση ανάμεσα στους πελάτες, τους παραγωγούς, τους προμηθευτές και τους θεσμούς, σε επίπεδο συμπλέγματος (cluster), βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα με τους εξής τρόπους: i) αυξάνει την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα μέσω της έκθεσης των βέλτιστων πρακτικών, ii) τονώνει την καινοτομία μέσω του προσδιορισμού των ευκαιριών και την επιτάχυνση στη δημιουργία γνώσης και iii) διευκολύνει την εμπορευματοποίηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών και παρέχει ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

καινοτομία και δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Πανεπιστήμια και βιομηχανικές ενώσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και τη διάχυση αυτής της γνώσης.

(δ) Στρατηγικό και ανταγωνιστικό πλαίσιο των επιχειρήσεων (context for firm strategy and rivalry)

Αφορά τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις επιχειρήσεις ενός συμπλέγματος (cluster), ενός τομέα ή μιας βιομηχανίας. Ο ανταγωνισμός αποτελεί κίνητρο για την καινοτομία και την αυξημένη επιτήδευση των επιχειρήσεων, καθώς αυτές πασχίζουν να κερδίσουν μερίδιο της αγοράς από τους ανταγωνιστές τους και να αυξήσουν τα περιθώρια κέρδους. Για τη δημιουργία ισχυρών και ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, σε παγκόσμιο επίπεδο, απαιτούνται πολιτικές που θα εκθέτουν τις επιχειρήσεις στον ανταγωνισμό και συνεπώς θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κατάλληλης στρατηγικής και θα παρέχουν κίνητρα για βελτίωση της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών ούτως ώστε να συγκεντρώσουν μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς.

Οι τέσσερις αυτοί παράγοντες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, ενώ ταυτόχρονα επηρεάζονται από δύο, ως επί το πλείστον, εξωγενή στοιχεία: i) από τυχαία ιστορικά γεγονότα και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, καθώς και ii) από την κρατική πολιτική (Porter, et al., 2006: pp. 54).

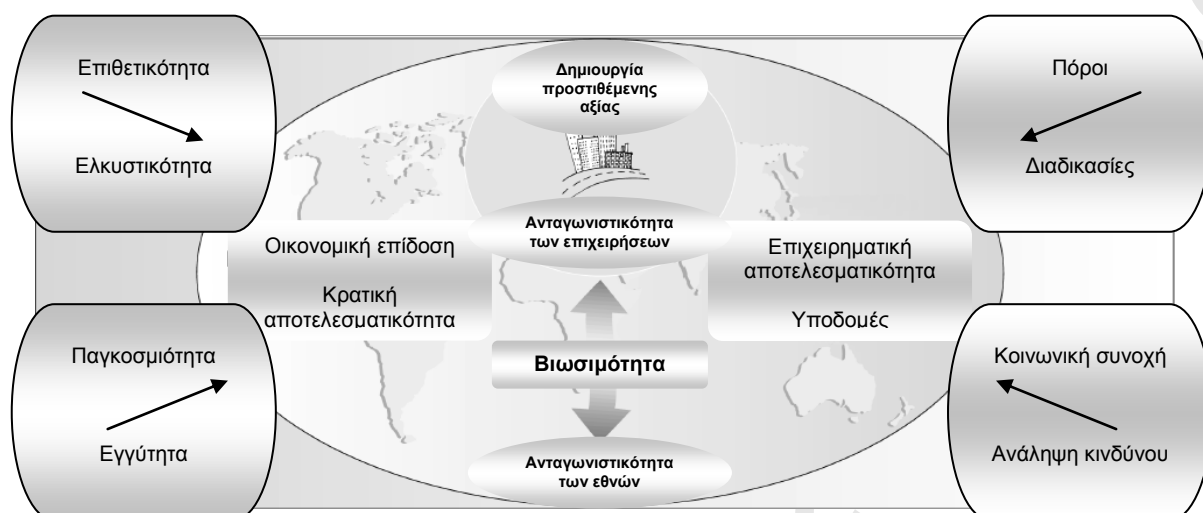
Διάγραμμα 1-2 Το Διαμάντι της Ανταγωνιστικότητας

Πηγή: Porter (1990), *The Competitive Advantage of Nations*

Όπως φαίνεται και από τη συνοπτική διαγραμματική του παρουσίαση, το Διαμάντι της Ανταγωνιστικότητας του Porter αποκαλύπτει ότι «σχεδόν τα πάντα έχουν σημασία για την ανταγωνιστικότητα» (Porter, et al., 2006: pp. 54), γεγονός που το καθιστά σαφώς ρεαλιστικότερο των παραδοσιακών υποδειγμάτων ανάπτυξης. Από την άλλη πλευρά, αυξάνει σημαντικά τους «βαθμούς ελευθερίας» του κάθε μελετητή, ο οποίος μπορεί να εκλογικεύσει σχεδόν οποιαδήποτε εξέλιξη ως προϊόν του κατάλληλου συνδυασμού των διαφορετικών παραγόντων. Εντούτοις, η θεωρία του Porter για την ανταγωνιστικότητα των κρατών εξακολουθεί να παραμένει μια από τις πρώτες και πιο πρωτότυπες προσπάθειες ανάλυσης της αναπτυξιακής διαδικασίας σε όρους όχι μόνο μακροοικονομικούς (κεφάλαιο, φυσικοί πόροι κλπ), αλλά και μικροοικονομικούς, σε όρους δηλαδή των χαρακτηριστικών και των επιδόσεων των μεμονωμένων επιχειρήσεων μέσα σε κάθε χώρα. Επίσης, το Διαμάντι του Porter συνέβαλε στην εκ νέου αναγνώριση της σημασίας παραγόντων «μέσου» επιπέδου, παραγόντων δηλαδή που έχουν να κάνουν με τη συναρμογή των επιχειρήσεων σε τοπικά δίκτυα (networks) και βιομηχανικά συμπλέγματα (clusters), όπου κυριαρχούν οι εξωτερικές οικονομίες, η διάχυση καινοτομιών και η συντήρηση ενός κλίματος πίεσης για αδιάλειπτη πρόοδο (Smith, 1993: pp. 401).

1.4.2 Ο Κύβος της Ανταγωνιστικότητας

Το IMD υποστηρίζει ότι οι χώρες διαχειρίζονται το περιβάλλον τους, σύμφωνα με «τέσσερις θεμελιώδεις δυνάμεις». Αυτές οι τέσσερις διαστάσεις διαμορφώνουν το περιβάλλον της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας. Συνήθως, είναι το αποτέλεσμα της παράδοσης, της ιστορίας ή του συστήματος αξιών και είναι τόσο βαθιά ριζωμένες στο «modus operandi» μιας χώρας που, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν μπορούν να διατυπωθούν ή να οριστούν με σαφήνεια. Ωστόσο, αυτές οι διαστάσεις είναι δυνατό να ενσωματωθούν σε μια συνολική θεωρία. Αυτή η θεωρία δεν αποσκοπεί στο να ποσοτικοποιήσει την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας, αλλά να επισημάνει το προφίλ της ανταγωνιστικότητας που χαρακτηρίζει μια οικονομία και προβλέπει την εξέλιξή της (IMD, 2011: pp. 494).

Διάγραμμα 1-3 Ο Κύβος της Ανταγωνιστικότητας

Πηγή: Garelli (2008), *Competitiveness 20 Years Later*

Όπως σημειώνει ο Garelli, η μετωπική πρόσοψη του κύβου περιγράφει πώς προκύπτει η ανταγωνιστικότητα σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα, ενώ το βάθος του κύβου εισάγει τη διάσταση του χρόνου και παρουσιάζει την ανταγωνιστικότητα (κατά συνέπεια τον πλούτο μιας χώρας) όπως συσσωρεύεται με την πάροδο του χρόνου (Garelli, 2008: pp. 33). Η θεωρία του κύβου ορίζει τέσσερις δυνάμεις της ανταγωνιστικότητας⁸:

(α) **Επιθετικότητα έναντι Ελκυστικότητας (aggressiveness vs. attractiveness)**

Τα κράτη διαφέρουν στον τρόπο που διαχειρίζονται τη σχέση τους με την παγκόσμια επιχειρηματική κοινότητα. Παραδοσιακά, η ανταγωνιστικότητα ήταν διασυνδεδεμένη με τη διεθνή επιθετικότητα των χωρών, δηλαδή, τις εξαγωγές και τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ). Από την άλλη πλευρά, πιο πρόσφατα, ορισμένα κράτη πετυχαίνουν να είναι ανταγωνιστικά μέσω της ελκυστικότητας, δηλαδή της παροχής κινήτρων για επενδύσεις. Η επιθετικότητα δημιουργεί εισόδημα στη χώρα προέλευσης αυτής, αλλά όχι απαραίτητως θέσεις εργασίας, ενώ η ελκυστικότητα δημιουργεί θέσεις εργασίας στις χώρες υποδοχής άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ), αλλά μπορεί να προσφέρει μικρό εισόδημα λόγω των κινήτρων που δίδονται. Άρα, αυτό σημαίνει ότι ακόμη και πλούσια κράτη δεν μπορούν να αγνοήσουν τη σημασία της ελκυστικότητας, κυρίως λόγω των επιπτώσεών της στην

⁸ Για μια εκτενέστερη ανάλυση, των τεσσάρων δυνάμεων της ανταγωνιστικότητας, βλ. IMD (2011: pp. 495-496).

απασχόληση. Ως εκ τούτου, οι χώρες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τόσο την ελκυστικότητα όσο και την επιθετικότητα, προκειμένου να δύνανται να ανταγωνιστούν στις μέρες μας. Γενικά, παρατηρείται το φαινόμενο ένα κράτος να επικεντρώνεται στη μία ή την άλλη προσέγγιση.

(β) Πόροι έναντι Διαδικασιών (assets vs. processes)

Τα κράτη διαχειρίζονται το ανταγωνιστικό τους περιβάλλον βασιζόμενα περισσότερο σε πόρους ή διαδικασίες. Μερικά κράτη μπορεί να είναι πλούσια σε πόρους -γη, ανθρώπινο δυναμικό, πλουτοπαραγωγικές πηγές- αλλά δεν είναι κατ' ανάγκην ανταγωνιστικά (πχ Βραζιλία, Ινδία και Ρωσία). Άλλες χώρες, φτωχές σε πόρους, έχουν στηριχθεί κυρίως στις μεταποιητικές διαδικασίες και σε γενικές γραμμές είναι περισσότερο ανταγωνιστικές (πχ Σιγκαπούρη, Ιαπωνία και Ελβετία). Αξίζει να σημειώσουμε ότι αναφερόμενοι σε πόρους δεν εννοούμε μόνο τους φυσικούς, αλλά και τις υποδομές, τη βιομηχανία, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες κ.ά. που έχουν συσσωρευτεί με την πάροδο του χρόνου.

(γ) Παγκοσμιότητα έναντι Εγγύτητας (globality vs. proximity)

Σε γενικές γραμμές, το οικονομικό σύστημα μιας χώρας δεν είναι ομοιογενές. Τις περισσότερες φορές, στα κράτη συνυπάρχουν δύο τύποι οικονομιών: η οικονομία της εγγύτητας και αυτή της παγκοσμιότητας. Η οικονομία της εγγύτητας περιλαμβάνει παραδοσιακές δραστηριότητες: βιοτεχνία, υπηρεσίες, διοικητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες υποστήριξης των καταναλωτών. Αυτή η οικονομία παρέχει προστιθέμενη αξία κοντά στον τελικό χρήστη και χαρακτηρίζεται από προστατευτισμό και υψηλό κόστος. Όσον αφορά την οικονομία της παγκοσμιότητας, αυτή αποτελείται από εταιρείες με διεθνείς δραστηριότητες. Υποθέτει ότι η παραγωγή δεν χρειάζεται κατ' ανάγκη να είναι κοντά στον τελικό χρήστη και ωφελείται από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο, ιδίως σε σχέση με τις λειτουργικές δαπάνες. Γενικά, είναι ανταγωνιστική και αποτελεσματική στις τιμές. Η αναλογία μεταξύ αυτών των δύο οικονομιών, στην εθνική ευημερία, ποικίλλει ανάλογα με το μέγεθος και την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, η οικονομία της παγκοσμιότητας έχει αυξηθεί πάρα πολύ με μέτρα όπως η άρση των φραγμών στο εμπόριο, οι ιδιωτικοποιήσεις κλπ. Μία σημαντική συνέπεια της παγκοσμιοποίησης είναι ότι ασκεί ισχυρή πίεση σε μισθούς και τιμές.

(δ) Κοινωνική συνοχή έναντι Ανάληψης κινδύνου (social cohesiveness vs. risk taking)

Η τέταρτη δύναμη, που διαμορφώνει το ανταγωνιστικό περιβάλλον μιας χώρας, είναι η διάκριση μεταξύ ενός συστήματος που προάγει την ανάληψη κινδύνου και ενός που διατηρεί την κοινωνική συνοχή. Το πρώτο σύστημα (Αγγλοσαξονικό μοντέλο) χαρακτηρίζεται από την έμφαση στον κίνδυνο, την απορρύθμιση, τις ιδιωτικοποιήσεις και την ατομική ευθύνη μέσα από μια μινιμαλιστική προσέγγιση στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Αντίθετα, το δεύτερο σύστημα (μοντέλο Ηπειρωτικής Ευρώπης) βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην κοινωνική συναίνεση, μια πιο ισότιμη προσέγγιση -όσον αφορά τις ευθύνες- και ένα εκτεταμένο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Τα δύο αυτά μοντέλα έχουν ανταγωνιστεί για πολλά χρόνια. Ωστόσο, σήμερα, φαίνεται να επικρατεί το Αγγλοσαξονικό μοντέλο, με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να κινείται προς την κατεύθυνση της απορρύθμισης και των ιδιωτικοποιήσεων.

Ορισμένες από αυτές τις διαστάσεις είναι δυνατό να συνδυαστούν προκειμένου να προσδιορισθούν διάφορες τάσεις της ανταγωνιστικότητας όπως παγκοσμιότητα-ανάληψη κινδύνου και εγγύτητα-κοινωνική συνοχή.

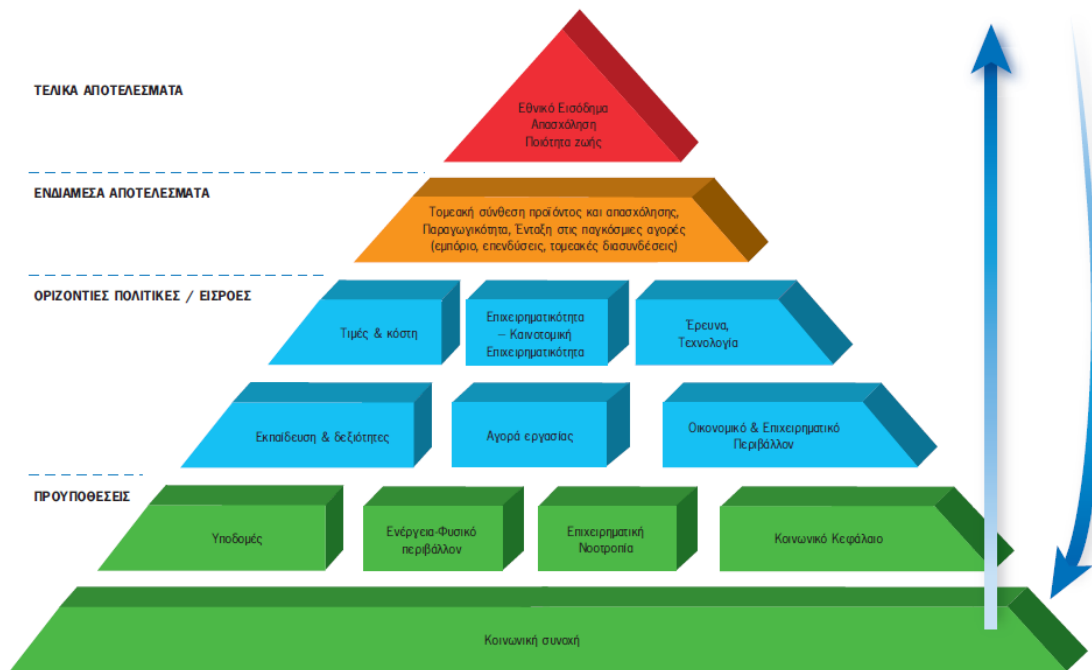
Ολοκληρώνοντας, η θεωρία του Κύβου της Ανταγωνιστικότητας και αυτή του Διαμαντιού της Ανταγωνιστικότητας του Porter, που αναφέραμε νωρίτερα, συμπίπτουν στο γεγονός ότι και οι δύο υπογραμμίζουν πως η διαχείριση της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να είναι τόσο συστημική όσο και συστηματική⁹.

1.4.3 Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας

Το ΕΣΑΑ, κατά το χρονικό διάστημα (2003-2007) για το οποίο εξέδιδε τις ετήσιες εκθέσεις του για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, είχε υιοθετήσει

⁹ Συστημική σημαίνει ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων της ανταγωνιστικότητας είναι εξίσου σημαντική με την ανάλυση των ίδιων των παραγόντων. Για παράδειγμα, η εστίαση στην ανάπτυξη των υποδομών, δεν σχετίζεται μόνο με την κατασκευή αεροδρομίων, σιδηροδρόμων, λιμανιών κλπ, αλλά και με τη διασύνδεση όλων αυτών σε ένα ολοκληρωμένο υλικοτεχνικό σύστημα που παράγει προστιθέμενη αξία βασισμένο στις πιο σύγχρονες τεχνολογίες. Όσον αφορά τη συστηματική διαχείριση της ανταγωνιστικότητας, σημαίνει ότι μια στρατηγική ανταγωνιστικότητας πρέπει να είναι συνεκτική στη διάρκεια του χρόνου. Οι επιχειρήσεις είναι αρκετά προσαρμοστικές στις πιο αντίξοες συνθήκες υπό την προϋπόθεση ότι οι κανόνες ορίζονται με σαφήνεια και είναι προβλέψιμοι. Για περισσότερα, βλ. Garelli (2008: pp. 33).

την Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας, προσαρμόζοντας τη σχετική διεθνή εμπειρία στις ιδιαιτερότητες των ελληνικών δεδομένων¹⁰.

Διάγραμμα 1-4 Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας

Πηγή: ΕΣΑΑ (2008), Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007

Με βάση τη συγκεκριμένη πυραμίδα οι διαστάσεις της ανταγωνιστικότητας επιμερίζονται σε τέσσερα επίπεδα: με αφετηρία την ύπαρξη των «βασικών προϋποθέσεων», οι «οριζόντιες πολιτικές και εισροές» συμβάλλουν στην επίτευξη των «ενδιάμεσων αποτελεσμάτων» της ανταγωνιστικότητας, τα οποία, με τη σειρά τους, συντελούν στην ικανοποίηση των «τελικών στόχων» της αναπτυξιακής διαδικασίας, που δεν είναι άλλοι από αυτούς που καταγράφει ο ορισμός -σύμφωνα με το ΕΣΑΑ- της ανταγωνιστικότητας, δηλαδή βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, απασχόληση, ποιότητα στο περιβάλλον και τη ζωή. Τα χαμηλότερα επίπεδα της πυραμίδας επιμερίζονται σε επιπλέον συστατικά στοιχεία, κάποια εκ των οποίων θεωρούνται (βραχυχρόνια) εξωγενή (πχ το φυσικό περιβάλλον) και κάποια εκ των οποίων προσδιορίζονται ενδογενώς ή αποτελούν ακόμα και προϊόν συνειδητής κρατικής πολιτικής (πχ εκπαίδευση). Τα ανώτερα επίπεδα της πυραμίδας, με τη σειρά τους, δεν αποτελούν μόνο

¹⁰ Το Ιρλανδικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας χρησιμοποιεί μία παρόμοια προσέγγιση. Για περισσότερα, βλ. <http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/#Framework>.

εκροές μιας παραγωγικής διαδικασίας, αλλά ανατροφοδοτούν τη βάση και εξασφαλίζουν εκείνες τις προϋποθέσεις, που επιτρέπουν τη διατήρηση των ρυθμών μεγέθυνσης και την αειφόρο ανάπτυξη (ΕΣΑΑ, 2008: σελ. 24-25).

Οι διαστάσεις της ανταγωνιστικότητας, οι οποίες επιμερίζονται στα τέσσερα επίπεδα, είναι οι εξής¹¹:

(α) Οι βασικές προϋποθέσεις

Εδώ περιλαμβάνονται η κοινωνική συνοχή, το κοινωνικό κεφάλαιο, η επιχειρηματική νοοτροπία, η ενέργεια και το φυσικό περιβάλλον και τέλος οι υποδομές.

(β) Οι οριζόντιες πολιτικές/εισροές

Εδώ περιλαμβάνονται το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, η αγορά εργασίας, η εκπαίδευση και οι δεξιότητες, η έρευνα και η τεχνολογία, η επιχειρηματικότητα και η καινοτομική επιχειρηματικότητα και τέλος οι τιμές και το κόστος.

(γ) Τα ενδιάμεσα αποτελέσματα

Οι βασικές προϋποθέσεις και εισροές της ανταγωνιστικότητας συμβάλλουν στη διαμόρφωση των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων της ανταγωνιστικότητας, τόσο όσον αφορά στις εγχώριες όσο και στις εξωτερικές συναλλαγές της οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, εδώ συναντάμε την προστιθέμενη αξία και απασχόληση ανά τομέα της οικονομίας, την παραγωγικότητα, το διεθνές εμπόριο και τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ).

(δ) Τα τελικά αποτελέσματα

Το σύνολο των «βασικών προϋποθέσεων» και «οριζοντίων πολιτικών/εισροών» -δια μέσου των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων της ανταγωνιστικότητας- συμβάλλουν στη διαμόρφωση των τελικών αποτελεσμάτων, τα οποία δεν είναι άλλα από τη μεγέθυνση της συνολικής παραγωγής, την απασχόληση, την ευημερία και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της χώρας.

Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας δεν αποτελεί το μοναδικό τρόπο σύλληψης της συναρμογής και των στοιχείων της ανταγωνιστικότητας, εντούτοις καλύπτει ένα ευρύτατο φάσμα παραγόντων και συμπυκνώνει τις κυριότερες διαστάσεις της «διεθνούς συναίνεσης» για την ανταγωνιστικότητα. Διαφορετικοί μελετητές, βέβαια, μπορεί να εντάξουν έναν ή περισσότερους παράγοντες σε άλλες

¹¹ Για μια εκτενέστερη ανάλυση, των συστατικών στοιχείων της Πυραμίδας της Ανταγωνιστικότητας, βλ. ΕΣΑΑ (2006: σελ. 57-65).

θεωρητικές κατηγορίες, ανάλογα με το υπόδειγμα που ακολουθούν. Έτσι, για παράδειγμα, η ποιότητα του ανθρωπίνου κεφαλαίου μπορεί ταυτόχρονα να είναι και μοχλός και αποτέλεσμα μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας, ενώ η σχέση μεταξύ κοινωνικής συνοχής και οικονομικής ανάπτυξης κάθε άλλο παρά μονόδρομος μπορεί να θεωρηθεί. Αναγνωρίζοντας τις αμφίδρομες εξαρτήσεις και την ύπαρξη πολλών μηχανισμών ανατροφοδότησης, το ΕΣΑΑ δεν θεωρεί την πυραμίδα αυστηρά ιεραρχική, ούτε πιστεύει στην ύπαρξη αυστηρών στεγανών μεταξύ επιπέδων και επιμέρους διαστάσεων¹².

Η προσέγγιση της Πυραμίδας της Ανταγωνιστικότητας, εντούτοις, διατηρεί διακριτές, μεταξύ τους, δύο διαφορετικές πτυχές της ανταγωνιστικότητας, που ο Aiginger (2006) ονομάζει ανταγωνιστικότητα αποτελεσμάτων (outcome competitiveness) και ανταγωνιστικότητα διαδικασιών (process competitiveness), στο βαθμό, που το σύνολο των «προϋποθέσεων» και «οριζοντίων εισροών/πολιτικών», δια μέσου των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων της ανταγωνιστικότητας, συντείνουν, τελικά, στη διαμόρφωση των τελικών αποτελεσμάτων, τα οποία δεν είναι άλλα από τη μεγέθυνση της συνολικής παραγωγής, την απασχόληση, την ευημερία και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της χώρας. Από την άλλη πλευρά, παρεκκλίνοντας από τη διάκριση αποτελεσμάτων και διαδικασιών, το ΕΣΑΑ δίνει έμφαση στην ανατροφοδότηση της διαδικασίας διαμόρφωσης του ανταγωνιστικού προφίλ της οικονομίας, από τις ανώτερες κλίμακες της πυραμίδας, προς τη βάση. Τα τελικά αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας, σε όρους ανάπτυξης και ευημερίας, είναι αυτά, που, στη συνέχεια, καλούνται να τροφοδοτήσουν αλλαγές στις προϋποθέσεις αλλά και στις πολιτικές.

1.5 Κριτική Επισκόπηση της Ανταγωνιστικότητας

1.5.1 Η Κριτική του Krugman

Ο Paul Krugman, αρκετά χρόνια πριν, διατύπωσε την άποψη ότι «η εμμονή με την ανταγωνιστικότητα δεν είναι μόνο εσφαλμένη αλλά και επικίνδυνη, αφού στρεβλώνει την εγχώρια πολιτική και απειλεί το διεθνές οικονομικό σύστημα» (Krugman, 1994: pp. 30). Η κύρια ένσταση του Krugman είναι ότι η έννοια της

¹² Πιο αναλυτικά, βλ. ΕΣΑΑ (2008: σελ. 35-36).

ανταγωνιστικότητας στηρίζεται σε μια εικόνα αντιπαλότητας μεταξύ χωρών. Ως μετεξέλιξη θεωριών για τη διοίκηση επιχειρήσεων, η συζήτηση για ανταγωνιστικότητα, θεωρεί ότι οι χώρες παλεύουν μεταξύ τους όπως οι επιχειρήσεις, για την κατάκτηση μεγαλύτερων μεριδίων μιας κοινής και πεπερασμένης αγοράς. Η επιτυχία της μίας σημαίνει αποτυχία της άλλης. Αντίστοιχη είναι και η εικόνα στις χώρες, όπου η συζήτηση για την ανταγωνιστικότητα σχετίζεται με την «επιλογή των νικητών» (picking winners). Σύμφωνα με τον Krugman, η εικόνα αυτή είναι εντελώς παραπλανητική αφού το διεθνές εμπόριο είναι μια διαδικασία από την οποία μπορεί να θίγονται συγκεκριμένες βιομηχανίες και συμφέροντα, αλλά δεν χάνει καμία χώρα ως σύνολο. Το διεθνές εμπόριο δεν είναι ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος, άρα η συζήτηση για την ανταγωνιστικότητα αποτελεί απλώς αναβίωση προστατευτικών ιδεολογιών υπό νέα, «επιστημονικότερη» μορφή (Krugman 1994; 1996). Τέλος, ο ίδιος ο όρος ανταγωνιστικότητα, δεν είναι παρά «μια ανείπωτη οντότητα που δεν μπορεί ούτε να οριστεί, ούτε να μετρηθεί» (Krugman 1997: pp. 32).

Όμως, σήμερα, η συζήτηση για την ανταγωνιστικότητα, δεν συνδέεται αναπόσπαστα με την αναβίωση προστατευτικών πολιτικών που έχουν στόχο το κέρδος της μίας χώρας προς ζημία της άλλης. Η κριτική του Krugman μπορεί να μην κατάργησε τη χρήση του όρου, αλλά σίγουρα συνέβαλε σε πιο προσεκτικές διατυπώσεις από πλευράς των αναλυτών¹³.

Ο Michael Porter, στην Έκθεση για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα του WEF για το 2006, προέβη σε μια σειρά διευκρινίσεων, σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα, με τις οποίες ο Krugman δύσκολα θα διαφωνούσε: «Η ανταγωνιστικότητα παραμένει μια έννοια που συχνά παρερμηνεύεται, παρά την ευρεία αποδοχή της σημασίας της. Το μερίδιο μιας χώρας στις παγκόσμιες αγορές για τα προϊόντα της είναι ο πιο διαισθητικός ορισμός της ανταγωνιστικότητας. Αυτή η προσέγγιση, όμως, κάνει την ανταγωνιστικότητα ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος, αφού το κέρδος της μίας χώρας πραγματοποιείται εις βάρος της άλλης. Αυτή η αντίληψη της ανταγωνιστικότητας χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει παρεμβάσεις στην αγορά προς όφελος μιας χώρας, συμπεριλαμβανομένων επιδοτήσεων, περιορισμών στους τοπικούς

¹³ Πιο αναλυτικά, όσον αφορά την κριτική που διατύπωσε ο Krugman και τα αντεπιχειρήματα που επιστράτευσαν άλλοι συγγραφείς, βλ. ΕΣΑΑ (2007: σελ. 48-50).

μισθούς και νομισματικές υποτιμήσεις. Συχνά, μάλιστα, λέγεται ότι χαμηλότεροι μισθοί ή υποτιμήσεις κάνουν μια χώρα πιο ανταγωνιστική. Αυτή η αντίληψη της ανταγωνιστικότητας είναι βαθιά εσφαλμένη. Η ανάγκη για χαμηλούς μισθούς αποκαλύπτει την απουσία ανταγωνιστικότητας και μειώνει την ευημερία των πολιτών. Οι επιδοτήσεις απομυζούν εθνικούς πόρους και στρεβλώνουν τις επιλογές εις βάρος της πιο αποδοτικής χρήσης των συντελεστών. Οι υποτιμήσεις ισοδυναμούν με μια συλλογική, εθνική μείωση μισθών, αφού μειώνουν το κόστος των προϊόντων και υπηρεσιών που πωλούνται διεθνώς, ενώ αυξάνουν το κόστος των προϊόντων και υπηρεσιών που αγοράζονται διεθνώς. Η πραγματική ανταγωνιστικότητα, άρα, μετράται σε όρους παραγωγικότητας. Η παραγωγικότητα επιτρέπει υψηλούς μισθούς, ισχυρά νομίσματα και ελκυστικές αποδόσεις στο κεφάλαιο και μαζί με αυτά και υψηλό βιοτικό επίπεδο. Η παγκόσμια οικονομία δεν είναι παίγνιο μηδενικού αθροίσματος. Πολλές χώρες μπορούν να βελτιώσουν την ευημερία τους βελτιώνοντας την παραγωγικότητά τους. Η κεντρική πρόκληση, στην οικονομική ανάπτυξη, είναι η δημιουργία συνθηκών για ταχεία και συνεχή αύξηση της παραγωγικότητας» (Porter, et al., 2006: pp. 52).

Επίσης, η Boltho θεωρεί ότι ο προβληματισμός για τη μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα μπορεί να μην είναι τόσο ανησυχητικός όσο φοβάται ο Krugman: «Αφού η ανταγωνιστικότητα των μεμονωμένων επιχειρήσεων επηρεάζεται καθοριστικά από εγχώριες πολιτικές (πχ εκπαίδευση, Ε&Α, φορολογία κλπ), ο προβληματισμός για την ανταγωνιστικότητα είναι πιθανό να οξύνει την αντίληψή μας για τις διεθνείς διαφορές σε αυτά τα θέματα. Η εξέλιξη αυτή μπορεί με τη σειρά της να προκαλέσει μεταρρυθμίσεις και σύγκλιση σε καλύτερες πρακτικές και πολιτικές» (Boltho, 1996: pp. 12).

1.5.2 Η Κριτική της Ομάδας της Λισσαβώνας

Η Ομάδα της Λισσαβώνας¹⁴ έχει ταυτιστεί με την έκφραση της αμφισβήτησης της ικανότητας μιας ευρύτερης «νοοτροπίας του ανταγωνισμού» να προσφέρει λύσεις στα προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών. «Η εμμονή στην

¹⁴ Η Ομάδα της Λισσαβώνας (Group of Lisbon) ιδρύθηκε το 1992 με πρωτοβουλία του Ricardo Petrella και στόχο να αναλύσει τις αλλαγές που επηρεάζουν τις εθνικές οικονομίες, την ανάπτυξη των πολυεθνικών και το ρόλο του κράτους και να προτείνει δράσεις για την υποστήριξη μιας νέας παγκόσμιας προσπάθειας βασισμένης στη συνεργασία.

ανταγωνιστικότητα» υποστηρίζει η Ομάδα της Λισσαβώνας «υπονομεύει εναλλακτικές προσεγγίσεις στις διεθνείς αλληλεπιδράσεις (συνεργασία και συνοχή) και την ιεράρχηση και αντιμετώπιση εγχώριων κοινωνικών προβλημάτων» (Group of Lisbon, 1996). Μέρος του επιχειρήματος θυμίζει την κριτική του Krugman, στο βαθμό που οι αναλυτές αυτοί εκφράζουν επιφυλάξεις για τη μεταφορά εννοιών από τη διοίκηση (management) και τις επιχειρήσεις προς το κράτος και την εθνική οικονομία ή διαφωνούν με την αντίληψη που θεωρεί τις διεθνείς σχέσεις ως εξολοκλήρου συγκρουσιακές. Πέραν τούτου όμως, ο πυρήνας της κριτικής της Ομάδας της Λισσαβώνας είναι αρκετά διαφορετικός από αυτόν του Krugman, καθώς θεωρεί ότι η υπερβολική ενασχόληση με τον ανταγωνισμό αυτομάτως αποκλείει εναλλακτικούς τρόπους οργάνωσης της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Ο προσανατολισμός στην ανταγωνιστικότητα αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες, υποβαθμίζει το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον και περιθωριοποιεί ομάδες του παγκόσμιου πληθυσμού.

Η κριτική της Ομάδας της Λισσαβώνας θίγει ένα καίριο θέμα: στο βαθμό που ο ορισμός της ανταγωνιστικότητας εμπεριέχει συγκεκριμένες αξιολογικές κρίσεις, για τον ανταγωνισμό, το ρόλο των αγορών, την κοινωνική προστασία κλπ, φαίνεται να προεξοφλεί το αποτέλεσμα μιας συζήτησης για τα θέματα αυτά και να αποκλείει διαφορετικές απόψεις και προσεγγίσεις. Το πρόβλημα καθίσταται οξύτερο όταν για τη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας χρησιμοποιούνται «ευαίσθητοι» δείκτες όπως η ευελιξία των αγορών εργασίας ή η αυστηρότητα του ρυθμιστικού πλαισίου, των οποίων η σχέση με την ανταγωνιστικότητα θεωρείται a priori δεδομένη. Με τον τρόπο αυτό, συζητήσεις που αναφέρονται στα μέσα προώθησης της ανταγωνιστικότητας ανάγονται σε συζητήσεις για τον ορισμό της, προκαλώντας σύγχυση¹⁵.

Όμως, από την άλλη πλευρά, η εννοιολογική ευελιξία της ανταγωνιστικότητας αφήνει αρκετά περιθώρια για τη διατύπωση εναλλακτικών απόψεων και προσεγγίσεων. Χαρακτηριστικά, οι περισσότεροι ορισμοί της ανταγωνιστικότητας κάνουν ρητά λόγο για τη σημασία της κοινωνικής συνοχής, της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, της καταπολέμησης της φτώχειας κλπ. Υπό αυτό το πρίσμα, πολλές από τις ενστάσεις της Ομάδας της Λισσαβώνας δεν

¹⁵ Για περισσότερα, σχετικά με τις ενστάσεις της Ομάδας της Λισσαβώνας και τον αντίλογο σε αυτές, βλ. ΕΣΑΑ (2007: σελ. 50-51).

αφορούν την ανταγωνιστικότητα αυτή καθ' εαυτή, αλλά ορισμένες από τις ερμηνείες της και τις προτάσεις πολιτικής που μπορεί να συνδεθούν με αυτήν. Ωστόσο, οι διαφωνίες για τις ακολουθούμενες πολιτικές και τους επιθυμητούς στόχους είναι αναπόσπαστο μέρος της συζήτησης για την ανταγωνιστικότητα. Ζωτική σημασία, σε αυτό το πλαίσιο, έχει η μέγιστη δυνατή συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και η δημιουργία κατάλληλου πλαισίου διαβουλεύσεων.

Συμπεράσματα

Η ανταγωνιστικότητα είναι έννοια δυναμική και πολυδιάστατη, όρος ευρύς και πολυεπίπεδος. Η εστίαση στο μέλλον και η ενσωμάτωση αξιολογικών κρίσεων και στόχων πολιτικής έχουν οδηγήσει στη σταδιακή διεύρυνση του ορισμού της ανταγωνιστικότητας προς τη σημερινή πολυδιάστατη κατεύθυνση. Επιπλέον, παρέχει τη δυνατότητα διάκρισης σε διάφορα επίπεδα ανάλογα με τις προτεραιότητες και τους σκοπούς που τίθενται κάθε φορά. Ακόμα, η μελέτη των τρόπων συναρμογής και των στοιχείων της ανταγωνιστικότητας, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι σχεδόν τα πάντα έχουν σημασία για αυτήν. Τέλος, η μέτρηση της πραγματικής ανταγωνιστικότητας σε όρους παραγωγικότητας και η εννοιολογική ευελιξία της, που επιτρέπει τη διατύπωση εναλλακτικών προσεγγίσεων, φαίνεται να αποκρούουν τις όποιες ενστάσεις για την έννοια της ανταγωνιστικότητας.

Βιβλιογραφία 1^{ου} Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Δερβιτσιώτης, Κ., Λαγοδήμος, Α. (2007) «Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων, Ανάλυση - Βελτίωση – Στρατηγικές», Β Έκδοση, Οικονομική Βιβλιοθήκη.

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2004), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2006), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2005».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2007), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2006».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2008), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007».

Λιαργκόβας, Π. (2007) «Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα». Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Aiginger, K. (2006) “*Competitiveness: From a Dangerous Obsession to a Welfare Creating Ability with Positive Externalities*”. *Journal of International Competition and Trade* 6(2): 161-177.

Balkytė, A., Tvaronavičienė, M. (2010) “*Perception of Competitiveness in the Context of Sustainable Development: Facets of Sustainable Competitiveness*”. *Journal of Business Economics and Management* 11(2): 341–365.

Black, J., Hashimzade, N., Myles, G. (2009) “*A Dictionary of Economics*”. Oxford University Press [Oxford Reference Online].

Boltho, A. (1996) “*The Assessment: International Competitiveness*”. *Oxford Review of Economic Policy* 12(3): 1-16.

European Commission (1999) “*Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation of Regions in the EU*”. Brussels: European Commission.

Garelli, S. (2008) “*Competitiveness 20 Years Later*”. Στο *World Competitiveness Yearbook*, Institute for Management Development.

- Group of Lisbon** (1996) *“Limits to Competition”*. London: MIT Press.
- Hatzichronoglou, T.** (1996) *“Globalisation and Competitiveness: Relevant Indicators”*. OECD Science, Technology and Industry Working Papers 5: 62.
- Institute for Management Development** (2011) *“World Competitiveness Yearbook 2011”*.
- Krugman, P. R.** (1994) *“Competitiveness: A Dangerous Obsession”*. Foreign Affairs 73(2): 28-44.
- Krugman, P. R.** (1996) *“Making Sense of the Competitiveness Debate”*. Oxford Review of Economic Policy 12(3): 17-25.
- Krugman, P. R.** (1997) *“Pop Internationalism”*. Cambridge: MIT Press.
- Law, J.** (2009) *“A Dictionary of Business and Management”*. Oxford University Press [Oxford Reference Online].
- National Competitiveness Council** (2004) *“Annual Competitiveness Report 2004”*. Dublin.
- Porter, M.** (1990) *“The Competitive Advantage of Nations”*. London: Macmillan.
- Porter, M., Ketels, C., Delgado, M.** (2006) *“The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness Index”*. Στο The Global Competitiveness Report, World Economic Forum.
- Porter, M., Ketels, C., Delgado, M., Stern, S.** (2008) *“Moving to a New Global Competitiveness Index”*. Στο The Global Competitiveness Report, World Economic Forum.
- Reinert, E. S.** (1995) *“Competitiveness and Its Predecessors – a 500-Year Cross-National Perspective”*. Structural Change and Economic Dynamics 6: 23-42.
- Smith, S. C.** (1993) *“Review of Michael E. Porter’s The Competitive Advantage of Nations”*. Journal of Economic Development 40(2): 399-404.

Διαδίκτυο

<http://www.compete.org/about-us/>

<http://www.compete.org/explore/>

<http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/>

<http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/#Framework>

<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness>

Μέρος Β
Δείκτες Ανταγωνιστικότητας

Κεφάλαιο 2

Η Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του World Economic Forum (WEF)

Εισαγωγή

Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum – WEF)¹⁶ εκδίδει, από το 1979, ετήσιες εκθέσεις αφιερωμένες στην ανταγωνιστικότητα των κρατών, μέσω των οποίων προσπαθεί να ανιχνεύσει εκείνους τους παράγοντες που επιτρέπουν στις εθνικές οικονομίες να επιτυγχάνουν ταχεία ανάπτυξη και υψηλά επίπεδα ευημερίας. Οι εκθέσεις του WEF στηρίζονται σε μια πλούσια βάση δεδομένων δευτερογενών στατιστικών στοιχείων και πρωτογενών απαντήσεων ερωτηματολογίων, η οποία ανανεώνεται, ετησίως, για πάνω από εκατό διαφορετικές οικονομίες. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index – GCI), ο οποίος εστιάζει την προσοχή του στη συνολική (μακροοικονομική κυρίως) ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων (μικροοικονομική ανταγωνιστικότητα). (ΕΣΑΑ, 2008: σελ. 81).

¹⁶ Το Κέντρο για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα και Επίδοση (Centre for Global Competitiveness and Performance – CGCP), του WEF, μέσω της Έκθεσης για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα (The Global Competitiveness Report – GCR), έχει ως στόχο να αναδείξει το περιβάλλον λειτουργίας των επιχειρήσεων και την ανταγωνιστικότητα πάνω από 130 οικονομιών παγκοσμίως. Η Έκθεση προσδιορίζει μια σειρά πλεονεκτημάτων και εμποδίων για την ανάπτυξη, προσφέροντας έτσι ένα μοναδικό εργαλείο συγκριτικής αξιολόγησης για το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, καθώς και την ακαδημαϊκή κοινότητα. Για περισσότερα, βλ. <http://www.weforum.org/faqs/centre-global-competitiveness-and-performance>.

2.1 Η Μεθοδολογία των Εκθέσεων του WEF

Οι συντάκτες των εκθέσεων ανταγωνιστικότητας του WEF απέδιδαν, ανάκαθεν, μεγάλη σημασία στην επιστημονική τεκμηρίωση του τρόπου κατάρτισης των δεικτών, καθώς και στη συνεχή τροποποίηση της μεθοδολογίας, έτσι, ώστε αυτή να αντικατοπτρίζει τις τρέχουσες θεωρητικές παραδοχές αλλά και τις μέγιστες δυνατότητες των υφιστάμενων στατιστικών πηγών. Το WEF χρησιμοποιεί μια εκτεταμένη βάση δευτερογενών στατιστικών δεδομένων (εθνικολογιστικών μεγεθών, ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών κλπ)¹⁷, η οποία συμπληρώνεται, ετησίως, από τις απαντήσεις ενός μεγάλου αριθμού στελεχών επιχειρήσεων στα ερωτηματολόγια του WEF (Executive Opinion Survey)¹⁸. Ωστόσο, η συνεχής ανανέωση της μεθοδολογίας των εκθέσεων του WEF έχει οδηγήσει σε έναν πληθωρισμό δεικτών χαμηλής συγκρισιμότητας. Οι ετήσιες μεταβολές της μεθοδολογίας, που καταγράφηκαν τα τελευταία κυρίως χρόνια¹⁹, έχουν δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα στη συγκρισιμότητα των κατατάξεων που δημοσιεύει ο οργανισμός σε κάθε Έκθεση.

17 Τα στατιστικά δεδομένα αποκτούνται από διεθνείς οργανισμούς και ένα δίκτυο άνω των 150 οργανισμών ανά τον κόσμο που συνεργάζονται με το WEF (βλ. <http://www.weforum.org/content/pages/partner-institutes>). Για την Ελλάδα ο συνεργαζόμενος φορέας είναι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών - ΣΕΒ (βλ. <http://www.sev.org.gr/>).

18 Για την Έκθεση του 2010-2011 συμπληρώθηκαν πάνω από 15000 ερωτηματολόγια (αριθμός χωρίς προηγούμενο) σε 139 χώρες και μετά την επεξεργασία τους επελέγησαν 13607. Άρα, προκύπτει ένας μέσος όρος 98 ερωτηματολογίων ανά χώρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η έρευνα καλύπτει 13 τομείς: σχετικά με την εταιρεία των ερωτώμενων, τη συνολική αντίληψή τους για την οικονομία, την κυβέρνηση και τους κρατικούς θεσμούς, τις υποδομές, την καινοτομία και την τεχνολογία, το οικονομικό περιβάλλον, τον εγχώριο ανταγωνισμό, τις επιχειρηματικές λειτουργίες και τη στρατηγική, την εκπαίδευση και το ανθρώπινο κεφάλαιο, τη διαφθορά, την ηθική και την κοινωνική ευθύνη, τα ταξίδια και τον τουρισμό, το περιβάλλον και τέλος την υγεία. Για περισσότερα, βλ. WEF (2010: pp. 57-59).

19 Ένα σημαντικό ορόσημο ήταν το 2000, όταν ο καθηγητής Jeffrey Sachs εισήγαγε το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης (ΔΑΑ). Ο Δείκτης αυτός προέκυπτε από την άθροιση πολλών επιμέρους μεταβλητών, που εντάσσονταν σε οκτώ βασικούς πυλώνες και κάθε ένας από τους οποίους είχε το δικό του συντελεστή στάθμισης: εξωστρέφεια (1/6), κράτος (1/6), χρηματοδότηση (1/6), υποδομές (1/9), τεχνολογία (1/9), διοίκηση (1/18), ανθρώπινο δυναμικό (1/6) και θεσμοί (1/18). Δημοσιεύθηκε για τελευταία φορά το 2006. Για περισσότερα, βλ. Μακρυδάκης και Λιούκας (2005). Επίσης, το 2000, ο καθηγητής Michael Porter εισήγαγε το Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας (ΔΕΑ), ο οποίος επικεντρωνόταν στους μοχλούς της ευημερίας σε μικροοικονομικό επίπεδο. Το 2004 ο καθηγητής Xavier Sala-i-Martin δημιούργησε ένα Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ), ο οποίος περιλάμβανε τόσο μακροοικονομικούς όσο και μικροοικονομικούς παράγοντες της ανταγωνιστικότητας. Από το 2004 ο ΔΠΑ δημοσιευόταν παράλληλα με το ΔΕΑ μέχρι το 2008. Για περισσότερα, βλ. WEF (2008: pp. 43-44).

Πίνακας 2-1
Η Σύνθεση του Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΕΝΙΣΧΥΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ
<p style="text-align: center;">Θεσμοί (25%)</p> <p>Δημόσιοι Θεσμοί (75%) Δικαιώματα ιδιοκτησίας (20%) Ηθική και διαφθορά (20%) Ανεξαρτησία δικαιοσύνης (20%) Κρατική σπατάλη (20%) Ασφάλεια (20%) Ιδιωτικοί Θεσμοί (25%) Επιχειρηματική ηθική (50%) Οικονομικός έλεγχος (50%)</p> <p style="text-align: center;">Υποδομές (25%)</p> <p>Μεταφορές (50%) Ενέργεια και Τηλεπικοινωνίες (50%)</p> <p style="text-align: center;">Μακροοικονομικό Περιβάλλον (25%)</p> <p>Υγεία και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (25%) Υγεία (50%) Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (50%)</p>	<p style="text-align: center;">Ανώτερη Εκπαίδευση και Κατάρτιση (17%)</p> <p>Εκπαίδευση (ποσοτικά) (33%) Εκπαίδευση (ποιοτικά) (33%) Κατάρτιση στην Εργασία (33%)</p> <p style="text-align: center;">Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών (17%)</p> <p>Ανταγωνισμός (67%) Εγχώριος ανταγωνισμός* Διεθνής Ανταγωνισμός* Ποιότητα των Συνθηκών Ζήτησης (33%)</p> <p style="text-align: center;">Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας (17%)</p> <p>Ευελιξία (50%) Αποτελεσματική Χρήση Ταλέντων (50%)</p> <p style="text-align: center;">Ανάπτυξη Χρηματαγορών (17%)</p> <p>Αποτελεσματικότητα (50%) Εμπιστοσύνη και Αξιοπιστία (50%)</p> <p style="text-align: center;">Τεχνολογική Ετοιμότητα (17%)</p> <p>Υιοθέτηση Τεχνολογίας (50%) Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (50%)</p> <p style="text-align: center;">Μέγεθος Αγοράς (17%)</p> <p>Μέγεθος Εγχώριας Αγοράς (75%) Μέγεθος Διεθνούς Αγοράς (25%)</p>	<p style="text-align: center;">Επιχειρηματική Ωρίμανση (50%)</p> <p style="text-align: center;">Καινοτομία (50%)</p>

* Ο εγχώριος ανταγωνισμός είναι το άθροισμα της κατανάλωσης (C), των επενδύσεων (I), των κρατικών δαπανών (G) και των εξαγωγών (X), ενώ ο διεθνής ανταγωνισμός ισούται με τις εισαγωγές (M). Έτσι, η στάθμιση για τον εγχώριο και το διεθνή ανταγωνισμό υπολογίζεται ως το πηλίκο $(C + I + G + X) / (C + I + G + X + M)$ και $M / (C + I + G + X + M)$, αντίστοιχα.

Πηγή: WEF (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

Ο ισχύων δείκτης ανταγωνιστικότητας του WEF (Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας) σχεδιάστηκε, από τον οικονομολόγο Xavier Sala-i-Martin, το 2004 και εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 2005. Σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς υπολογισμού της συνολικής κατάταξης, ο δείκτης αυτός, εισήγαγε μια σειρά από βασικές καινοτομίες, που σχετίζονται τόσο με τις αλλαγές στους πυλώνες και τα συστατικά στοιχεία που απαρτίζουν το δείκτη όσο και με την εφαρμογή της μεθόδου των σταδίων εξέλιξης για κάθε χώρα. Το 2008, ο καθηγητής Porter και το WEF εγκαινίασαν το Νέο ΔΠΑ, με στόχο τη δημιουργία ενός πλήρως ενοποιημένου δείκτη αφενός και αφετέρου μιας σταθερής μεθοδολογικής πλατφόρμας για τα επόμενα χρόνια (WEF, 2008: pp. 43-44).

Πιο αναλυτικά, τόσο η δομή των επιμέρους πυλώνων (pillars), στους οποίους επιμερίζεται ο δείκτης, όσο και τα συστατικά τους στοιχεία σε όρους των μεταβλητών, που παρακολουθούνται, τροποποιήθηκαν ριζικά, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση σε παράγοντες όπως η υγεία, η λειτουργία των αγορών εργασίας κλπ. Με βάση τα νέα στοιχεία (2010-2011), 114 μεταβλητές απαρτίζουν το ΔΠΑ. Οι μεταβλητές αυτές χρησιμοποιούνται στον υπολογισμό επιμέρους υπο-δεικτών, οι οποίοι με τη σειρά τους (σύμφωνα με τις σταθμίσεις που εμφανίζονται στον Πίνακα 2-1) συντίθενται για να κατασκευάσουν τους 12 βασικούς πυλώνες της ανταγωνιστικότητας. Οι 12 πυλώνες, με τη σειρά τους, ομαδοποιούνται σε τρεις κύριες ομάδες (υπο-δείκτες): στις βασικές προϋποθέσεις (basic requirements), στους ενισχυτές αποτελεσματικότητας (efficiency enhancers) και στους παράγοντες καινοτομίας και επιχειρηματικής ωρίμανσης (innovation and sophistication factors). Η δεύτερη σημαντική καινοτομία του ΔΠΑ -έναντι των προηγούμενων δεικτών- είναι ότι εφαρμόζει μια μεθοδολογία «σταδίων εξέλιξης», για τη στάθμιση καθεμιάς από τις τρεις ομάδες, ανάλογα με τη φάση εξέλιξης της κάθε χώρας²⁰. Στην πορεία της ανάπτυξής τους, οι χώρες, σταδιακά, κινούνται, από την περίοδο στην οποία σημασία έχουν οι βασικές υποδομές και οι συντελεστές (factor-driven stage), σε ένα στάδιο όπου το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα στηρίζεται στο κόστος και την αποτελεσματικότητα (efficiency-driven stage), για να καταλήξουν στο στάδιο όπου ανταγωνίζονται μέσω καινοτομιών (innovation-driven stage). Οι σταθμίσεις που εφαρμόζονται αντικατοπτρίζουν αυτήν τη φιλοσοφία και μεταβάλλονται για

²⁰ Εδώ έχει υιοθετηθεί η θεωρία του Michael Porter (βλ. Porter, 1990: chapter 10).

τις διαφορετικές χώρες, με βάση το στάδιο στο οποίο κατατάσσονται. Οι χώρες εντάσσονται σε πέντε στάδια (στα τρία που προαναφέραμε καθώς και σε δύο ενδιάμεσα-μεταβατικά), βάσει δύο κριτηρίων: ανάλογα με το επίπεδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους και το μερίδιο των ορυκτών προϊόντων στις εξαγωγές τους²¹. Οι συντελεστές στάθμισης, για κάθε ένα από τα τρία βασικά στάδια, καταγράφονται στον Πίνακα 2-2, ενώ οι χώρες που βρίσκονται μεταξύ διαφορετικών σταδίων σταθμίζονται με ενδιάμεσους συντελεστές.

Πίνακας 2-2
Συντελεστές Στάθμισης Παραγόντων στο Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας

Υποδείκτες	Στάδιο Κυριαρχίας Συντελεστών (%)	Στάδιο Κυριαρχίας Αποτελεσματικότητας (%)	Στάδιο Κυριαρχίας Καινοτομίας (%)
Βασικές Προϋποθέσεις	60	40	20
Ενισχυτές Αποτελεσματικότητας	35	50	50
Παράγοντες Καινοτομίας και Ωρίμανσης	5	10	30

Πηγή: WEF (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

2.2 Ανάλυση Πυλώνων Ανταγωνιστικότητας

Ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ) προκύπτει από το σταθμισμένο μέσο πολλών διαφορετικών συνιστωσών, κάθε μία από τις οποίες μετρά μια διαφορετική πτυχή της ανταγωνιστικότητας. Αυτές τις συνιστώσες θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε παρακάτω²². Πριν προχωρήσουμε, στην ανάλυση των δώδεκα πυλώνων-συνιστωσών, είναι σημαντικό να έχουμε κατά νου ότι δεν είναι ανεξάρτητες -αλλά τείνουν να αλληλοενισχύονται- και μια αδυναμία σε μια περιοχή συχνά έχει αρνητικό αντίκτυπο σε άλλες. Για παράδειγμα, η καινοτομία (12^{ος} πυλώνας) θα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί χωρίς ένα καλά εκπαιδευμένο και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό (4^{ος} και 5^{ος}

²¹ Για περισσότερα, σχετικά με τη μεθοδολογία και τα όρια που χρησιμοποιούνται σε αυτά τα κριτήρια, για την κατάταξη των χωρών στα διάφορα επίπεδα εξέλιξης, βλ. WEF (2010: pp. 10).

²² Πιο αναλυτικά, βλ. WEF (2010: pp. 4-8).

πυλώνας αντίστοιχα) που δύναται να απορροφά νέες τεχνολογίες (9^{ος} πυλώνας) και χωρίς επαρκή χρηματοδότηση (8^{ος} πυλώνας) για την έρευνα και ανάπτυξη (E&A) ή μια αποτελεσματική αγορά αγαθών (6^{ος} πυλώνας) δεν θα είναι δυνατό να φθάσουν οι καινοτομίες στην αγορά.

2.2.1 Θεσμοί

Το θεσμικό περιβάλλον καθορίζεται από το νομικό και διοικητικό πλαίσιο εντός του οποίου τα άτομα, οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις αλληλεπιδρούν για να παράγουν εισόδημα και πλούτο στην οικονομία. Η σημασία ενός υγιούς και δίκαιου θεσμικού περιβάλλοντος έχει γίνει ακόμη πιο εμφανής κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, δεδομένου του ολοένα και πιο άμεσου ρόλου του κράτους στην οικονομία πολλών χωρών.

Η ποιότητα των θεσμών έχει μια ισχυρή σχέση με την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Επηρεάζει τις επενδυτικές αποφάσεις και την οργάνωση της παραγωγής και παίζει βασικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνίες διανέμουν τα οφέλη και αναλαμβάνουν το κόστος των αναπτυξιακών στρατηγικών και πολιτικών. Για παράδειγμα, οι ιδιοκτήτες γης, οι μέτοχοι εταιρειών ή οι κάτοχοι πνευματικών δικαιωμάτων είναι απρόθυμοι να επενδύσουν για τη βελτίωση και τη συντήρηση της περιουσίας τους, αν τα ιδιοκτησιακά τους δικαιώματα δεν προστατεύονται.

Ο ρόλος των θεσμών υπερβαίνει το νομικό πλαίσιο. Η στάση των κυβερνήσεων απέναντι στις αγορές και την ελευθερία, καθώς και η αποτελεσματικότητα των λειτουργιών τους, είναι πολύ σημαντικές. Η υπερβολική γραφειοκρατία, η πολυνομία, η διαφθορά, η έλλειψη διαφάνειας στις δημόσιες συμβάσεις, η αναξιοπιστία και η πολιτική εξάρτηση του δικαστικού συστήματος συνεπάγονται σημαντικό οικονομικό κόστος για τις επιχειρήσεις και επιβραδύνουν τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης.

Επιπροσθέτως, η σωστή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών είναι επίσης σημαντική για την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Δείκτες που καταγράφουν την ποιότητα της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών -εκ μέρους της κυβέρνησης- περιλαμβάνονται εδώ για να συμπληρώσουν τα μέτρα μακροοικονομικής σταθερότητας, που αποτυπώνονται παρακάτω στον τρίτο πυλώνα.

Αν και η οικονομική βιβλιογραφία έχει επικεντρωθεί κυρίως στους δημόσιους θεσμούς, οι ιδιωτικοί είναι εξίσου σημαντικοί κατά τη διαδικασία της δημιουργίας πλούτου. Η πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση, μαζί με πολυάριθμα επιχειρηματικά σκάνδαλα, υπογράμμισε τη σημασία της πρόληψης απέναντι σε φαινόμενα απάτης και κακοδιαχείρισης, της διασφάλισης καλής διακυβέρνησης και της διατήρησης της εμπιστοσύνης επενδυτών και καταναλωτών. Μια οικονομία υπηρετείται καλύτερα από επιχειρήσεις που λειτουργούν με ειλικρίνεια και όπου τα διευθυντικά στελέχη συμμορφώνονται με ισχυρές ηθικές πρακτικές στις συναλλαγές τους με την κυβέρνηση, τις άλλες επιχειρήσεις, καθώς και το ευρύτερο κοινό. Η διαφάνεια στον ιδιωτικό τομέα είναι απαραίτητη για τις επιχειρήσεις και μπορεί να υλοποιηθεί με τη χρήση προτύπων, καθώς και ελεγκτικών και λογιστικών πρακτικών.

2.2.2 Υποδομές

Οι μεγάλης κλίμακας και αποδοτικές υποδομές είναι ζωτικής σημασίας, για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομίας, καθώς είναι παράγοντας καθοριστικής σημασίας για την επιλογή τόσο του τόπου της οικονομικής δραστηριότητας όσο και των τομέων που μπορούν να αναπτυχθούν σε μια οικονομία. Οι καλά αναπτυγμένες υποδομές μειώνουν την επίδραση της απόστασης ανάμεσα στις διάφορες περιφέρειες, ενοποιώντας την εθνική αγορά και συνδέοντας αυτή με χαμηλό κόστος με αγορές άλλων χωρών και περιοχών. Ακόμα, η ποιότητα και η έκταση των δικτύων υποδομών επιδρούν σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη και επηρεάζουν τις εισοδηματικές ανισότητες με ποικίλους τρόπους. Ένα καλά αναπτυγμένο δίκτυο υποδομών, στις μεταφορές και τις τηλεπικοινωνίες, αποτελεί προαπαιτούμενο για την είσοδο των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών στις βασικές οικονομικές δραστηριότητες και υπηρεσίες.

Οι αποδοτικοί τρόποι μεταφοράς, συμπεριλαμβανομένων των ποιοτικών δρόμων, σιδηρόδρομων, λιμανιών και αεροπορικών μεταφορών, επιτρέπουν στους επιχειρηματίες να μεταφέρουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες τους στην αγορά με ασφάλεια και εγκαίρως και επιπλέον διευκολύνουν την κίνηση των εργαζομένων στις πλέον κατάλληλες θέσεις εργασίας. Επίσης, οι οικονομίες εξαρτώνται από τον εφοδιασμό με ηλεκτρισμό, που πρέπει να είναι

απαλλαγμένος από διακοπές και ελλείψεις, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις και τα εργοστάσια να μπορούν να λειτουργούν απρόσκοπτα. Τέλος, ένα σταθερό και εκτεταμένο δίκτυο τηλεπικοινωνιών επιτρέπει την ταχεία και ελεύθερη ροή πληροφοριών, η οποία αυξάνει τη συνολική οικονομική απόδοση, συμβάλλοντας στο να διασφαλιστεί ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να επικοινωνούν και οι αποφάσεις λαμβάνονται από τους οικονομικούς φορείς αφού οι τελευταίοι έχουν στη διάθεσή τους όλες τις σχετικές πληροφορίες. Αυτός είναι ένας τομέας όπου η κρίση μπορεί να αποδειχθεί ότι έχει θετικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, λόγω των σημαντικών πόρων που προορίζονται για την ανάπτυξη υποδομών από πολλά εθνικά πακέτα οικονομικής ανάπτυξης.

2.2.3 Μακροοικονομικό Περιβάλλον

Η σταθερότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος είναι σημαντική για τις επιχειρήσεις και κατά συνέπεια για τη συνολική ανταγωνιστικότητα μιας χώρας²³. Αν και είναι αλήθεια πως η μακροοικονομική σταθερότητα από μόνη της δεν μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα μιας χώρας, αναγνωρίζεται ότι οι μακροοικονομικές ανισορροπίες βλάπτουν την οικονομία. Η κυβέρνηση δεν μπορεί να παρέχει αποδοτικές υπηρεσίες, εάν πρέπει να καταβάλει υψηλούς τόκους για χρέη του παρελθόντος. Η αντιμετώπιση δημοσιονομικών ελλειμμάτων περιορίζει τη μελλοντική ικανότητα μιας κυβέρνησης να αντιδράσει σε περιόδους ύφεσης. Οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά όταν ο πληθωρισμός είναι εκτός ελέγχου. Εν ολίγοις, η οικονομία δεν μπορεί να αναπτυχθεί με ένα βιώσιμο τρόπο αν το μακροοικονομικό περιβάλλον δεν είναι σταθερό. Αυτό το θέμα έχει προσελκύσει την προσοχή του κοινού λόγω των πρόσφατων συζητήσεων για τη συσσώρευση δημόσιου χρέους και των προσπάθειών για περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πυλώνας αυτός αξιολογεί τη σταθερότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, έτσι δεν λαμβάνει ευθέως υπόψη τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση διαχειρίζεται τα διάφορα οικονομικά μεγέθη. Αυτή η

²³ Για περισσότερα, σε σχέση με το ρόλο των μακροοικονομικών μεγεθών στην οικονομική ανάπτυξη, βλ. Fischer (1993).

ποιοτική διάσταση αποτυπώνεται στον πυλώνα των θεσμών που περιγράφεται παραπάνω.

2.2.4 Υγεία και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Ένα υγιές εργατικό δυναμικό είναι ζωτικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα μιας χώρας. Οι εργαζόμενοι που είναι ασθενείς δεν μπορούν να λειτουργήσουν σύμφωνα με τις δυνατότητές τους και θα είναι λιγότερο παραγωγικοί. Η κακή υγεία δημιουργεί σημαντικό κόστος για τις επιχειρήσεις, καθώς οι άρρωστοι εργαζόμενοι απουσιάζουν συχνά ή αποδίδουν λιγότερο. Κατά συνέπεια, οι επενδύσεις στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας είναι μεγάλης σημασίας, τόσο για οικονομικούς όσο και ηθικούς λόγους.

Εκτός από την υγεία, ο πυλώνας αυτός, λαμβάνει υπόψη την ποσότητα και την ποιότητα της βασικής εκπαίδευσης, η οποία αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στη σημερινή οικονομία. Η βασική εκπαίδευση αυξάνει την αποδοτικότητα του κάθε εργαζομένου. Επιπλέον, οι εργαζόμενοι που έχουν λάβει κατώτερη εκπαίδευση μπορούν να εκτελέσουν μόνο απλές χειρωνακτικές εργασίες και δυσκολεύονται να προσαρμοστούν σε σύνθετες διαδικασίες και τεχνικές παραγωγής. Για αυτόν το λόγο, η έλλειψη βασικής εκπαίδευσης μπορεί να αποτελέσει περιορισμό για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, με τις τελευταίες να δυσκολεύονται να παράγουν προϊόντα εξελιγμένα ή μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας.

Μακροπρόθεσμα, θα ήταν ουσιαστικής σημασίας να αποφευχθούν σημαντικές μειώσεις των πόρων σε αυτούς τους κρίσιμους τομείς, παρά το γεγονός ότι οι κρατικοί προϋπολογισμοί θα πρέπει να συμπεριλάβουν περικοπές για να μειωθεί το δημόσιο χρέος, που δημιουργείται από τα τωρινά μέτρα ενίσχυσης της οικονομίας.

2.2.5 Ανώτερη Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Η ποιότητα της ανώτερης εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι ζωτικής σημασίας για τις οικονομίες που θέλουν να μετακινηθούν σε υψηλότερο επίπεδο, πέρα από απλές διαδικασίες παραγωγής και προϊόντα. Ειδικότερα, η σημερινή παγκοσμιοποιημένη οικονομία απαιτεί από τις χώρες μεγάλο αριθμό

μορφωμένων εργαζομένων, οι οποίοι θα είναι σε θέση να προσαρμόζονται άμεσα στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον και τις εξελισσόμενες ανάγκες του παραγωγικού συστήματος. Ο πυλώνας αυτός μετρά τα ποσοστά εγγραφής στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και την ποιότητα της εκπαίδευσης²⁴, όπως αυτή αξιολογείται από την επιχειρηματική κοινότητα. Επίσης, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός της κατάρτισης του προσωπικού, λόγω της σημασίας της επαγγελματικής και συνεχούς κατάρτισης στην εργασία (on-the-job training) για τη διασφάλιση της συνεχούς αναβάθμισης των δεξιοτήτων των εργαζομένων.

2.2.6 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών

Οι χώρες με αποτελεσματικές αγορές αγαθών είναι σε θέση να παράγουν το σωστό μίγμα προϊόντων και υπηρεσιών, δεδομένων των συνθηκών προσφοράς και ζήτησης, καθώς και να διασφαλίσουν ότι τα αγαθά αυτά μπορούν να διαπραγματεύονται πιο αποτελεσματικά στην οικονομία. Ο υγιής ανταγωνισμός στην αγορά, τόσο την εγχώρια όσο και τη διεθνή, είναι σημαντικός για την αποτελεσματικότητα της και κατά συνέπεια για την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, εξασφαλίζοντας ότι οι πιο αποδοτικές επιχειρήσεις, που παράγουν αγαθά τα οποία ζητούνται από την αγορά, είναι εκείνες που αναπτύσσονται. Το καλύτερο δυνατό περιβάλλον, για την ανταλλαγή των αγαθών, απαιτεί ελάχιστα εμπόδια κρατικού παρεμβατισμού στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Για παράδειγμα, η ανταγωνιστικότητα παρεμποδίζεται από στρεβλωτικούς ή επαχθείς φόρους και κανόνες που περιορίζουν ή που προβαίνουν σε διακρίσεις, σχετικά με τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), καθώς και το διεθνές εμπόριο. Η πρόσφατη οικονομική κρίση υπογράμμισε το βαθμό αλληλεξάρτησης των οικονομιών σε παγκόσμιο επίπεδο και το βαθμό στον οποίο η ανάπτυξη εξαρτάται από ανοιχτές αγορές. Τα μέτρα προστατευτισμού είναι αντιπαραγωγικά καθώς μειώνουν τη συνολική οικονομική δραστηριότητα.

Επίσης, η αποτελεσματικότητα της αγοράς αγαθών εξαρτάται από τις συνθήκες της ζήτησης, όπως ο προσανατολισμός των πελατών και οι απαιτήσεις των

²⁴ Για τη σημασία της εκπαίδευσης στις μέρες μας βλ. Παράρτημα Ι - Πρόγραμμα PISA.

αγοραστών. Για διάφορους λόγους, οι πελάτες μπορεί να είναι πιο απαιτητικοί σε ορισμένες χώρες, σε σύγκριση με κάποιες άλλες. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς υποχρεώνει τις επιχειρήσεις να είναι πιο καινοτόμες και προσανατολισμένες προς τον πελάτη.

2.2.7 Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας

Η αποτελεσματικότητα και η ευελιξία της αγοράς εργασίας είναι σημαντικές για τη διασφάλιση ότι οι εργαζόμενοι έχουν διατεθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνεται η πλέον αποδοτική χρησιμοποίησή τους στην οικονομία και τους παρέχονται κίνητρα που τους ωθούν να δώσουν τον καλύτερο τους εαυτό στην εργασία τους. Για αυτόν το λόγο, οι αγορές εργασίας πρέπει να έχουν την ευελιξία να μετακινούν τους εργαζόμενους από μία οικονομική δραστηριότητα σε μια άλλη, γρήγορα και με χαμηλό κόστος, καθώς και τη δυνατότητα να προβαίνουν σε διακυμάνσεις στους μισθούς, χωρίς να προκαλείται μεγάλη κοινωνική αναστάτωση²⁵. Η σημασία της τελευταίας παρατήρησης τονίζεται δραματικά από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, στην ανάκαμψή τους από την πρόσφατη μεγάλη οικονομική ύφεση, χώρες με ιδιαίτερα άκαμπτες αγορές εργασίας (πχ η Ισπανία).

Ακόμα, οι αποτελεσματικές αγορές εργασίας πρέπει να εξασφαλίζουν σαφή σχέση μεταξύ των κινήτρων των εργαζομένων και των προσπαθειών τους, καθώς και ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών στο χώρο εργασίας.

2.2.8 Ανάπτυξη Χρηματαγορών

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε τη σημασία που έχει, για την οικονομική δραστηριότητα, ένας υγιής χρηματοπιστωτικός τομέας και η εύρυθμη λειτουργία αυτού. Ένας αποδοτικός χρηματοπιστωτικός τομέας διαθέτει τους πόρους που εξοικονομούνται από τους πολίτες μιας χώρας, καθώς και εκείνους που εισέρχονται στην οικονομία από το εξωτερικό, στις πλέον παραγωγικές χρήσεις. Δηλαδή, κατευθύνει τους πόρους στα επιχειρηματικά ή επενδυτικά

²⁵ Μελέτες χωρών ανά τον κόσμο δείχνουν τη σημασία που έχουν οι ευέλικτες αγορές εργασίας στην προσπάθεια για επίτευξη υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης, αλλά και οικονομικής απόδοσης εν γένει (βλ. Amin 2009 και Kaplan 2009).

σχέδια με τα υψηλότερα ποσοστά αναμενόμενης απόδοσης και όχι σε αυτά τα οποία διαπλέκονται με το πολιτικό σύστημα. Ως εκ τούτου, μια διεξοδική και ορθή αξιολόγηση των σχεδίων αποτελεί βασικό συστατικό. Οι επιχειρηματικές επενδύσεις είναι ζωτικής σημασίας για την παραγωγικότητα. Για αυτόν το λόγο, οι οικονομίες χρειάζονται εξελιγμένες χρηματοπιστωτικές αγορές που μπορούν να διαθέτουν κεφάλαια, για επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα, μέσω τραπεζικών δανείων, αλλά και μέσω μιας σειράς άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Η σημασία αυτής της πρόσβασης σε κεφάλαια υπογραμμίστηκε πρόσφατα από την κρίση ρευστότητας που αντιμετώπισαν επιχειρήσεις και δημόσιος τομέας, τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις ανεπτυγμένες χώρες. Προκειμένου να εκπληρώσει το ρόλο του, ο τραπεζικός τομέας, πρέπει να είναι αξιόπιστος, διαφανής, ενώ όπως έχει γίνει σαφές τόσο πρόσφατα οι χρηματοπιστωτικές αγορές χρειάζονται εκείνες τις ρυθμίσεις οι οποίες θα προστατεύουν τους επενδυτές και τους άλλους «παίκτες» της οικονομίας γενικότερα.

2.2.9 Τεχνολογική Ετοιμότητα

Στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον η τεχνολογία γίνεται ολοένα και περισσότερο σημαντική για τις επιχειρήσεις, στην προσπάθεια τους να επικρατήσουν στον ανταγωνισμό και να δημιουργήσουν πλούτο. Ο πυλώνας της τεχνολογικής ετοιμότητας μετρά την ευελιξία με την οποία μια οικονομία υιοθετεί τις υπάρχουσες τεχνολογίες, για να ενισχύσει την παραγωγικότητα των βιομηχανιών της, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ικανότητά της να αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ), τόσο στις καθημερινές δραστηριότητες όσο και στις παραγωγικές διαδικασίες για την αύξηση της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Στις μέρες μας, οι ΤΠΕ έχουν εξελιχθεί σε «τεχνολογίες γενικού σκοπού»²⁶, λόγω της μεγάλης διάχυσής τους σε άλλους οικονομικούς τομείς και του ρόλου τους ως τεχνολογική υποδομή σε ολόκληρη τη βιομηχανία. Ως εκ τούτου, η

²⁶ Σύμφωνα με τον Trajtenberg (2005), τεχνολογίες γενικού σκοπού (general purpose technologies) είναι εκείνες οι οποίες σε οποιαδήποτε περίοδο συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη λόγω της ικανότητάς τους να αλλάζουν τις μεθόδους παραγωγής σε ένα ευρύ φάσμα βιομηχανιών. Παραδείγματα τέτοιων τεχνολογιών ήταν η εφεύρεση της ατμομηχανής και το ηλεκτρικό δυναμό.

πρόσβαση στις ΤΠΕ και η χρήση αυτών, είναι κύριοι μοχλοί της συνολικής τεχνολογικής ετοιμότητας των χωρών.

Η τεχνολογία που χρησιμοποιείται, είτε έχει είτε δεν έχει αναπτυχθεί εντός των εθνικών συνόρων, δύναται να ενισχύσει την παραγωγικότητα. Το κεντρικό σημείο είναι ότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα έχουν πρόσβαση σε προηγμένα προϊόντα και σχέδια, αλλά και την ικανότητα να τα χρησιμοποιούν. Οι ΑΞΕ συχνά παίζουν καθοριστικό ρόλο ανάμεσα στις κύριες πηγές ξένης τεχνολογίας. Αξίζει να σημειωθεί, στο πλαίσιο αυτό, ότι το επίπεδο της διαθέσιμης τεχνολογίας για τις επιχειρήσεις μια χώρας πρέπει να διακρίνεται από την ικανότητα της χώρας να καινοτομεί και να επεκτείνει τα σύνορα της γνώσης. Για αυτόν το λόγο, το WEF διαχωρίζει την τεχνολογική ετοιμότητα από την καινοτομία, η οποία αποτυπώνεται παρακάτω στο 12ο πυλώνα.

2.2.10 Μέγεθος Αγοράς

Το μέγεθος της αγοράς επηρεάζει την παραγωγικότητα, διότι οι μεγάλες αγορές επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να εκμεταλλευθούν τις οικονομίες κλίμακας. Παραδοσιακά, οι αγορές που βρίσκονται στη διάθεση των επιχειρήσεων περιορίζονται από εθνικά σύνορα. Όμως, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, οι διεθνείς αγορές έχουν γίνει ένα υποκατάστατο των εγχώριων αγορών, ιδίως για τις μικρές χώρες. Υπάρχουν πολλά εμπειρικά δεδομένα που δείχνουν ότι το άνοιγμα του εμπορίου σχετίζεται θετικά με την ανάπτυξη. Έστω και αν ορισμένες πρόσφατες έρευνες εγείρουν αμφιβολίες για τη δυναμική της σχέσης αυτής, η γενική αίσθηση είναι ότι το εμπόριο έχει θετική επίδραση στην ανάπτυξη, ιδιαίτερα για τις χώρες με μικρή εγχώρια αγορά.

Έτσι, κατά τον προσδιορισμό του μεγέθους της αγοράς για τις επιχειρήσεις μιας χώρας, οι εξαγωγές μπορούν να θεωρηθούν ως υποκατάστατο της εγχώριας ζήτησης. Συμπεριλαμβάνοντας τόσο την εγχώρια όσο και τις διεθνείς αγορές στη μέτρηση για το μέγεθος της αγοράς, το WEF αναγνωρίζει τις εξαγωγικές οικονομίες και γεωγραφικές περιοχές που συντίθενται από πολλές χώρες αλλά έχουν μια κοινή αγορά (όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση).

2.2.11 Επιχειρηματική Ωρίμανση

Η επιχειρηματική ωρίμανση ευνοεί την υψηλότερη αποδοτικότητα στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Αυτό οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας. Η επιχειρηματική ωρίμανση αφορά την ποιότητα του συνόλου των επιχειρηματικών δικτύων μιας χώρας, καθώς και την ποιότητα των λειτουργιών και στρατηγικών των ατομικών επιχειρήσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για χώρες που βρίσκονται σε ένα προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης, όπου οι βασικές πηγές βελτίωσης της παραγωγικότητας έχουν εξαντληθεί σε μεγάλο βαθμό. Η ποιότητα των επιχειρηματικών δικτύων μιας χώρας και των υποστηρικτικών βιομηχανιών, όπως μετρώνται από την ποσότητα και την ποιότητα των τοπικών προμηθευτών και το μέγεθος της αλληλεπίδρασής τους, είναι σημαντικό για διάφορους λόγους. Όταν εταιρείες και προμηθευτές, ενός συγκεκριμένου τομέα, είναι διασυνδεδεμένες σε γεωγραφικά γειτνιάζουσες ομάδες (clusters), η αποτελεσματικότητα είναι αυξημένη, οι ευκαιρίες που δημιουργούνται για καινοτομία μεγαλύτερες και τα εμπόδια εισόδου για νέες επιχειρήσεις μειωμένα. Οι λειτουργίες και οι στρατηγικές των ατομικών επιχειρήσεων, όπως, branding, marketing, η παρουσία μιας αλυσίδας αξίας και η παραγωγή μοναδικών και εξελιγμένων προϊόντων, οδηγούν σε μοντέρνες επιχειρηματικές διαδικασίες.

2.2.12 Καινοτομία

Ο τελευταίος πυλώνας της ανταγωνιστικότητας είναι η τεχνολογική καινοτομία. Αν και μπορούν να προκύψουν ουσιαστικά οφέλη από τη βελτίωση των θεσμών, τη δημιουργία υποδομών, τον περιορισμό της μακροοικονομικής αστάθειας ή τη βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου, όλοι αυτοί οι παράγοντες τελικά φαίνεται να είναι περιορισμένης απόδοσης. Το ίδιο ισχύει και για την αποτελεσματικότητα των αγορών εργασίας, χρήματος και αγαθών. Μακροπρόθεσμα, το βιοτικό επίπεδο μπορεί να αυξηθεί μόνο μέσω της τεχνολογικής καινοτομίας. Η καινοτομία είναι ιδιαίτερα σημαντική για οικονομίες που αγγίζουν τα όρια της γνώσης και η δυνατότητα τους για ενσωμάτωση και υιοθέτηση εξωγενών τεχνολογιών τείνει να εκλείπει.

Αν και οι λιγότερο προηγμένες χώρες μπορούν να βελτιώσουν περαιτέρω την παραγωγικότητά τους, με την υιοθέτηση υφιστάμενων τεχνολογιών ή πραγματοποιώντας σταδιακές βελτιώσεις σε άλλους τομείς, για εκείνες που έχουν φθάσει στο στάδιο της καινοτομίας στην ανάπτυξή τους αυτό δεν αρκεί πλέον για την αύξηση της παραγωγικότητας. Στις χώρες αυτές, οι επιχειρήσεις, πρέπει να σχεδιάσουν και να αναπτύξουν προϊόντα και διαδικασίες που θα χαρακτηρίζονται από τεχνολογία αιχμής, ούτως ώστε να διατηρήσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Αυτό απαιτεί ένα περιβάλλον που ευνοεί τις καινοτόμες δραστηριότητες και υποστηρίζεται τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Ειδικότερα, αυτό σημαίνει επαρκείς επενδύσεις στην Ε&Α (ιδιαίτερα από τον ιδιωτικό τομέα), ύπαρξη υψηλής ποιότητας επιστημονικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, εκτεταμένη συνεργασία στον τομέα της έρευνας μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας και προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εν μέσω της παρούσας οικονομικής αβεβαιότητας θα είναι σημαντική, για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο μέλλον, η αντίσταση στις πιέσεις για περικοπές δαπανών Ε&Α, τόσο σε ιδιωτικό όσο και σε δημόσιο επίπεδο.

Συμπεράσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύθηκε η Έκθεση του WEF. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν η μεθοδολογία που ακολουθείται και εξετάστηκαν οι πυλώνες της ανταγωνιστικότητας. Το Φόρουμ, για να δημιουργήσει την Έκθεση, συλλέγει και αξιολογεί αντικειμενικά δεδομένα και ερωτηματολόγια. Σημαντική καινοτομία αποτελεί η εφαρμογή των «σταδίων εξέλιξης» για τη στάθμιση κάθε μίας από τις τρεις κύριες ομάδες πυλώνων. Από την άλλη πλευρά, οι συχνές μεταβολές στη μεθοδολογία που ακολουθεί το WEF έχουν δημιουργήσει προβλήματα στη συγκρισιμότητα των κατατάξεων. Τέλος, γίνεται φανερό ότι για τη σύνθεση του ΔΠΑ κάθε πυλώνας έχει ξεχωριστή σημασία και βαρύτητα και επιπλέον δεν είναι ανεξάρτητος αλλά αλληλοεπισχύεται με τους υπόλοιπους.

Βιβλιογραφία 2^{ου} Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2008), «*Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007*».

Μακρυδάκης, Σ. και Λιούκας, Σ. (2005) «*Διερεύνηση Των Διεθνών Δεικτών Ανταγωνιστικότητας Και Εκτίμηση Του Κόστους Από Την Έλλειψη Ανταγωνιστικότητας Στην Ελληνική Οικονομία*». Υπουργείο Ανάπτυξης – Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα: Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Amin, M. (2009) “*Labor Regulation and Employment in India’s Retail Stores*”. *Journal of Comparative Economics* 37 (1): 47–61.

Fischer, S. (1993) “*The Role of Macroeconomic Factors in Growth*”. *Journal of Monetary Economics* 32 (3): 485–512.

Kaplan, D. (2009) “*Job Creation and Labor Reform in Latin America*”. *Journal of Comparative Economics* 37 (1): 91–105.

Porter, M. (1990) “*The Competitive Advantage of Nations*”. London: MacMillan.

Trajtenberg, M. (2005) “*Innovation Policy for Development: An Overview*”. Paper prepared for LAEBA, Second Annual Meeting. November 28–29. Tel Aviv University.

World Economic Forum (2008) “*The Global Competitiveness Report 2008-2009*”.

World Economic Forum (2010) “*The Global Competitiveness Report 2010-2011*”.

Διαδίκτυο

<http://www.sev.org.gr/>

<http://www.weforum.org/content/pages/partner-institutes>

<http://www.weforum.org/faqs/centre-global-competitiveness-and-performance>

Κεφάλαιο 3

Η Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του Institute for Management Development (IMD)

Εισαγωγή

Μία από τις πρώτες και μακροβιότερες προσπάθειες παρακολούθησης της ανταγωνιστικότητας των κρατών, η Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook – WCY), εκδίδεται, από το 1989, κάθε χρόνο την άνοιξη, με ευθύνη του Διεθνούς Ινστιτούτου για την Ανάπτυξη της Διοικητικής Επιστήμης (International Institute for Management Development – IMD)²⁷. Η Επετηρίδα συγκεντρώνει πληροφορίες για περισσότερες από πενήντα οικονομίες, συνδυάζοντας στατιστικά στοιχεία με απαντήσεις ερωτηματολογίων. Στόχος της Επετηρίδας είναι η αποτίμηση της συνολικής ανταγωνιστικότητας, όπως αυτή προκύπτει μέσα από την εξέταση ενός μεγάλου αριθμού μεγεθών, που αφορούν τις επιμέρους διαστάσεις της επιχειρηματικής δραστηριότητας, των υποδομών, του κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, καθώς και του θεσμικού και μακροοικονομικού περιβάλλοντος. (ΕΣΑΑ, 2008: σελ. 97)

3.1 Η Μεθοδολογία των Επετηρίδων του IMD

Ο συνολικός δείκτης ανταγωνιστικότητας του IMD προκύπτει με βάση την επεξεργασία μεγάλου αριθμού επιμέρους στοιχείων, τα οποία προέρχονται, είτε από στατιστικές βάσεις δεδομένων είτε είναι προϊόντα ειδικού ερωτηματολογίου,

²⁷ Το Κέντρο Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Center – WCC), του IMD, έχει υπάρξει πρωτοπόρο στο χώρο της ανταγωνιστικότητας κρατών και επιχειρήσεων από το 1989. Είναι αφιερωμένο στην πρόοδο της γνώσης για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα και για αυτό το λόγο συλλέγει τις πιο πρόσφατες και σχετικές πληροφορίες για το συγκεκριμένο αντικείμενο και αναλύει τις συνέπειες των διάφορων πολιτικών. Για περισσότερα, βλ. http://www.imd.org/research/centers/wcc/about_wcc.cfm.

που επεξεργάζεται το ίδιο το IMD²⁸. Ο αριθμός των χωρών, που παρακολουθούνται από τον οργανισμό, είναι μικρότερος σε σχέση με το πεδίο σύγκρισης άλλων εκθέσεων και την τελευταία επταετία κυμαίνεται μεταξύ 51 και 59 οικονομιών.

Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών, η μεθοδολογία για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας των κρατών έχει επανειλημμένως τροποποιηθεί, για να λαμβάνει υπόψη της κάθε φορά την εξέλιξη του παγκόσμιου περιβάλλοντος και της έρευνας. Με αυτόν τον τρόπο, η Επετηρίδα συμβαδίζει με τις διαρθρωτικές αλλαγές στο εθνικό περιβάλλον και τις ραγδαίες αλλαγές στον τεχνολογικό χώρο. Οι αλλαγές αυτές έγιναν, σταδιακά, για να καταστεί εφικτή η συνέχιση της σύγκρισης των αποτελεσμάτων από έτος σε έτος και για να επισημανθεί η εξέλιξη της επίδοσης μιας χώρας σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα των άλλων (IMD, 2011: pp. 481).

Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας του IMD βασίζεται σε τέσσερις παράγοντες (factors), καθένας εκ των οποίων έχει μερίδιο 25% στον υπολογισμό της τελικής κατάταξης. Οι παράγοντες αυτοί, με τη σειρά τους, προκύπτουν από την άθροιση ενός μεγάλου αριθμού δεδομένων που ομαδοποιούνται σε 20 υπο-παράγοντες (sub-factors), με στάθμιση 5% για τον καθένα εξ αυτών (βλ. Πίνακα 3-1). Μερικοί από αυτούς τους υπο-παράγοντες διαιρούνται, έτι περαιτέρω, σε κατηγορίες που αποτυπώνουν τα θέματα της ανταγωνιστικότητας με μεγαλύτερη σαφήνεια. Όλα τα κριτήρια έχουν ομαδοποιηθεί σε αυτούς τους υπο-παράγοντες και τις κατηγορίες. Ωστόσο, κάθε υπο-παράγοντας δεν περιλαμβάνει απαραίτητα τον ίδιο αριθμό κριτηρίων²⁹. Όμως, ανεξάρτητα από τον αριθμό των κριτηρίων που περιέχει, έχει την ίδια βαρύτητα στο συνολικό υπολογισμό των αποτελεσμάτων, που είναι 5%. Σύμφωνα με το IMD, αυτή η προσέγγιση βελτιώνει την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων και συμβάλλει στη διασφάλιση ενός υψηλού βαθμού συμβατότητας με τα αποτελέσματα παρελθόντων ετών.

28 Για την Ελλάδα οι συνεργαζόμενοι φορείς είναι ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος – ΣΒΒΕ (βλ. <http://www.sbbe.gr/>) και το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών – IOBE (βλ. <http://www.iobe.gr/>).

29 Για παράδειγμα, απαιτούνται περισσότερα κριτήρια για την αξιολόγηση της Παιδείας και λιγότερα για τις Τιμές.

Πίνακας 3-1 Η Σύθεση του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας του IMD

 Οικονομική Επίδοση (25%)	 Κρατική Αποτελεσματικότητα (25%)	 Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα (25%)	 Υποδομές (25%)
Εγχώρια οικονομία (5%) <i>Μέγεθος Ανάπτυξη Πλούτος Προβλέψεις</i>	Χρηματοδότηση δημοσίου (5%)	Παραγωγικότητα (5%)	Βασικές υποδομές (5%)
Διεθνές εμπόριο (5%)	Δημοσιονομική πολιτική (5%)	Αγορά εργασίας (5%) <i>Κόστος εργασίας Εργασιακές σχέσεις Επάρκεια δεξιοτήτων</i>	Τεχνολογικές υποδομές (5%)
Διεθνείς επενδύσεις (5%) <i>Επενδύσεις Οικονομικά</i>	Θεσμικό πλαίσιο (5%) <i>Κεντρική τράπεζα Αποδοτικότητα κράτους</i>	Χρηματοδότηση (5%) <i>Αποδοτικότητα τραπεζών Αποδοτικότητα χρηματιστηρίου Χρηματοδοτική διοίκηση</i>	Επιστημονικές υποδομές (5%)
Απασχόληση (5%)	Επιχειρηματική νομοθεσία (5%) <i>Οικονομική ελευθερία Ανταγωνισμός και ρυθμιστικό πλαίσιο Εργατικοί κανονισμοί</i>	Πρακτικές διοίκησης (5%)	Υγεία και περιβάλλον (5%)
Τιμές (5%)	Κοινωνικό πλαίσιο (5%)	Αξίες και συμπεριφορές (5%)	Εκπαίδευση (5%)

Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

Η Επετηρίδα του 2011 περιλαμβάνει στοιχεία για 331 δείκτες, εκ των οποίων μόνο οι 248 συμμετέχουν στον υπολογισμό της τελικής κατάταξης, ενώ οι υπόλοιποι 83 παρατίθενται για περαιτέρω ενημέρωση. Από αυτούς, τους 248 δείκτες, οι 132 προκύπτουν από αντικειμενικά δεδομένα³⁰, δηλαδή, εκείνα, τα οποία μπορεί να μετρηθούν για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ενώ άλλοι 116 αντλούνται από ερωτηματολόγια³¹, που απευθύνονται σε στελέχη

30 Οι στατιστικοί δείκτες αποκτούνται από διεθνή ινστιτούτα, εθνικές και περιφερειακές οργανώσεις, ιδιωτικά ιδρύματα και ένα δίκτυο 54 οργανισμών ανά τον κόσμο που συνεργάζονται με το IMD. Για περισσότερα, βλ. http://www.imd.org/research/publications/wcy/partner_institutes.cfm.

31 Τα ερωτηματολόγια αποστέλλονται από το IMD τον Ιανουάριο κάθε έτους και επιστρέφονται σε αυτό τον Απρίλιο. Για το 2011 ο αριθμός των ερωτηματολογίων που συγκεντρώθηκαν ήταν 4935. Για περισσότερα, βλ. IMD (2011: pp. 482).

επιχειρήσεων και προσπαθούν να αποτυπώσουν τις αντιλήψεις που επικρατούν σχετικά με την ανταγωνιστικότητα. Κατά τον τελικό υπολογισμό, τα ποσοτικά στοιχεία σταθμίζονται με συντελεστή μονάδα, ενώ οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων με 1/2, διαδικασία που τελικά καταλήγει να δίνει στα αντικειμενικά μεγέθη συνολική στάθμιση 2/3, με το υπόλοιπο 1/3 της τιμής του δείκτη ανταγωνιστικότητας να επηρεάζεται από τις αντιλήψεις αυτών που απαντούν στην Έρευνα Αντιλήψεων Στελεχών Επιχειρήσεων (Executive Opinion Survey). Χωρίς να θέλουμε να αναπτύξουμε σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια τον τρόπο υπολογισμού της κατάταξης του IMD (βλ. Μακρυδάκης και Λιούκας, 2005), οφείλουμε να αναφερθούμε σε κάποιες ιδιαιτερότητες και περιορισμούς, που αξίζει να λαμβάνουμε υπόψη μας, όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με τα στοιχεία της Επετηρίδας. Το IMD προσφέρει μια απλή, αλλά και σταθερή, μεθοδολογία, επιτρέποντας, έτσι, την πραγματοποίηση διαχρονικών συγκρίσεων. Η μεθοδολογία, όμως, αυτή στηρίζεται στην ισότιμη μεταχείριση των είκοσι «υπο-δεικτών», αποδίδοντας έτσι αυθαίρετους συντελεστές στάθμισης σε κάθε επιμέρους μεταβλητή. Παράλληλα, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία των δικών του ερωτηματολογίων μαζί με άλλες στατιστικές πηγές, το IMD, συχνά, αναγκάζεται να συνδυάζει στοιχεία διαφορετικών χρονικών περιόδων στους υπολογισμούς του. Οι κατατάξεις, που προκύπτουν, αν και αναφέρονται (ενίοτε παραπλανητικά) ως οι ισχύουσες για το ίδιο έτος αναφοράς (πχ το 2011), χρησιμοποιούν, στην πραγματικότητα, παλαιότερα στοιχεία. Παράλληλα, η χρήση των τρεχουσών ισοτιμιών του δολαρίου για την πραγματοποίηση συγκρίσεων στρεβλώνει τα αποτελέσματα των χωρών, των οποίων τα εθνικά νομίσματα μεταβάλλονται σημαντικά, σε σχέση με το δολάριο, πρόβλημα, που αφορά και το σύνολο των χωρών της ευρωζώνης³².

3.2 Ανάλυση Παραγόντων Ανταγωνιστικότητας

Εδώ, θα αναφερθούμε διεξοδικότερα στους παράγοντες και υπο-παράγοντες της ανταγωνιστικότητας, καθώς και τις κατηγορίες και τα κριτήρια στα οποία αυτοί υποδιαιρούνται. Πιο συγκεκριμένα, θα προσπαθήσουμε να αποτυπώσουμε σε τι εστιάζει κάθε θεματική περιοχή, ποιες οικονομικές

³² Για περισσότερα, σχετικά με τις αδυναμίες του εν λόγω δείκτη, βλ. ΕΣΑΑ (2008: σελ. 98-99).

υποθέσεις τίθενται και ποια είναι η λεπτομερέστερη καταγραφή και ανάλυση κάθε παράγοντα³³.

3.2.1 Οικονομική Επίδοση

Ο παράγοντας της *Οικονομικής Επίδοσης* αντικατοπτρίζει τη μακροοικονομική αξιολόγηση της εγχώριας οικονομίας.

Οι υποθέσεις που γίνονται για αυτόν τον παράγοντα είναι οι ακόλουθες:

- Η ευημερία μιας χώρας αντανακλά τις προηγούμενες οικονομικές επιδόσεις της.
- Ο ανταγωνισμός που κατευθύνεται από τις δυνάμεις της αγοράς βελτιώνει τις οικονομικές επιδόσεις μιας χώρας.
- Όσο περισσότερος ανταγωνισμός υπάρχει στην εγχώρια οικονομία τόσο πιο πιθανό είναι οι εγχώριες επιχειρήσεις να είναι ανταγωνιστικές στο εξωτερικό.
- Η επιτυχία μιας χώρας στο διεθνές εμπόριο αντανακλά την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων εταιριών της (με την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν εμπόδια στο εμπόριο).
- Το άνοιγμα προς διεθνείς οικονομικές δραστηριότητες αυξάνει τις οικονομικές επιδόσεις μιας χώρας.
- Οι διεθνείς επενδύσεις κατανέμουν τους οικονομικούς πόρους πιο αποτελεσματικά σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Η προσανατολισμένη στις εξαγωγές ανταγωνιστικότητα συχνά συνδέεται με την ανάπτυξη στην εγχώρια οικονομία.

Πιο αναλυτικά, ο παράγοντας αυτός, απαρτίζεται από 5 υπο-παράγοντες, οι οποίοι με τη σειρά τους περιλαμβάνουν 78 κριτήρια³⁴. Ο Υπο-Παράγοντας της *εγχώριας οικονομίας* περιλαμβάνει κατηγορίες κριτηρίων για το μέγεθος, την ανάπτυξη, τον πλούτο και τις προβλέψεις της οικονομίας. Αυτός του *διεθνούς εμπορίου* εξετάζει κριτήρια σχετικά με το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, τις εξαγωγές, τις εισαγωγές, το εμπόριο, τον τουρισμό και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Όσον αφορά αυτόν των *διεθνών επενδύσεων*, περιλαμβάνει

³³ Πιο αναλυτικά, βλ. IMD (2011: pp. 480, 500).

³⁴ Για περισσότερα, βλ. http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/ep_list.pdf.

κατηγορίες κριτηρίων για τις επενδύσεις και τα οικονομικά. Ο Υπο-Παράγοντας της *απασχόλησης* συγκεντρώνει κριτήρια για την απασχόληση, την ανεργία, τους μακροχρόνια άνεργους και τους άνεργους νεαρής ηλικίας. Τέλος, αυτός των *πιμών* εξετάζει κριτήρια για τον πληθωρισμό, το κόστος ζωής και το κόστος των ενοικίων.

3.2.2 Κρατική Αποτελεσματικότητα

Ο παράγοντας της *Κρατικής Αποτελεσματικότητας* προσδιορίζει το βαθμό στον οποίο οι κρατικές πολιτικές συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

Οι υποθέσεις που γίνονται για αυτόν τον παράγοντα είναι οι ακόλουθες:

- Η κρατική παρέμβαση στις επιχειρηματικές δραστηριότητες πρέπει να ελαχιστοποιείται, με εξαίρεση το κομμάτι για τη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις.
- Η κυβέρνηση θα πρέπει να παρέχει μακροοικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που να ελαχιστοποιούν τους εξωτερικούς κινδύνους για τις επιχειρήσεις.
- Η κυβέρνηση θα πρέπει να είναι ευέλικτη στην προσαρμοστικότητα των οικονομικών πολιτικών της σε ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.
- Η κυβέρνηση θα πρέπει να παρέχει ένα κοινωνικό πλαίσιο που προωθεί τη δικαιοσύνη, την ισότητα και τη δικαιοσύνη, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ασφάλεια των πολιτών.

Πιο αναλυτικά, ο παράγοντας αυτός, απαρτίζεται από 5 υπο-παράγοντες, οι οποίοι με τη σειρά τους περιλαμβάνουν 71 κριτήρια³⁵. Ο Υπο-Παράγοντας της *χρηματοδότησης δημοσίου* εξετάζει κριτήρια σχετικά με τον κρατικό προϋπολογισμό, το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης, την καταβολή τόκων, τη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών, τη φοροδιαφυγή, το συνταξιοδοτικό σύστημα και τις δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης. Αυτός της *δημοσιονομικής πολιτικής* συγκεντρώνει κριτήρια για τους φόρους -άμεσους και έμμεσους, φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων- και τις ασφαλιστικές εισφορές. Όσον αφορά αυτόν του *θεσμικού πλαισίου*, περιλαμβάνει κατηγορίες κριτηρίων για την κεντρική τράπεζα και την αποδοτικότητα του κράτους. Ο Υπο-Παράγοντας της

³⁵ Για περισσότερα, βλ. http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/GO_List.pdf.

επιχειρηματικής νομοθεσίας περιλαμβάνει κατηγορίες κριτηρίων για την οικονομική ελευθερία, τον ανταγωνισμό και το ρυθμιστικό πλαίσιο και τους εργατικούς κανονισμούς. Τέλος, αυτός του *κοινωνικού πλαισίου* εξετάζει κριτήρια για τη δικαιοσύνη, την προσωπική ασφάλεια και τα δικαιώματα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, τη γήρανση του πληθυσμού, τον κίνδυνο πολιτικής αστάθειας, την κοινωνική συνοχή, τη διανομή του εισοδήματος, τις ίσες ευκαιρίες, την παρουσία των γυναικών στην οικονομική και πολιτική ζωή και την ισότητα των φύλων.

3.2.3 Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα

Ο παράγοντας της *Επιχειρηματικής Αποτελεσματικότητας* προσδιορίζει το βαθμό στον οποίο το εθνικό περιβάλλον ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν με τρόπο καινοτόμο, αποδοτικό και υπεύθυνο.

Οι υποθέσεις που γίνονται για αυτόν τον παράγοντα είναι οι ακόλουθες:

- Η αποτελεσματικότητα, σε συνδυασμό με την ικανότητα υιοθέτησης αλλαγών στο ανταγωνιστικό περιβάλλον, είναι διοικητικά χαρακτηριστικά ζωτικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.
- Η χρηματοδότηση διευκολύνει τις δραστηριότητες που προσθέτουν αξία.
- Ένας καλά ανεπτυγμένος, ενσωματωμένος στο διεθνές σύστημα, χρηματοπιστωτικός τομέας, σε μια χώρα, υποστηρίζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητά της.
- Η διατήρηση ενός υψηλού βιοτικού επιπέδου απαιτεί την ενσωμάτωση στο διεθνές οικονομικό σύστημα.
- Η επιχειρηματικότητα είναι αποφασιστικής σημασίας για την οικονομική δραστηριότητα κατά τη φάση της έναρξής της.
- Ένα εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό αυξάνει την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας.
- Η παραγωγικότητα αντανάκλα την προστιθέμενη αξία.
- Η στάση του εργατικού δυναμικού επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας.

Πιο αναλυτικά, ο παράγοντας αυτός, απαρτίζεται από 5 υπο-παράγοντες, οι οποίοι με τη σειρά τους περιλαμβάνουν 68 κριτήρια³⁶. Ο Υπο-Παράγοντας της

³⁶ Για περισσότερα, βλ. http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/BU_List.pdf.

παραγωγικότητας εξετάζει κριτήρια σχετικά με την παραγωγικότητα ολόκληρου του φάσματος μιας οικονομίας. Αυτός της *αγοράς εργασίας* περιλαμβάνει κατηγορίες κριτηρίων για το κόστος εργασίας, τις εργασιακές σχέσεις και την επάρκεια δεξιοτήτων. Όσον αφορά αυτόν της *χρηματοδότησης*, περιλαμβάνει κατηγορίες κριτηρίων για την αποδοτικότητα των τραπεζών και του χρηματιστηρίου και τη χρηματοδοτική διοίκηση. Ο Υπο-Παράγοντας των *πρακτικών διοίκησης* συγκεντρώνει κριτήρια για την προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων, την ηθική πρακτική, την αξιοπιστία των διευθυντικών στελεχών, τα επιχειρησιακά συμβούλια, τις ελεγκτικές και λογιστικές πρακτικές, την ικανοποίηση των πελατών, την επιχειρηματικότητα, την κοινωνική ευθύνη, τα ζητήματα υγιεινής, ασφάλειας και περιβάλλοντος. Τέλος, αυτός των *αξιών και συμπεριφορών* εξετάζει κριτήρια για την αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης, τη διεθνή εικόνα, την εθνική κουλτούρα, την ευελιξία και την προσαρμοστικότητα, την αναγκαιότητα οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, το σύστημα αξιών και τις εταιρικές αξίες.

3.2.4 Υποδομές

Ο παράγοντας των *Υποδομών* σχετίζεται με το βαθμό στον οποίο βασικοί, τεχνολογικοί, επιστημονικοί και ανθρώπινοι πόροι ανταποκρίνονται στις ανάγκες των επιχειρήσεων.

Οι υποθέσεις που γίνονται για αυτόν τον παράγοντα είναι οι ακόλουθες:

- Μια καλά αναπτυγμένη υποδομή, που περιλαμβάνει αποδοτικά επιχειρηματικά συστήματα, στηρίζει την οικονομική δραστηριότητα.
- Μια καλά αναπτυγμένη υποδομή περιλαμβάνει, ακόμα, την τεχνολογία της πληροφορικής και την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος.
- Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μπορεί να κτιστεί πάνω στην αποτελεσματική και καινοτόμο εφαρμογή των υφιστάμενων τεχνολογιών.
- Οι επενδύσεις στον τομέα της βασικής έρευνας και των καινοτόμων δραστηριοτήτων, που δημιουργούν νέα γνώση, είναι ζωτικής σημασίας για μια χώρα που βρίσκεται σε πιο ώριμη φάση της οικονομικής ανάπτυξής της.

- Μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε E&A είναι πιθανό να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.
- Η ποιότητα ζωής είναι μέρος της ελκυστικότητας μιας χώρας.
- Οι επαρκείς και προσβάσιμοι εκπαιδευτικοί πόροι βοηθούν στην ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση.

Πιο αναλυτικά, ο παράγοντας αυτός, απαρτίζεται από 5 υπο-παράγοντες, οι οποίοι με τη σειρά τους περιλαμβάνουν 114 κριτήρια³⁷. Ο Υπο-Παράγοντας των *βασικών υποδομών* συγκεντρώνει κριτήρια όπως η εδαφική έκταση της χώρας, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις της, οι υδάτινοι πόροι, η πρόσβαση στα αγαθά, η αστικοποίηση, ο πληθυσμός (μέγεθος αγοράς), η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, το οδικό δίκτυο, το σιδηροδρομικό δίκτυο, οι αερομεταφορές, το δίκτυο διανομής των αγαθών, η μεταφορά του νερού, η συντήρηση και ανάπτυξη των υποδομών, οι ενεργειακές υποδομές, τα ενεργειακά αποθέματα, η εγχώρια παραγωγή ενέργειας, η τελική κατανάλωση ενέργειας, το κόστος ηλεκτροδότησης βιομηχανικών πελατών και οι τιμές των καυσίμων. Αυτός των *τεχνολογικών υποδομών* εξετάζει κριτήρια για τις επενδύσεις στις τηλεπικοινωνίες, τις τηλεφωνικές γραμμές, τις τηλεφωνικές χρεώσεις, τους χρήστες κινητής τηλεφωνίας, τις χρεώσεις της κινητής τηλεφωνίας, την τεχνολογία των επικοινωνιών, τη συνδεσιμότητα, τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τους χρήστες του διαδικτύου, την τιμολόγηση των ευρυζωνικών συνδέσεων, τους χρήστες ευρυζωνικών συνδέσεων, την ταχύτητα του διαδικτύου, τις ικανότητες στην πληροφορική, τους ειδικευμένους μηχανικούς, την τεχνολογική συνεργασία, τις επιχειρήσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, την ανάπτυξη και εφαρμογή της τεχνολογίας, τη χρηματοδότηση της τεχνολογικής ανάπτυξης, το ρυθμιστικό πλαίσιο για την τεχνολογία, τις εξαγωγές υψηλής τεχνολογίας και την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο. Όσον αφορά αυτόν των *επιστημονικών υποδομών*, συγκεντρώνει κριτήρια όπως η συνολική δαπάνη σε E&A, η επιχειρηματική δαπάνη σε E&A, το συνολικό αριθμό ατόμων που ασχολούνται με την E&A, τον αριθμό των πτυχιούχων, τον αριθμό των άρθρων, τα βραβεία Νόμπελ, τις εφαρμοζόμενες πατέντες, τον αριθμό των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε ισχύ, την επιστημονική έρευνα, τους ερευνητές και επιστήμονες, τη νομοθεσία για την επιστημονική έρευνα, τα δικαιώματα

³⁷ Για περισσότερα, βλ. http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/IN_List.pdf.

πνευματικής ιδιοκτησίας, τη μεταφορά γνώσης και την ικανότητα για καινοτομία. Ο Υπο-Παράγοντας της *υγείας και περιβάλλοντος* εξετάζει κριτήρια για τις συνολικές δαπάνες για την υγεία, τη δημόσια δαπάνη για την υγεία, τις υποδομές υγείας, το προσδόκιμο υγιούς ζωής, την παιδική θνησιμότητα, την ιατρική βοήθεια, τον αστικό πληθυσμό, το δείκτη βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού, τα προβλήματα υγείας, την ενεργειακή ένταση της οικονομίας, την ανακύκλωση χαρτικών ειδών, τις μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων, την κατανάλωση υδάτινων πόρων, τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τις πράσινες τεχνολογίες, το σύνολο των βιολογικών δυνατοτήτων, το οικολογικό αποτύπωμα, την οικολογική ισορροπία, την αειφόρο ανάπτυξη, τα προβλήματα ρύπανσης, τους περιβαλλοντολογικούς νόμους, την κλιματική αλλαγή και την ποιότητα ζωής. Τέλος, αυτός της *εκπαίδευσης* συγκεντρώνει κριτήρια όπως τη συνολική δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση, την αναλογία μαθητών-εκπαιδευτικών, τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την ανώτερη εκπαίδευση, τον αριθμό των ξένων φοιτητών, τον αριθμό των φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό, την αξιολόγηση, το εκπαιδευτικό σύστημα, την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και τον αναλφαβητισμό.

Συμπεράσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύθηκε η Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του IMD. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν η μεθοδολογία που ακολουθείται και εξετάστηκαν οι παράγοντες και υπο-παράγοντες της ανταγωνιστικότητας. Το Ινστιτούτο, για να δημιουργήσει την Επετηρίδα, συλλέγει και αξιολογεί αντικειμενικά δεδομένα και ερωτηματολόγια. Το IMD προσφέρει μία απλή και σταθερή μεθοδολογία που επιτρέπει τις διαχρονικές συγκρίσεις. Όμως, δεν λείπουν και αδυναμίες, όπως η χρονική υστέρηση των στοιχείων και η αυθαίρετη στάθμιση των τεσσάρων παραγόντων (με 25%) και των είκοσι υπο-παραγόντων (με 20%). Τέλος, προκύπτει ότι η ανταγωνιστικότητα ενός κράτους εξαρτάται από το μακροοικονομικό περιβάλλον, τις κρατικές πολιτικές, την ενθάρρυνση των επιχειρήσεων προς την καινοτομία και την υπευθυνότητα και τέλος από τη στάθμη των τεχνολογικών, επιστημονικών και ανθρώπινων πόρων.

Βιβλιογραφία 3^{ου} Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2008), «*Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007*».

Μακρυδάκης, Σ. και Λιούκας, Σ. (2005) «*Διερεύνηση Των Διεθνών Δεικτών Ανταγωνιστικότητας Και Εκτίμηση Του Κόστους Από Την Έλλειψη Ανταγωνιστικότητας Στην Ελληνική Οικονομία*». Υπουργείο Ανάπτυξης – Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα: Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Garelli, S. (2006) “*Changing the Mindset on Competitiveness – The link between enterprises and nations*”.

<http://www.imd.org/research/challenges/TC060-06.cfm>

Institute for Management Development (2008) “*World Competitiveness Yearbook 2008*”.

Institute for Management Development (2011) “*World Competitiveness Yearbook 2011*”.

Lorange, P., Rosselet-McCauley, S. (2008) “*Capturing Knowledge to Boost Performance – Why it should be a priority*”.

<http://www.imd.org/research/challenges/TC032-08.cfm>

Διαδίκτυο

http://www.imd.org/research/centers/wcc/about_wcc.cfm

http://www.imd.org/research/publications/wcy/partner_institutes.cfm

http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/BU_List.pdf

http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/ep_list.pdf

http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/GO_List.pdf

http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/IN_List.pdf

<http://www.iobe.gr/>

<http://www.sbbe.gr/>

Μέρος Γ

Η Περίπτωση της Ελλάδας

(Διεθνείς Κατατάξεις – Ευρωπαϊκό Πλαίσιο – Προτάσεις Πολιτικής)

Κεφάλαιο 4

Η Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF για το 2010-2011 και η Επίδοση της Ελλάδας

Εισαγωγή

Η Έκθεση του WEF, για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα του 2010-2011, κυκλοφόρησε σε μια εποχή όπου η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από σημαντική αβεβαιότητα. Η ανάπτυξη άρχισε και πάλι μετά τις σημαντικές «ενέσεις», σε πολλές χώρες, από την πλευρά των κυβερνήσεων, με πακέτα τόνωσης της οικονομίας που στόχο έχουν την αντιστάθμιση της χειρότερης παγκόσμιας ύφεσης των τελευταίων δεκαετιών. Ωστόσο, οι οικονομίες προχωρούν με διαφορετικές ταχύτητες και εξακολουθεί να υπάρχει ο κίνδυνος μιας «διπλής ύφεσης» σε μια σειρά χωρών. Κατά τη στιγμή, στην οποία οι αναδυόμενες οικονομίες, στο μεγαλύτερο μέρος τους, επιστρέφουν και πάλι στην υγιή ανάπτυξη, οι προηγμένες οικονομίες αντιμετωπίζουν διαρκείς δυσκολίες, όπως η συνεχιζόμενη ανεργία, η εξασθένηση της ζήτησης και η κλιμακούμενη κρίση χρέους, ενώ εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως η προώθηση μεταρρυθμίσεων στη χρηματοοικονομική αγορά και την αγορά εργασίας. (Sala-i-Martin, et al., 2010: pp. 3-4).

Όσον αφορά την Ελλάδα, καταγράφει μεγάλη πτώση τόσο στην παγκόσμια κατάταξη όσο και στην κατάταξη των χωρών της ΕΕ, στην οποία καταλαμβάνει πια την τελευταία θέση.

4.1 Τα Αποτελέσματα της Έκθεσης του WEF

Πίνακας 4-1 Η Κατάταξη της Έκθεσης του WEF για το 2010-2011

Χώρα/Οικονομία	ΔΠΑ 2010-2011			Χώρα/Οικονομία	ΔΠΑ 2010-2011		
	Κατάταξη	Βαθμολογία	ΔΠΑ '09-'10*		Κατάταξη	Βαθμολογία	ΔΠΑ '09-'10*
Ελβετία	1	5,63	1	Καζακστάν	72	4,12	67
Σουηδία	2	5,56	4	Περου	73	4,11	78
Σιγκαπούρη	3	5,48	3	Ναμίμπια	74	4,09	74
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	4	5,43	2	Μαρόκο	75	4,08	73
Γερμανία	5	5,39	7	Μποτσουάνα	76	4,05	66
Ιαπωνία	6	5,37	8	Κροατία	77	4,04	72
Φινλανδία	7	5,37	6	Γουατεμάλα	78	4,04	80
Ολλανδία	8	5,33	10	ΠΓΔΜ	79	4,02	84
Δανία	9	5,32	5	Ρουάντα	80	4	-
Καναδάς	10	5,3	9	Αίγυπτος	81	4	70
Χόνγκ Κόνγκ	11	5,3	11	Ελ Σαλβαδόρ	82	3,99	77
Ηνωμένο Βασίλειο	12	5,25	13	Ελλάδα	83	3,99	71
Ταϊβάν	13	5,21	12	Τρινιδάδ και Τομπάγκο	84	3,97	86
Νορβηγία	14	5,14	14	Φιλιππίνες	85	3,96	87
Γαλλία	15	5,13	16	Αλγερία	86	3,96	83
Αυστραλία	16	5,11	15	Αργεντινή	87	3,95	85
Κατάρ	17	5,1	22	Αλβανία	88	3,94	96
Αυστρία	18	5,09	17	Ουκρανία	89	3,9	82
Βέλγιο	19	5,07	18	Γκάμπια	90	3,9	81
Λουξεμβούργο	20	5,05	21	Ονδούρα	91	3,89	89
Σαουδική Αραβία	21	4,95	28	Λίβανος	92	3,89	-
Κορέα	22	4,93	19	Γεωργία	93	3,86	90
Νέα Ζηλανδία	23	4,92	20	Μολδαβία	94	3,86	-
Ισραήλ	24	4,91	27	Τζαμάικα	95	3,85	91
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	25	4,89	23	Σερβία	96	3,84	93
Μαλαισία	26	4,88	24	Συρία	97	3,79	94
Κίνα	27	4,84	29	Αρμενία	98	3,76	97
Μπρουνεί	28	4,75	32	Μογγολία	99	3,75	117
Ιρλανδία	29	4,74	25	Λιβύη	100	3,74	88
Χιλή	30	4,69	30	Δομινικανή Δημοκρατία	101	3,72	95
Ισλανδία	31	4,68	26	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	102	3,7	109
Τυνησία	32	4,65	40	Μπενίν	103	3,69	103
Εσθονία	33	4,61	35	Σενεγάλη	104	3,67	92
Ομάν	34	4,61	41	Εκουαδόρ	105	3,65	105
Κουβέιτ	35	4,59	39	Κένυα	106	3,65	98
Δημοκρατία της Τσεχίας	36	4,57	31	Μπανγκλαντές	107	3,64	106
Μπαχρέιν	37	4,54	38	Βολιβία	108	3,64	120
Ταϊλάνδη	38	4,51	36	Καμπότζη	109	3,63	110
Πολωνία	39	4,51	46	Γουιάνα	110	3,62	104
Κύπρος	40	4,5	34	Καμερούν	111	3,58	111
Πουέρτο Ρίκο	41	4,49	42	Νικαράγουα	112	3,57	115
Ισπανία	42	4,49	33	Τανζανία	113	3,56	100
Μπαρμπίντος	43	4,45	44	Γκάνα	114	3,56	114
Ινδονησία	44	4,43	54	Ζάμπια	115	3,55	112
Σλοβενία	45	4,42	37	Τατζικιστάν	116	3,53	122
Πορτογαλία	46	4,38	43	Πράσινο Ακρωτήριο	117	3,51	-
Λιθουανία	47	4,38	53	Ουγκάντα	118	3,51	108
Ιταλία	48	4,37	48	Αιθιοπία	119	3,51	118
Μαυροβούνιο	49	4,36	62	Παραγουάη	120	3,49	124
Μάλτα	50	4,34	52	Δημοκρατία του Κιργιστάν	121	3,49	123
Ινδία	51	4,33	49	Βενεζουέλα	122	3,48	113
Ουγγαρία	52	4,33	58	Πακιστάν	123	3,48	101
Παναμάς	53	4,33	59	Μαδαγασκάρη	124	3,46	121
Νότια Αφρική	54	4,32	45	Μαλάουι	125	3,45	119
Μαυρίκιος	55	4,32	57	Ζουαζιλάνδη	126	3,4	-
Κόστα Ρίκα	56	4,31	55	Νιγηρία	127	3,38	99
Αζερμπαϊτζάν	57	4,29	51	Λεσότο	128	3,36	107
Βραζιλία	58	4,28	56	Ακτή Ελεφαντοστού	129	3,35	116
Βιετνάμ	59	4,27	75	Νεπάλ	130	3,34	125
Δημοκρατία της Σλοβακίας	60	4,25	47	Μοζαμβίκη	131	3,32	129
Τουρκία	61	4,25	61	Μάλι	132	3,38	130
Σρι Λάνκα	62	4,25	79	Ανατολικό Τιμόρ	133	3,23	126
Ρωσία	63	4,24	63	Μπουρκίνα Φάσο	134	3,2	128
Ουρουγάη	64	4,23	65	Μαυριτανία	135	3,14	127
Ιορδανία	65	4,21	50	Ζιμπάμπουε	136	3,03	132
Μεξικό	66	4,19	60	Μπουρούντι	137	2,96	133
Ρουμανία	67	4,16	64	Αγκόλα	138	2,93	-
Κολομβία	68	4,14	69	Τσαντ	139	2,73	131
Ιράν	69	4,14	-				
Λετονία	70	4,14	68				
Βουλγαρία	71	4,13	76				

Πηγή: WEF (2010), The Global Competitiveness Report 2010-2011

4.1.1 Οι Καλύτερες και οι Χειρότερες Επιδόσεις Χωρών

Οι χώρες που συνθέτουν την κορυφαία δεκάδα για την Έκθεση του 2010-2011 παραμένουν οι ίδιες, όπως και στην προηγούμενη έκθεση, με κάποιες αλλαγές στην κατάταξη ανάμεσά τους³⁸. Η Ελβετία διατηρεί την πρώτη θέση. Η Σουηδία έχει ξεπεράσει τη Σιγκαπούρη και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) καταλαμβάνοντας τη δεύτερη θέση. Η Σιγκαπούρη διατηρεί την τρίτη θέση, επιτυγχάνοντας την υψηλότερη κατάταξη ανάμεσα στις ασιατικές χώρες. Οι ΗΠΑ συνεχίζουν την πτωτική πορεία, που ξεκίνησαν πέρυσι, υποχωρώντας στην τέταρτη θέση. Η Γερμανία κερδίζει δύο θέσεις και αναρριχείται στην πέμπτη. Η Ιαπωνία ανεβαίνει δύο θέσεις και καταλαμβάνει την έκτη, διατηρώντας την απόδοση της στο ίδιο επίπεδο με την προηγούμενη έκθεση, ενώ την ίδια στιγμή κάποιες άλλες χώρες της κορυφαίας δεκάδας αποδυναμώθηκαν. Φινλανδία και Δανία, αν και τοποθετούνται λίγο πιο πίσω από τη Σουηδία, εξακολουθούν να κατατάσσονται ανάμεσα στις πιο ανταγωνιστικές οικονομίες του κόσμου, αποσπώντας την έβδομη και ένατη θέση, αντίστοιχα, ενώ η γειτονική Νορβηγία βρίσκεται λίγο χαμηλότερα (14^η θέση). Η Ολλανδία ανεβαίνει δύο θέσεις στην όγδοη. Ο Καναδάς, με σταθερή απόδοση, απώλεσε μία θέση και καταλαμβάνει πια τη δέκατη.

Από την άλλη πλευρά, τις τελευταίες δέκα θέσεις καταλαμβάνουν οι ίδιες χώρες³⁹, όπως και πέρυσι, με κάποιες ελαφρές διαφοροποιήσεις ανάμεσά τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι οκτώ από τις δέκα τελευταίες χώρες προέρχονται από την Αφρική, Τσάντ (139^η), Αγκόλα (138^η), Μπουρουντί (137^η), Ζιμπάμπουε (136^η), Μαυριτανία (135^η), Μπουρκίνα Φάσο (134^η), Μάλι (132^η) και Μοζαμβίκη (131^η), ενώ δύο από την Ασία, Τιμόρ-Λέστε (133^η) και Νεπάλ (130^η). Αυτό το γεγονός καταδεικνύει και την υστέρηση που παρουσιάζουν αυτές οι περιοχές, ιδίως η Αφρική, με τον υπόλοιπο κόσμο.

4.1.2 Οι Επιδόσεις των Χωρών ανά Περιοχές του Πλανήτη

Για να διευκολύνει τη συγκριτική αξιολόγηση, των χωρών, ανά γεωγραφική περιοχή, το WEF διαιρεί τον πλανήτη σε πέντε περιοχές: την Ευρώπη και την

³⁸ Πιο αναλυτικά, σε σχέση με τις κορυφαίες χώρες αλλά και τις χώρες ουραγούς, βλ. WEF (2010: pp. 14-24).

³⁹ Με εξαίρεση την Αγκόλα, η οποία δεν συμμετείχε στην Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του 2009-2010.

Κεντρική Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, την Ασία και τον Ειρηνικό, τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική και τέλος την Υπο-Σαχάρια Αφρική⁴⁰.

Αρχικά, για την *Ευρώπη και την Κεντρική Ασία*, αξίζει να σταθούμε στην παγκόσμια οικονομική κρίση και το γεγονός ότι αυτή έχει πλήξει ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες ιδιαίτερα σκληρά, οδηγώντας σε αύξηση της ανεργίας, βυθίζοντας τη ζήτηση και δημιουργώντας ανησυχία -σε ορισμένες περιπτώσεις- σχετικά με τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. Ωστόσο, συνολικά η Ευρώπη συνεχίζει να κατέχει εξέχουσα θέση ανάμεσα στις πιο ανταγωνιστικές περιοχές του κόσμου. Έξι ευρωπαϊκές χώρες συγκαταλέγονται μεταξύ των κορυφαίων δέκα και δώδεκα μεταξύ των κορυφαίων είκοσι. Πιο αναλυτικά, Ελβετία (1^η), Σουηδία (2^η), Γερμανία (5^η), Φινλανδία (7^η), Ολλανδία (8^η), Δανία (9^η), Ηνωμένο Βασίλειο (12^η), Νορβηγία (14^η), Γαλλία (15^η), Αυστρία (18^η), Βέλγιο (19^η) και Λουξεμβούργο (20^η). Πιο κάτω θα κάνουμε ιδιαίτερη αναφορά στην επίδοση των κρατών-μελών της ΕΕ των 27. Τέλος, αξίζει να προσθέσουμε ότι η Τουρκία παραμένει στην 61^η θέση και η Ρωσία φαίνεται να σταθεροποιείται στην 63^η, ενώ στις τελευταίες θέσεις αυτής της περιοχής βρίσκονται το Τατζικιστάν και το Κιργιστάν, καταλαμβάνοντας την 116^η και 121^η θέση, αντίστοιχα.

Σε *Ασία και Ειρηνικό*, την πρώτη θέση καταλαμβάνει το Χόνγκ Κόνγκ, το οποίο διατηρεί την 11^η θέση στη γενική κατάταξη, εμφανίζοντας μια μικρή βελτίωση στη βαθμολογία. Η Ταϊβάν, κατατάσσεται 13^η, μία θέση χαμηλότερα απ' ό,τι πέρυσι. Κατά μία θέση υποχωρεί η Αυστραλία, η οποία κατατάσσεται 16^η, με μια σταθερή συνολική απόδοση και χωρίς να κατατάσσεται χαμηλότερα από την 29^η θέση σε κανέναν από τους 12 πυλώνες. Η Κίνα ανεβαίνει δύο θέσεις και καταλαμβάνει την 27^η θέση, ενισχύοντας τη θέση της στις κορυφαίες τριάντα της κατάταξης και παραμένοντας η μόνη από τις χώρες BRIC⁴¹ που βελτιώνει την κατάταξή της σε αυτήν την έκθεση. Εντυπωσιακή άνοδο, κερδίζοντας 16 θέσεις στη συνολική κατάταξη, καταγράφει το Βιετνάμ (59^η), παρουσιάζοντας βελτίωση σε 10 από τους 12 πυλώνες. Η κατάταξη αυτής της περιοχής κλείνει με το Νεπάλ (130^η) και το Ανατολικό Τιμόρ (133^η), δύο χώρες που χρειάζονται βελτιώσεις σε σχεδόν όλους τους τομείς που περιλαμβάνονται στο ΔΠΑ.

Όσον αφορά τη *Λατινική Αμερική και την Καραϊβική*, αντανακλώντας την ισχυρή αντοχή που επιδεικνύουν οι χώρες της περιοχής αυτής στην πρόσφατη σοβαρή

40 Για περισσότερα, βλ. WEF (2010: pp. 24-42).

41 Οι χώρες BRIC είναι η Βραζιλία (Brazil), η Ρωσία (Russia), η Ινδία (India) και η Κίνα (China).

παγκόσμια οικονομική ύφεση, οι εκτιμήσεις του WEF αποτυπώνουν τη σημαντική πρόοδο που πραγματοποιείται από διάφορες χώρες για τη βελτίωση και την ενίσχυση των βασικών αρχών της ανταγωνιστικότητάς τους. Ταυτόχρονα, σε σύγκριση με τον υπόλοιπο κόσμο, η περιοχή αυτή πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά προκειμένου να συμβαδίζει με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της. Μόνο η Χιλή (30^η) και τα δύο μικρά νησιά της Καραϊβικής, Πουέρτο Ρίκο (41^η) και Μπαρμπάντος (43^η), κατατάσσονται στις 50 πιο ανταγωνιστικές οικονομίες του κόσμου. Παναμάς (53^η), Κόστα Ρίκα (56^η), Βραζιλία (58^η) και Ουρουγουάη (64^η), συμπεριλαμβάνονται επίσης στο πρώτο καλύτερο μισό της κατάταξης, μαζί με το Μεξικό (66^η), την Κολομβία (68^η) και το Περού (73^η). Ακόμα, ένας μεγάλος αριθμός οικονομιών εξακολουθεί να εμφανίζεται στο κάτω μέρος της κατάταξης, πίσω από το μεγαλύτερο μέρος των χωρών που εξετάζει ο ΔΠΑ. Ανάμεσα σε αυτές ο Ισημερινός (105^η), η Βολιβία (108^η), η Νικαράγουα (112^η), η Παραγουάη (120^η) και η Βενεζουέλα (122^η).

Σχετικά με τη *Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική*, μετά από μία περίοδο σχετικής ευημερίας, η συγκεκριμένη περιοχή αντιμετώπισε κάμψη, κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, με το μέσο ρυθμό ανάπτυξης από 6,1% το 2008 να μειώνεται σε 2,2% το 2009. Ωστόσο, αυτή η περιοχή επηρεάστηκε λιγότερο από την οικονομική ύφεση συγκριτικά με άλλες περιοχές, επειδή δεν συνδεόταν σημαντικά με τις παγκόσμιες αγορές. Επιπλέον, πολλές χώρες έθεσαν σε εφαρμογή τεράστια πακέτα ενίσχυσης, τα οποία βοήθησαν να αμβλυνθεί η ύφεση και σε πολλές περιπτώσεις οδήγησαν σε βελτιώσεις στις υποδομές. Συνολικά, η παγκόσμια οικονομική κρίση ανέδειξε κάποια από τα τρωτά σημεία των οικονομιών της περιοχής και οδήγησε σε διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των οικονομιών του Κόλπου και της υπόλοιπης περιοχής, με την τελευταία παρατήρηση να αποτυπώνει μία τάση που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια. Στις πρώτες θέσεις βρίσκονται το Κατάρ (17^η), η Σαουδική Αραβία (21^η), το Ισραήλ (24^η) και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (25^η).

Ολοκληρώνοντας τη γεωγραφική ανασκόπηση, συναντάμε την *Υπο-Σαχάρια Αφρική*, η οποία γνώρισε εντυπωσιακή ανάπτυξη κατά την τελευταία δεκαετία και έχει ξεπεράσει την πρόσφατη παγκόσμια οικονομική αναταραχή σχετικά καλά. Παρόλα αυτά, η αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας των αφρικανικών οικονομιών εγείρει ερωτήματα, σχετικά με τη βιωσιμότητα αυτής της ανάπτυξης

μακροπρόθεσμα και επισημαίνει τους τομείς που χρήζουν άμεσης προσοχής, προκειμένου η Αφρική να επιτύχει την πλήρη εκμετάλλευση των οικονομικών της δυνατοτήτων. Ωστόσο, παρά τις ανησυχίες αυτές, ορισμένες αφρικανικές χώρες συνεχίζουν να τα πηγαίνουν αρκετά καλά. Η Νότια Αφρική (54^η) και ο Μαυρίκιος (55^η) παραμένουν στο πρώτο μισό της κατάταξης και μια σειρά από αφρικανικές χώρες έχουν να παρουσιάσουν μετρήσιμες βελτιώσεις σε συγκεκριμένους τομείς. Από την άλλη πλευρά, καταγράφεται σημαντική πτώση χωρών που προηγουμένως είχαν κάνει άλματα προς τα εμπρός. Γενικά, η Υπο-Σαχάρια Αφρική στο σύνολό της υστερεί σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο στην ανταγωνιστικότητα, κάτι που απαιτεί προσπάθειες σε πολλούς τομείς για να τεθεί η περιοχή σε μία τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης και προόδου.

4.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην Έκθεση του WEF

Όπως σημειώνει ο Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Επίτροπος Ανταγωνισμού Joaquín Almunia, ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για να κατανοήσουμε καλύτερα τις δυνάμεις και τις αδυναμίες των μεμονωμένων κρατών-μελών, αλλά και της Ένωσης στο σύνολό της (Almunia, 2010: pp. 25-26).

Πιο αναλυτικά, οι Σκανδιναβικές χώρες, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες (Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) βρίσκονται στην κορυφή της λίστας, ανάμεσα στις 20 πιο ανταγωνιστικές οικονομίες στον κόσμο. Όμως, οι πηγές της δύναμής τους διαφέρουν. Οι Κάτω Χώρες και οι Σκανδιναβικές χώρες αντισταθμίζουν την έλλειψη που τις χαρακτηρίζει σχετικά με το μέγεθος της αγοράς με άριστα σύνολα ικανοτήτων, υγιείς θεσμούς και - ιδιαίτερα στην περίπτωση των Σκανδιναβικών χωρών- με μια ισχυρή ικανότητα για καινοτομία. Τα περισσότερα από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ κατατάσσονται στις 50 πιο ανταγωνιστικές οικονομίες παγκοσμίως, αλλά υπάρχουν πέντε κράτη-μέλη τα οποία βρίσκονται πιο χαμηλά στην κατάταξη. Η Ελλάδα παρουσιάζει μια θλιβερή επίδοση για το 2010 λόγω της σοβαρής επιδείνωσης του μακροοικονομικού περιβάλλοντος της, η οποία έρχεται να προστεθεί σε ένα αρκετά κακό θεσμικό πλαίσιο και μία χαμηλή αποδοτικότητα των αγορών. Τα κράτη-μέλη που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη

έχουν βασιστεί περισσότερο στο άνοιγμα και την ευελιξία των αγορών τους, τόσο των αγαθών όσο και της εργασίας, ενώ η Ιταλία και η Ισπανία έχουν στηριχθεί περισσότερο στις οικονομίες κλίμακας που μπορούν να τους προσφέρουν οι αγορές τους. Επίσης, η Ισπανία έχει καταβάλει μια σημαντική προσπάθεια για επενδύσεις σε υποδομές.

Πίνακας 4-2
Η Κατάταξη των 27 Κρατών-Μελών της ΕΕ

Χώρα	Παγκόσμια Κατάταξη	Βαθμολογία
Σουηδία	2	5.56
Γερμανία	5	5.39
Φινλανδία	7	5.37
Ολλανδία	8	5.33
Δανία	9	5.32
Ηνωμένο Βασίλειο	12	5.25
Γαλλία	15	5.13
Αυστρία	18	5.09
Βέλγιο	19	5.07
Λουξεμβούργο	20	5.05
Ιρλανδία	29	4.74
Εσθονία	33	4.61
Τσεχία	36	4.57
Πολωνία	39	4.51
Κύπρος	40	4.50
Ισπανία	42	4.49
Σλοβενία	45	4.42
Πορτογαλία	46	4.38
Λιθουανία	47	4.38
Ιταλία	48	4.37
Μάλτα	50	4.34
Ουγγαρία	52	4.33
Σλοβακία	60	4.25
Ρουμανία	67	4.16
Λετονία	70	4.14
Βουλγαρία	71	4.13
Ελλάδα	83	3.99

Πηγή: WEF (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

4.3 Η Ελλάδα στην Έκθεση του WEF

4.3.1 Επίδοση και Συγκριτική Αξιολόγηση

Άλμα στο κενό πραγματοποιεί η Ελλάδα για το 2010-2011, σύμφωνα με το WEF, αφού υποχωρεί δώδεκα θέσεις⁴² και κατατάσσεται 83^η, η οποία, όπως είδαμε και πιο πάνω, είναι η χαμηλότερη κατάταξη για χώρα της ΕΕ. Η πτώση ακολούθησε τη δημοσίευση για την αναθεώρηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και τη συνακόλουθη κρίση δημόσιου χρέους, με την Ελλάδα να κατατάσσεται 123^η από 103^η στο Μακροοικονομικό Περιβάλλον και να χάνει δέκα θέσεις στην Ανάπτυξη Χρηματαγορών, υποχωρώντας στην 93^η θέση. Δεδομένης της πρόσφατης αναταραχής δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η αξιολόγηση των δημόσιων θεσμών (πχ η αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, η διαφθορά κ.ά.) έχει υποστεί πλήγμα σε σχέση με πέρυσι, κάτι που οδηγεί τη χώρα στην 82^η θέση στη σχετική κατάταξη. Άλλος ένας σημαντικός τομέας ανησυχίας είναι η αναποτελεσματική Αγορά Εργασίας της χώρας (125^η θέση), η οποία καθιστά την έξοδο από την κρίση πιο δύσκολη, αλλά ταυτόχρονα αναδεικνύει τη σημασία των πρόσφατων προσπαθειών για την αύξηση των ορίων της ηλικίας συνταξιοδότησης και της ευελιξίας της αγοράς εργασίας. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα, στην προσπάθειά της για να ξεπεράσει τις σημερινές δυσκολίες, διαθέτει μια σειρά από πλεονεκτήματα στα οποία μπορεί να στηριχθεί, όπως ένα καλά εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό που δύναται να υιοθετήσει νέες τεχνολογίες και κατά συνέπεια να αυξήσει την παραγωγικότητα⁴³.

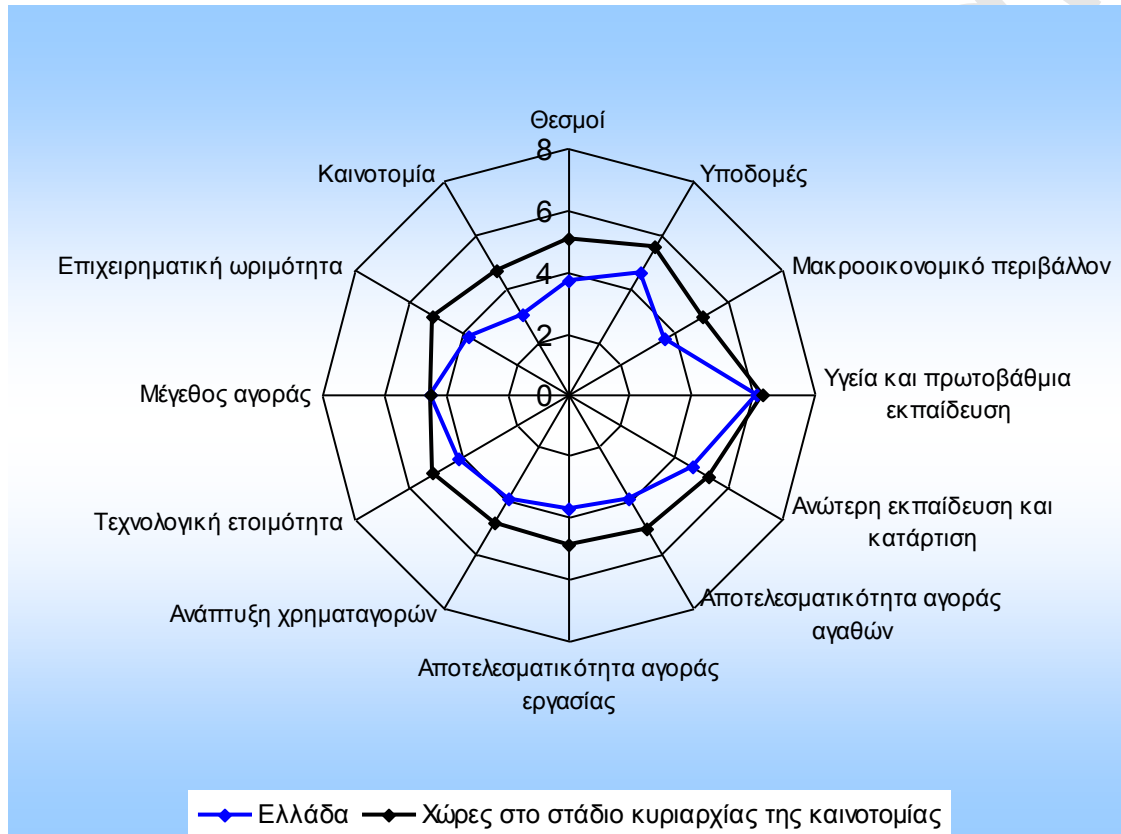
Το Διάγραμμα 4-1 προσπαθεί να αποτυπώσει την επίδοση της Ελλάδας, ανά πυλώνα του ΔΠΑ, έναντι των χωρών που βρίσκονται στο ίδιο στάδιο ανάπτυξης με αυτήν⁴⁴. Η περιοχή την οποία οριοθετούν στο διάγραμμα οι ελληνικές επιδόσεις, στους αντίστοιχους πυλώνες, υπολείπεται αρκετά αυτής των

⁴² Όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 4-1, σε ένα σταθερό δείγμα των χωρών που συμπεριλήφθηκαν και στην Έκθεση του 2009-2010, η Ελλάδα χάνει δέκα και όχι δώδεκα θέσεις.

⁴³ Για περισσότερα, βλ. WEF (2010: pp. 28).

⁴⁴ Στο στάδιο ανάπτυξης όπου κυριαρχεί η καινοτομία εκτός από την Ελλάδα εντάσσονται άλλες 31 χώρες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ισραήλ, Ιταλία, Καναδάς, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Νέα Ζηλανδία, Ν. Κορέα, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σιγκαπούρη, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία και Χόνγκ Κόνγκ.

υπολοίπων χωρών. Ο μοναδικός πυλώνας στον οποίο η Ελλάδα φτάνει το σχετικό μέσο όρο είναι αυτός του Μεγέθους της Αγοράς⁴⁵, ενώ όσον αφορά τη μεγαλύτερη απόκλιση αυτή εμφανίζεται στον πυλώνα της Καινοτομίας.

Διάγραμμα 4-1 Ο ΔΠΑ και Ελλάδα

Πηγή: WEF (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

4.3.2 Εστίαση στους Επιμέρους Πυλώνες της Ανταγωνιστικότητας

Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας πενταετίας⁴⁶, που παρατίθενται στον Πίνακα 4-3, η Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλη αθροιστική πτώση σχεδόν σε όλους τους επιμέρους πυλώνες. Τη μεγαλύτερη επιδείνωση εμφανίζει ο πυλώνας των Θεσμών, όπου η συνολική αθροιστική πτώση φθάνει τις 43 θέσεις και από την 41^η θέση το 2005 η Ελλάδα καταλαμβάνει πλέον την 84^η. Εξαίρεση αποτελεί ο

45 Θυμίζουμε ότι πρόκειται περί μέσων όρων των χωρών, που βρίσκονται στο ίδιο στάδιο ανάπτυξης με αυτό της Ελλάδας, οπότε η παρουσία μεγάλου αριθμού μικρών χωρών (Ισλανδία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Σιγκαπούρη, Σλοβενία κ.ά.), τοποθετεί την Ελλάδα σε μία σχετικά καλή θέση.

46 Δεν πρέπει να μας διαφεύγουν οι αλλαγές στον αριθμό των χωρών που συμπεριλήφθηκαν στις εκθέσεις του WEF (122 για το 2006, 131 το 2007, 134 το 2008, 133 το 2009 και 139 για το 2010), οι οποίες μερικές φορές επηρεάζουν τη διαμόρφωση των κατατάξεων.

πυλώνας της Τεχνολογικής Ετοιμότητας, όπου σε σύγκριση με το 2006 (51^η θέση), πέντε χρόνια μετά φέρεται να έχει κερδίσει πέντε θέσεις (46^η).

Πίνακας 4-3 Ο ΔΠΑ και η Ελλάδα (2006-2010)*

	2006	2007	2008	2009	2010
Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας	61	65	67	71	83
Βασικές Προϋποθέσεις	44	48	51	56	67
Θεσμοί	41	49	58	70	84
Υποδομές	34	35	45	47	42
Μακροοικονομικό Περιβάλλον	94	106	106	103	123
Υγεία και Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	39	42	40	41	40
Ενισχυτές Αποτελεσματικότητας	53	57	57	57	59
Ανώτερη Εκπαίδευση και Κατάρτιση	37	39	38	43	42
Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών	73	60	64	75	94
Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας	111	120	116	116	125
Ανάπτυξη Χρηματαγορών	55	60	67	83	93
Τεχνολογική Ετοιμότητα	51	58	59	53	46
Μέγεθος Αγοράς	36	39	33	34	39
Παράγοντες Καινοτομίας και Ωριμότητας	46	59	68	66	73
Επιχειρηματική Ωριμότητα	52	62	66	66	74
Καινοτομία	56	63	63	65	79

* Η ετήσια μεταβολή της παγκόσμιας κατάταξης δίνεται σε απόλυτο αριθμό θέσεων.

Πηγή: *World Economic Forum*, διάφορες εκδόσεις

4.3.3 Ισχυρά και Αδύναμα Σημεία και Εμπόδια για τις Επιχειρήσεις

Ο Πίνακας 4-4 προχωρά ακόμη ένα βήμα στην ανάλυση των δεικτών στα συστατικά τους στοιχεία και αξιοποιεί τα πρωτογενή δεδομένα, για τον εντοπισμό των δέκα καλύτερων και χειρότερων επιδόσεων της χώρας.

Αν και τα στοιχεία των πινάκων δεν χρειάζονται περαιτέρω εξηγήσεις, αξίζει να επισημάνουμε ότι η Ελλάδα καταγράφει τις οκτώ από τις δέκα καλύτερες επιδόσεις της στους πυλώνες της Υγείας και της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

(6) και στην Ανώτερη Εκπαίδευση και Κατάρτιση (2)⁴⁷. Αντίθετα, οι χειρότερες επιδόσεις εμφανίζονται στον πυλώνα του Μακροοικονομικού Περιβάλλοντος (3).

Πίνακας 4-4 Ισχυρά και Αδύναμα Σημεία για την Ελλάδα (WEF)

Οι 10 Καλύτερες Επιδόσεις	Οι 10 Χειρότερες Επιδόσεις
Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση* (3 ^η)	Ισοσκελισμένος προϋπολογισμός* (138 ^η)
Δασμοί στο εμπόριο* (4 ^η)	Δημόσιο χρέος* (133 ^η)
Συχνότητα εμφάνισης φυματίωσης* (10 ^η)	Ευελιξία στον προσδιορισμό των μισθών (133 ^η)
Συμμετοχή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση* (11 ^η)	Εθνικός ρυθμός αποταμίευσης* (132 ^η)
Τηλεφωνικές συνδέσεις* (13 ^η)	Κόστος γεωργικής πολιτικής (131 ^η)
Βρεφική θνησιμότητα* (14 ^η)	Επιβάρυνση της κρατικής παρέμβασης (129 ^η)
Συμμετοχή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση* (17 ^η)	Σπατάλη των δημοσίων δαπανών (128 ^η)
Επιχειρηματική επίπτωση φυματίωσης (18 ^η)	Διαδικασίες για τη σύσταση μιας επιχείρησης* (128 ^η)
Επιχειρηματική επίπτωση HIV/AIDS (19 ^η)	Συνεργασία μεταξύ εργοδοτών-εργαζομένων (127 ^η)
Προσδόκιμο ζωής* (20 ^η)	Επιχειρηματικές δαπάνες σε E&A (126 ^η)

* Ο αστερίσκος υποδηλώνει ότι τα δεδομένα προέρχονται από άλλες πηγές και όχι από το WEF.
 Πηγή: WEF (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

Τέλος, στα πλαίσια του ερωτηματολογίου, που αποστέλλει το WEF προς τις επιχειρήσεις, οι ερευνητές ζητούν από τα στελέχη των επιχειρήσεων, από έναν κατάλογο 15 παραγόντων, να επιλέξουν τους πέντε πιο προβληματικούς

47 Αναφερόμενοι στις καλύτερες επιδόσεις ή αλλιώς τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας, πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτά ανέρχονται συνολικά σε 27. Για χώρες που κατατάσσονται χαμηλότερα από την 50η θέση, όπως η Ελλάδα (83η), ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα θεωρούνται τα στοιχεία εκείνων των δεικτών των οποίων η κατάταξη είναι υψηλότερη από την 51η θέση. Για περισσότερα, σε σχέση με την ερμηνεία των στοιχείων που παρέχονται από το WEF, βλ. WEF (2010: pp. 71-72), ενώ για τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας βλ. WEF (2010: pp. 168-169).

παράγοντες για την επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα τους⁴⁸ και να τους βαθμολογήσουν από 1 (ο πιο προβληματικός) ως 5. Οι απαντήσεις των Ελλήνων στελεχών επιχειρήσεων, για το 2010, αναπαράγονται στο Διάγραμμα 4-2, όπου, για άλλη μια φορά, κυριαρχούν ζητήματα που σχετίζονται με τη γραφειοκρατία, τη διαφθορά, το περιοριστικό εργατικό πλαίσιο, την πολιτική αστάθεια, το φορολογικό πλαίσιο, καθώς και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το φορολογικό πλαίσιο κρίνεται ως σημαντικό πρόβλημα από τριπλάσιο, σχεδόν, ποσοστό ερωτώμενων, έναντι του ύψους των φορολογικών συντελεστών, υποδεικνύοντας ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις πλήττονται σημαντικά από την πολυπλοκότητα και την αστάθεια του φορολογικού καθεστώτος.

Διάγραμμα 4-2 Εμπόδια για την Επιχειρηματική Δραστηριότητα

Πηγή: WEF (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

48 Για περισσότερα, όσον αφορά την Ελλάδα, σε σχέση με τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα, βλ. ΣΕΒ (2010: σελ. 10-12) και <http://www.sev.org.gr/online/viewPosNews.aspx?id=1898&mid=621&lang=gr&Code=editions>.

Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της Έκθεσης του WEF για το 2010-2011 και οι επιδόσεις της Ελλάδας. Τα δύο κυριότερα χαρακτηριστικά είναι η αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει την παγκόσμια οικονομία και οι προσπάθειες των κρατών να αντιμετωπίσουν τη ύφεση και να επιστρέψουν στην ανάπτυξη. Στα πλαίσια της ΕΕ καταγράφονται καλές επιδόσεις με τα περισσότερα κράτη-μέλη να κατατάσσονται στις 50 πιο ανταγωνιστικές οικονομίες παγκοσμίως. Όσον αφορά την Ελλάδα, υποχώρησε δώδεκα ολόκληρες θέσεις σε σχέση με πέρυσι, σημειώνοντας τη χαμηλότερη κατάταξη για χώρα της ΕΕ στην κατάταξη του WEF. Η μελέτη των στοιχείων των τελευταίων ετών, για την Ελλάδα, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι χάνει έδαφος σε όλους σχεδόν τους επιμέρους πυλώνες της ανταγωνιστικότητας και ιδιαίτερα σε αυτόν του Μακροοικονομικού Περιβάλλοντος. Η προώθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, η αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος, η ενίσχυση της ρευστότητας και η πάταξη της διαφθοράς αποτελούν προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα. Στα θετικά που έχει να εμφανίσει η Ελλάδα συγκαταλέγονται το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και το στελεχιακό δυναμικό.

Βιβλιογραφία 4ου Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (2010) «*Επιχειρηματικότητα Χωρίς Εμπόδια – 30 πεδία δράσης για τη δημιουργία φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος*».

Δρακάτος, Κ. (2008) «*Το Πρόβλημα της Ανταγωνιστικότητας*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Almunia, J. (2010) “*How Competitive is the European Union?*”. Στο *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum.

Sala-i-Martin, X., Blanke, J., Hanouz, M. D., Geiger, T., Mia, I. (2010) “*The Global Competitiveness Index 2010-2011: Looking Beyond the Global Economic Crisis*”. Στο *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum.

World Economic Forum (2007) “*The Global Competitiveness Report 2007-2008*”.

World Economic Forum (2008) “*The Global Competitiveness Report 2008-2009*”.

World Economic Forum (2009) “*The Global Competitiveness Report 2009-2010*”.

World Economic Forum (2010) “*The Global Competitiveness Report 2010-2011*”.

Διαδίκτυο

<http://www.sev.org.gr/online/viewPosNews.aspx?id=1898&mid=621&lang=gr&Code=editions>

<http://www.weforum.org/communities>

<http://www.weforum.org/issues>

<http://www.weforum.org/reports>

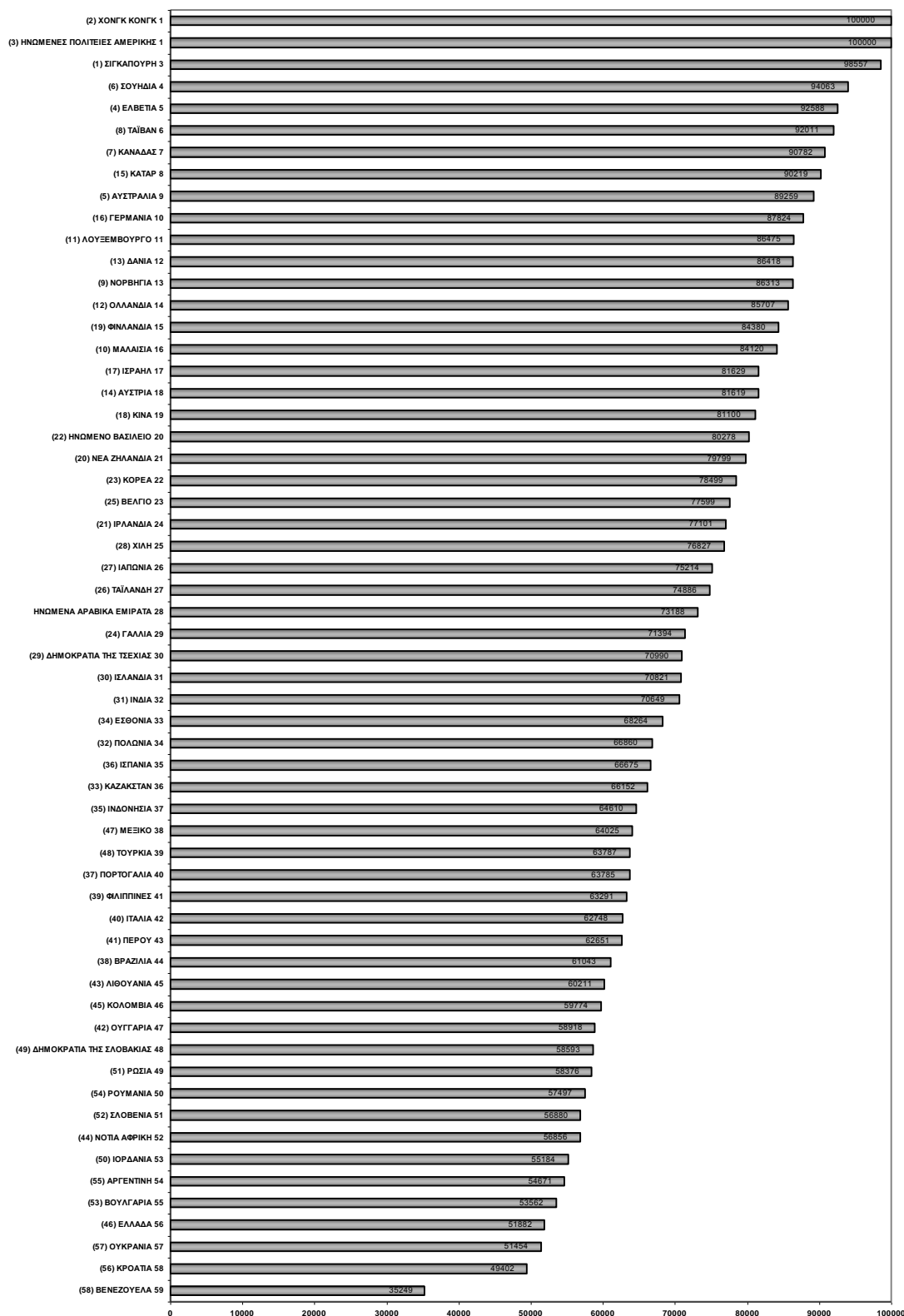
Κεφάλαιο 5

Η Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του IMD για το 2011 και η Επίδοση της Ελλάδας

Εισαγωγή

Οι τάσεις, που καταγράφονται για το 2011, συνδέονται αφενός με την αντοχή και την ελαστικότητα που επιδεικνύουν ορισμένες χώρες απέναντι στην κρίση και αφετέρου με την ανάδυση μιας νέας εποχής για την ανταγωνιστικότητα και την παγκοσμιοποίηση. Η αντοχή σχετίζεται με την ανθεκτικότητα απέναντι στην κρίση, ενώ η ελαστικότητα με τη γρήγορη έξοδο από αυτή. Για παράδειγμα, χώρες που επιδεικνύουν ανθεκτικότητα θα μπορούσαν να θεωρηθούν η Κίνα, η Ελβετία, η Πολωνία, η Ινδονησία, ενώ χώρες με ελαστικότητα, η Σιγκαπούρη, η Ταϊβάν και η Σουηδία. Όσον αφορά τη νέα εποχή, που φαίνεται να ξεκινά, αυτή χαρακτηρίζεται από την ανακάλυψη ξανά των εθνικών συνόρων και των εθνικών προτεραιοτήτων. Αυξανόμενη σημασία αποδίδεται στις εξαγωγές, την τεχνολογία, την παραγωγή και τη βιομηχανοποίηση, ενώ η μετεγκατάσταση των δραστηριοτήτων αντιμετωπίζεται κριτικά. Η τάση αυτή προκαλείται από την αύξηση των τιμών σε βασικά προϊόντα και μεταφορές, καθώς και από την αύξηση του κόστους εργασίας στις αναδυόμενες οικονομίες. (Garelli, 2011a,b).

5.1 Τα Αποτελέσματα της Επετηρίδας του IMD

Διάγραμμα 5-1 Η Κατάταξη της Επετηρίδας του IMD για το 2011*

* Οι οικονομίες κατατάσσονται από την περισσότερο προς τη λιγότερο ανταγωνιστική και τα αποτελέσματα της Επετηρίδας της προηγούμενης χρονιάς (2010) εμφανίζονται στις παρενθέσεις.

Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

Τα αποτελέσματα της τελευταίας Επετηρίδας Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας ανακοινώθηκαν από τον διευθυντή του Κέντρου για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα του IMD, καθηγητή Stephane Garelli, στις 17 Μαΐου 2011. Οι ΗΠΑ και το Χόνγκ Κόνγκ μοιράζονται την πρώτη θέση παγκοσμίως, ακολουθούμενες, σε μικρή απόσταση, από τη Σιγκαπούρη (3^η). Ένα χρόνο νωρίτερα, το 2010, οι ΗΠΑ υποχωρούσαν στην τρίτη θέση, χάνοντας την κορυφή της κατάταξης για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες. Αξιοσημείωτο είναι ότι, εδώ και πολλά χρόνια, ΗΠΑ, Χόνγκ Κόνγκ και Σιγκαπούρη μονοπωλούν τις τρεις πρώτες θέσεις, με κάποιες εναλλαγές μεταξύ τους⁴⁹.

Η ανταγωνιστικότητα του σκανδιναβικού μοντέλου τονίζεται από την αναρρίχηση της Σουηδίας στην τέταρτη θέση. Αντοχή φαίνεται να επιδεικνύει η Ελβετία, η οποία, αν και υποχωρεί κατά μία θέση, παραμένει στην πεντάδα (5^η θέση), ενώ η ελαστικότητα είναι το χαρακτηριστικό της Ταϊβάν, η οποία κερδίζει δύο θέσεις και καταλαμβάνει την έκτη. Μία θέση πιο κάτω, στην έβδομη, συναντάμε, όπως και πέρυσι, τον Καναδά. Μεγάλη άνοδο σημειώνει το Κατάρ (8^η θέση), ενώ ελαφρά υποχώρηση παρουσιάζει η Αυστραλία (9^η θέση). Η κορυφαία δεκάδα ολοκληρώνεται με τη Γερμανία, η οποία, χάρη στο δυναμισμό των εξαγωγών της και τη μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας, κάνει άλμα προς τα εμπρός και κερδίζει έξι θέσεις, καταλαμβάνοντας πια τη δέκατη.

Στον αντίποδα, τις τελευταίες θέσεις κατέλαβαν οι Βενεζουέλα (59^η), Κροατία (58^η) και Ουκρανία (57^η). Το ίδιο είχε συμβεί και πέρυσι, με μια εναλλαγή μεταξύ Κροατίας και Ουκρανίας. Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας επταετίας, η Βενεζουέλα καταλαμβάνει συνεχώς την τελευταία θέση.

5.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην Επετηρίδα του IMD

Προτού προχωρήσουμε στην αναλυτική εξέταση των επιδόσεων της Ελλάδας, θα ήταν χρήσιμο να παραθέσουμε τη συνολική κατάταξη των χωρών της ΕΕ στην Επετηρίδα του IMD. (Βλ. Πίνακα 5-1).

Παρατηρούμε ότι τις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν κυρίως χώρες της Βόρειας Ευρώπης. Αξιοσημείωτο είναι ότι 11 κράτη-μέλη τοποθετούνται σε θέσεις του

⁴⁹ Για περισσότερα, σχετικά με τη διαμόρφωση της Επετηρίδας για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα του 2011, βλ. http://www.youtube.com/user/imd?feature=results_main.

πρώτου μισού της κατάταξης – Σουηδία (4^η), Γερμανία (10^η), Λουξεμβούργο (11^η), Δανία (12^η), Ολλανδία (14^η), Φινλανδία (15^η), Αυστρία (18^η), Ηνωμένο Βασίλειο (20^η), Βέλγιο (23^η) και Ιρλανδία (24^η).

Πίνακας 5-1 Οι Επιδόσεις 24 χωρών της ΕΕ*

	Κατάταξη μεταξύ των 58 χωρών του IMD WCY 2009			Κατάταξη μεταξύ 24 χωρών της Ε.Ε.		
	2011	2010	+ / -	2011	2010	+ / -
ΣΟΥΗΔΙΑ	4	6	+ 2	1	1	καμία μεταβολή
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	10	16	+ 6	2	6	+ 4
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	11	11	καμία μεταβολή	3	2	- 1
ΔΑΝΙΑ	12	13	+ 1	4	4	καμία μεταβολή
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	14	12	- 2	5	3	- 2
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	15	19	+ 4	6	7	+ 1
ΑΥΣΤΡΙΑ	18	14	- 4	7	5	- 2
Η.Β.	20	22	+ 2	8	9	+ 1
ΒΕΛΓΙΟ	23	25	+ 2	9	11	+ 2
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	24	21	- 3	10	8	- 2
ΓΑΛΛΙΑ	30	29	- 1	11	10	- 1
ΤΣΕΧΙΑ	33	34	+ 1	12	12	καμία μεταβολή
ΕΣΘΟΝΙΑ	34	32	- 2	13	14	+ 1
ΠΟΛΩΝΙΑ	35	36	+ 1	14	13	- 1
ΙΣΠΑΝΙΑ	40	37	- 3	15	15	καμία μεταβολή
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	40	37	- 3	16	16	καμία μεταβολή
ΙΤΑΛΙΑ	42	40	- 2	17	17	καμία μεταβολή
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	45	43	- 2	18	19	+ 1
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	47	42	- 5	19	18	- 1
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	58	49	- 9	20	21	+ 1
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	54	50	- 4	21	24	+ 3
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	51	52	+ 1	22	22	καμία μεταβολή
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	55	53	- 2	23	23	καμία μεταβολή
ΕΛΛΑΔΑ	56	46	- 10	24	20	- 4

* Στην Επετηρίδα για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα του 2011 δεν συμπεριλαμβάνονται οι Κύπρος, Μάλτα και Λετονία.

Πηγή: *Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (2011)*, <http://www.sbbe.gr/>

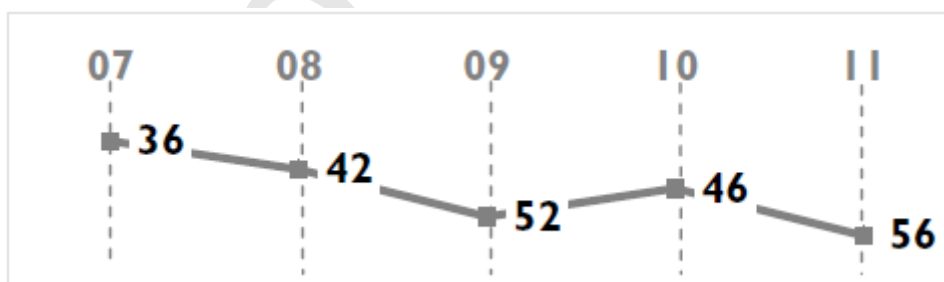
Η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση για το 2011, μένοντας πίσω από χώρες που εντάχθηκαν σχετικά πρόσφατα στην Ένωση⁵⁰. Άξιον αναφοράς είναι ότι η Ελλάδα σημείωσε τη μεγαλύτερη πτώση, υποχωρώντας κατά τέσσερις θέσεις σε σχέση με το 2010, ενώ τη μεγαλύτερη άνοδο σημείωσε η Γερμανία κερδίζοντας τέσσερις θέσεις.

5.3 Η Ελλάδα στην Επετηρίδα του IMD

5.3.1 Συνολική Κατάταξη και Συγκριτική Αξιολόγηση

Σύμφωνα με την Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του 2011, η Ελλάδα κατέλαβε την 56^η θέση μεταξύ των 59 χωρών που εξετάζονται, σημειώνοντας πτώση κατά δέκα θέσεις -η μεγαλύτερη πτώση χώρας παγκοσμίως στην κατάταξη του IMD- σε σχέση με πέρυσι. Αυτή η αρνητική επίδοση δεν αποτελεί κάτι μεμονωμένο, αλλά έρχεται να συσσωρευτεί σε μία διαχρονική αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να καταστεί περισσότερο ανταγωνιστική.

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από το Διάγραμμα 5-2 και τον Πίνακα 5-2 που ακολουθούν, η Ελλάδα, από τα έτη 2006 και 2007, οπότε και βρέθηκε στην 36^η θέση, έχει απολέσει 20 ολόκληρες θέσεις στη συνολική κατάταξη ανταγωνιστικότητας του IMD, σημειώνοντας το 2011 χαμηλό επταετίας.

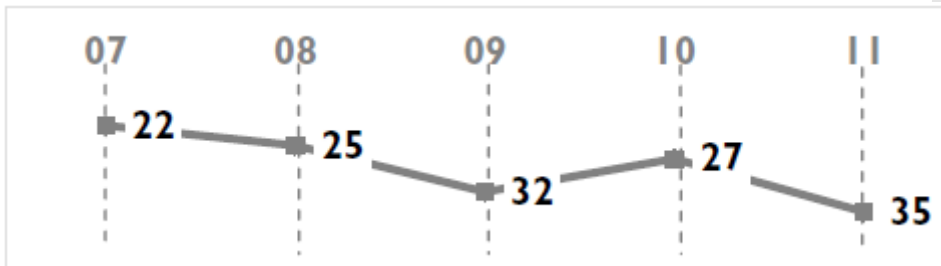

Διάγραμμα 5-2 Η Συνολική Κατάταξη της Ελλάδας

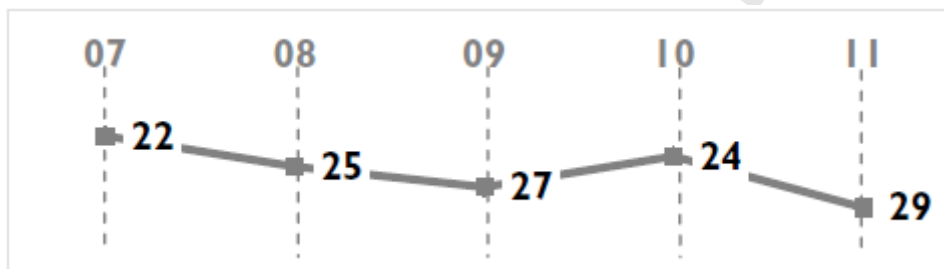
Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

⁵⁰ Για παράδειγμα, χώρες που βρίσκονται ψηλότερα από την Ελλάδα (1981 έτος ένταξης στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα – ΕΟΚ) στη συνολική κατάταξη του IMD, όπως οι Σλοβενία, Σλοβακία, Ουγγαρία και Λιθουανία, εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004, ενώ Βουλγαρία και Ρουμανία μόλις το 2007.

Από τα Διαγράμματα 5-3 και 5-4 γίνεται φανερό ότι η Ελλάδα υστερεί σημαντικά και διαχρονικά, σε σχέση με το μέσο όρο κατάταξης ομάδων χωρών με τις οποίες θα μπορούσε να συγκριθεί για λόγους γεωγραφικής εγγύτητας και πληθυσμιακής κατάστασης, αντίστοιχα.

Διάγραμμα 5-3
Μέση Κατάταξη Χωρών Ευρώπης–Μέσης Ανατολής–Αφρικής
Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

Διάγραμμα 5-4
Μέση Κατάταξη Χωρών με Πληθυσμό κάτω των 20 εκ.
Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

5.3.2 Εστίαση στους Επιμέρους Παράγοντες της Ανταγωνιστικότητας

Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας επταετίας (βλ. Πίνακα 5-2) η Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλη αθροιστική πτώση σε όλους τους επιμέρους παράγοντες⁵¹, με εξαίρεση ίσως τον παράγοντα των Υποδομών, όπου σε σύγκριση με το 2005 (31^η θέση) επτά χρόνια μετά φέρεται να έχει χάσει μία μόνο θέση (32^η). Όσον αφορά τον παράγοντα της Οικονομικής Επίδοσης, η πτώση για την περίοδο 2005-2011 φθάνει τις 16 θέσεις, ενώ για αυτόν της Κρατικής Αποτελεσματικότητας τις 12 θέσεις. Σχετικά με την Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα η πτώση αγγίζει τις 13 θέσεις.

⁵¹ Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι οι κατατάξεις επηρεάζονται και από τον αριθμό των χωρών που συμμετέχουν κάθε χρονιά στην Επετηρίδα του IMD. Για παράδειγμα, την περίοδο 2005-2009 οι χώρες που εξετάστηκαν από το IMD κυμαίνονταν από 51 έως 59.

Πίνακας 5-2 Η Επετηρίδα του IMD και η Ελλάδα (2005-2011)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Οικονομική Επίδοση	42	43	46	48	52	48	58
Εγχώρια οικονομία						31	54
Διεθνές εμπόριο						56	58
Διεθνείς επενδύσεις						48	51
Απασχόληση						48	52
Τιμές						40	46
Κρατική Αποτελεσματικότητα	44	40	30	46	53	54	56
Χρηματοδότηση δημοσίου						58	57
Δημοσιονομική πολιτική						47	50
Θεσμικό πλαίσιο						43	48
Επιχειρηματική νομοθεσία						41	54
Κοινωνικό πλαίσιο						39	37
Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα	40	40	35	42	49	45	53
Παραγωγικότητα						30	51
Αγορά εργασίας						50	52
Χρηματοδότηση						38	53
Πρακτικές διοίκησης						44	50
Αξίες και συμπεριφορές						45	51
Υποδομές	31	29	34	35	35	33	32
Βασικές υποδομές						31	39
Τεχνολογικές υποδομές						35	33
Επιστημονικές υποδομές						35	41
Υγεία και περιβάλλον						28	26
Εκπαίδευση						32	31
Σύνολο	41	36	36	42	52	46	56

Πηγή: *Institute for Management Development*, διάφορες εκδόσεις

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την τελευταία διετία, οι επιδόσεις της χώρας στους επιμέρους παράγοντες της ανταγωνιστικότητας έχουν ως εξής⁵²:

- Στον παράγοντα της Οικονομικής Επίδοσης η κατάταξη της χώρας μας επιδεινώθηκε κατά δέκα θέσεις και από την 48^η το 2010 βρίσκεται πλέον στην 58^η, δηλαδή στην προτελευταία θέση της παγκόσμιας κατάταξης, τη χειρότερη θέση που είχε ποτέ από το 1999, ξεπερνώντας μόνο τη Βενεζουέλα.
- Στον παράγοντα της Κρατικής Αποτελεσματικότητας η Ελλάδα απώλεσε δύο θέσεις και από την 54^η το 2010, βρίσκεται πλέον στην 56^η, δηλαδή

⁵² Για περισσότερα, σχετικά με τις ελληνικές επιδόσεις στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD για το 2011, βλ. ΣΒΒΕ (2011).

τέταρτη από το τέλος, ευρισκόμενη σε καλύτερη θέση από την Αργεντινή, τη Βενεζουέλα και την Ουκρανία.

- Στον παράγοντα της Επιχειρηματικής Αποτελεσματικότητας η θέση της χώρας μας επιδεινώθηκε κατά οκτώ θέσεις και από την 45^η το 2010 βρίσκεται πλέον στην 53^η για το 2011, ευρισκόμενη σε καλύτερη θέση από τις Ρωσία, Ουκρανία, Σλοβενία, Βουλγαρία, Βενεζουέλα και Κροατία.
- Στον παράγοντα των Υποδομών η κατάταξη της Ελλάδας βελτιώθηκε κατά μία θέση, καταλαμβάνοντας πλέον την 32^η θέση από την 33^η που κατείχε το 2010.

Η πτώση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας αποτελεί φυσιολογικό επακόλουθο και εξηγείται λόγω της δημοσιονομικής προσαρμογής, της εφαρμογής των όρων του Μνημονίου και της απουσίας ουσιαστικών μέτρων για την ανάπτυξη της χώρας. Τα μακροοικονομικά στοιχεία της χώρας, οι επιμέρους οικονομικοί δείκτες και οι σχετικές προβλέψεις για την εξέλιξή τους κατατάσσουν πλέον τη χώρα μας στις τέσσερις τελευταίες θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης.

5.3.3 Προκλήσεις, Επιδόσεις και Ελκυστικά Σημεία

Οι πέντε κύριες -οικονομικές και επιχειρηματικές- προκλήσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, όπως αυτές παρατίθενται από το IMD (2011: pp. 134) για το 2011, είναι:

- Η ταχεία προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για τη μείωση των δαπανών του δημόσιου τομέα, ούτως ώστε να διευκολυνθεί η χώρα στην προσπάθειά της για έξοδο από την οικονομική κρίση.
- Η δραστική μείωση της γραφειοκρατίας, που αφορά την επιχειρηματικότητα.
- Ο εξορθολογισμός του φορολογικού συστήματος, με στόχο τη μείωση της φοροδιαφυγής.
- Η ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων.
- Η πάταξη των φαινομένων διαφθοράς στο δημόσιο τομέα.

Ο Πίνακας 5-3 καταγράφει τα τρία κριτήρια, ανά παράγοντα ανταγωνιστικότητας, όπου, σύμφωνα με την Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του 2011, η

Ελλάδα κατέγραψε τις καλύτερες και χειρότερες επιδόσεις της (IMD, 2011: pp. 137). Ο πίνακας αυτός είναι αρκετά διαφωτιστικός ως προς τα κύρια ζητήματα στα οποία η Ελλάδα φέρεται να διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (τουρισμός, ανθρώπινο δυναμικό, βασική εκπαίδευση κλπ) αφενός και αφετέρου μεγάλα προβλήματα (δημόσιο χρέος, εικόνα της χώρας, καινοτομία κλπ).

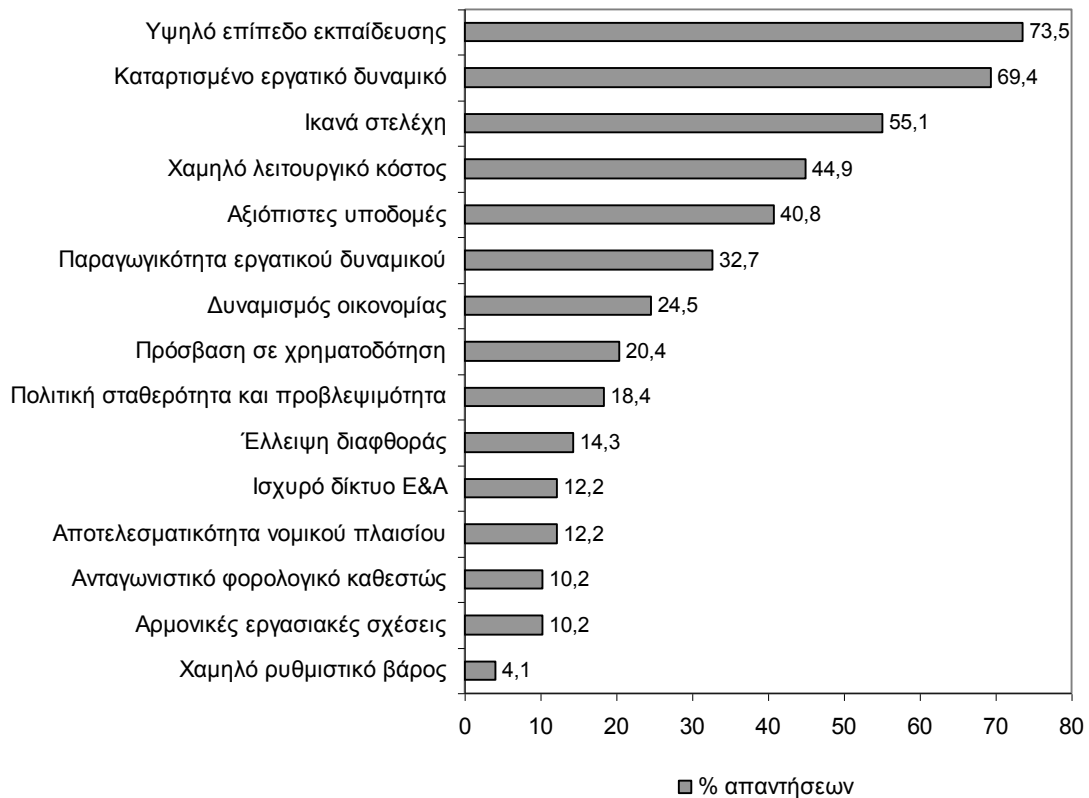
Πίνακας 5-3 Ισχυρά και Αδύναμα Σημεία για την Ελλάδα (IMD)

Οι 3 καλύτερες επιδόσεις ανά Παράγοντα	Οι 3 χειρότερες επιδόσεις ανά Παράγοντα
Οικονομική Επίδοση	
Έσοδα από τον τουρισμό (%) 13 ^η	Εξαγωγές αγαθών (%) 59 ^η
Εξαγωγές εμπορικών υπηρεσιών (%) 18 ^η	Αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ 59 ^η
Εξαγωγές εμπορικών υπηρεσιών (δισ \$) 26 ^η	Αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ 59 ^η
Κρατική Αποτελεσματικότητα	
Πραγματικό βραχυπρόθεσμο επιτόκιο 2 ^η	Παράλληλη οικονομία* 59 ^η
Κρατικές επιχορηγήσεις (%) 3 ^η	Συνολικό χρέος της γενικής κυβέρνησης (%) 58 ^η
Δασμολογικοί φραγμοί 12 ^η	Δημιουργία επιχειρήσεων* 57 ^η
Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα	
Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό* 14 ^η	Εικόνα στο εξωτερικό* 58 ^η
Επιχειρηματικότητα* 15 ^η	Εκπαίδευση εργαζομένων* 58 ^η
Παραγωγικότητα της εργασίας 22 ^η	Δείκτης του χρηματιστηρίου (%) 55 ^η
Υποδομές	
Αναλογία μαθητή-δασκάλου (δευτεροβάθμια εκπαίδευση) 2 ^η	Τριτοβάθμια εκπαίδευση* 55 ^η
Αναλογία μαθητή-δασκάλου (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) 3 ^η	Ικανότητα καινοτομίας* 55 ^η
Διπλωματούχοι μηχανικοί* 4 ^η	Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση (%) 54 ^η

* Ο αστερίσκος υποδηλώνει ότι τα δεδομένα προέρχονται από τα ερωτηματολόγια του IMD.

Πηγή: IMD (2011), *World Competitiveness Yearbook 2011*

Ταυτόχρονα, όμως, αποκαλύπτει και αρκετές από τις ιδιαιτερότητες και τους περιορισμούς της εν λόγω μεθοδολογίας. Τα στοιχεία, που προέρχονται από απαντήσεις ερωτηματολογίων του 2011, επηρεάζονται ιδιαίτερα, όπως είναι φυσικό, από τις αντιλήψεις που διαμορφώθηκαν κατά το παρελθόν έτος. Από την άλλη, τα αντικειμενικά μεγέθη, λιγότερο επιρρεπή σε τέτοιες διακυμάνσεις, αντιμετωπίζουν συχνά από την πλευρά τους καθυστερήσεις στο ρυθμό με τον οποίο επικαιροποιούνται. Οι αναπόφευκτοι αυτοί περιορισμοί, που προέρχονται από το ρυθμό με τον οποίο ανανεώνονται τα περισσότερα από τα εθνικολογιστικά και γενικότερα στατιστικά στοιχεία των χωρών, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, προτού οδηγηθούμε σε τελικά συμπεράσματα για τις επιδόσεις μιας οικονομίας⁵³.

Διάγραμμα 5-5 Δείκτες Ελκυστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας*

* Από έναν κατάλογο 15 παραγόντων, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να επιλέξουν τους πέντε πιο ελκυστικούς που έχει να επιδείξει η χώρα τους. Το διάγραμμα δείχνει το ποσοστό των απαντήσεων, ανά παράγοντα, από τον υψηλότερο αριθμό απαντήσεων στο χαμηλότερο.

Πηγή: IMD, *World Competitiveness Yearbook 2011*

53 Πιο αναλυτικά, για τη μεθοδολογία του IMD, βλ. Κεφάλαιο 3 της παρούσας εργασίας και ΕΣΑΑ (2008: σελ. 99-102).

Ολοκληρώνοντας, αυτήν την υποενοότητα, παρουσιάζουμε τους δείκτες ελκυστικότητας της ελληνικής οικονομίας, για το 2011, όπως αυτοί παρατίθενται από το IMD (2011: pp. 135). Στο Διάγραμμα 5-5, παρατηρούμε ότι στις πρώτες θέσεις των δεικτών ελκυστικότητας, για την ελληνική οικονομία, βρίσκονται το υψηλό επίπεδο της εκπαίδευσης, το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το στελεχιακό δυναμικό, το χαμηλό λειτουργικό κόστος και οι αξιόπιστες υποδομές. Από την άλλη πλευρά, στις τελευταίες θέσεις συναντάμε τις ρυθμιστικές παρεμβάσεις, τις εργασιακές σχέσεις, το φορολογικό καθεστώς, το νομικό πλαίσιο και το αδύναμο δίκτυο για την E&A.

Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της Επετηρίδας του IMD για το 2011 και οι επιδόσεις της Ελλάδας. Οι δύο τάσεις που καταγράφονται σχετίζονται με την αντοχή και την ελαστικότητα ορισμένων χωρών απέναντι στην κρίση και την ανατολή μιας νέας εποχής για την ανταγωνιστικότητα. Στα πλαίσια της ΕΕ εξαιρετική επίδοση-άνοδο καταγράφει η Γερμανία. Όσον αφορά την Ελλάδα, κατακύλησε δέκα ολόκληρες θέσεις σε σχέση με πέρυσι, σημειώνοντας τη μεγαλύτερη πτώση χώρας παγκοσμίως στην κατάταξη του IMD. Η μελέτη των στοιχείων των τελευταίων ετών, για την Ελλάδα, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η υστέρηση που καταγράφεται είναι όχι μόνο σημαντική αλλά και διαχρονική. Η προώθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, η αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος, η ενίσχυση της ρευστότητας και η πάταξη της διαφθοράς αποτελούν προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα. Στα θετικά που έχει να εμφανίσει η Ελλάδα συγκαταλέγονται το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και το στελεχιακό δυναμικό.

Βιβλιογραφία 5^{ου} Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2008), «*Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007*».

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (2011) «*Στον “πάτο” της διεθνούς κατάταξης ανταγωνιστικότητας η Ελλάδα: πτώση κατά 10 θέσεις και 4η από το τέλος η χώρα για το 2011*».

Δρακάτος, Κ. (2008) «*Το Πρόβλημα της Ανταγωνιστικότητας*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Garelli, S. (2008) “*New Waves in Globalization and Competitiveness – The shifting roles*”.

<http://www.imd.org/research/challenges/TC057-08.cfm>

Garelli, S. (2011a) “*The World Competitiveness Rankings 2011*”.

<http://www.youtube.com/watch?v=XDpqzdvjH4E&feature=edu&list=PLAE73493AA0914BA0>

Garelli, S. (2011b) “*IMD – World Competitiveness Yearbook – 2011 Results*”.

<http://www.youtube.com/watch?v=cgyVj9JuzZc&feature=relmfu>

Institute for Management Development (2009) “*World Competitiveness Yearbook 2009*”.

Institute for Management Development (2011) “*World Competitiveness Yearbook 2011*”.

Rosselet-McCauley, S. (2009) “*Death of the Decoupling Myth*”. Financial Times Competition.

Διαδίκτυο

<http://www.sbbe.gr/docs/imd2011/imd2011b.pdf>

http://www.youtube.com/user/imd?feature=results_main

Κεφάλαιο 6

Η Ανταγωνιστικότητα στα Πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή

Η ανταγωνιστικότητα έχει καταστεί μία από τις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ. Μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή βιομηχανία είναι πράγματι απαραίτητη προκειμένου να επιτευχθούν οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι της Κοινότητας και να εξασφαλιστεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των Ευρωπαίων πολιτών⁵⁴. Επίσης, οι προσπάθειες που καταβάλλει η ΕΕ για ανταγωνιστικότητα αποσκοπούν στην προσαρμογή της ευρωπαϊκής οικονομίας στις διαρθρωτικές αλλαγές, στην αντιμετώπιση της μετεγκατάστασης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε ανερχόμενες χώρες, στην ανακατανομή των θέσεων εργασίας και των πόρων σε νέους βιομηχανικούς τομείς και στην αντιμετώπιση του κινδύνου μιας διαδικασίας αποβιομηχανοποίησης. Η ανταγωνιστικότητα της Ένωσης καθορίζεται από την ανάπτυξη της παραγωγικότητας και εξαρτάται από τις αποδόσεις και από το μέλλον της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, ιδίως δε από την ικανότητά της να προβαίνει σε διαρθρωτικές αναπροσαρμογές⁵⁵.

Σε αυτό το πνεύμα κινούμενη, η ΕΕ, το 2000 υιοθέτησε τη Στρατηγική της Λισσαβώνας και το 2010 προχώρησε στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020».

54 «Η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά. Εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Προάγει την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο» (παράγραφος 3 του άρθρου 3 της ΣΛΕΕ, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF>).

55 Πιο αναλυτικά, βλ. στο Γλωσσάριο της ΕΕ (http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/competitiveness_en.htm).

6.1 Η Στρατηγική της Λισσαβώνας

Ο νέος στρατηγικός στόχος που έθεσε η Ένωση στις αρχές του 2000 ήταν να καταστεί ως το 2010 «η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία γνώσης παγκοσμίως, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» (European Council, 2000).

Η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτούσε μια συνολική στρατηγική που θα στόχευε⁵⁶:

- στην προετοιμασία της μετάβασης σε μια οικονομία και σε μια κοινωνία βασισμένες στη γνώση
- στον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου
- στη στήριξη της υγιούς οικονομικής προοπτικής και των ευνοϊκών προβλέψεων οικονομικής αύξησης.

Σκοπός της στρατηγικής αυτής ήταν να δώσει στην Ένωση τη δυνατότητα να αναδημιουργήσει τις προϋποθέσεις για πλήρη απασχόληση και να ενισχύσει την περιφερειακή συνοχή στην ΕΕ (European Council, 2000: para 6).

Για την εφαρμογή αυτής της στρατηγικής θεωρήθηκε αναγκαία η βελτίωση των υφιστάμενων διαδικασιών και η εισαγωγή μιας νέας ανοικτής μεθόδου συντονισμού (ΑΜΣ)⁵⁷ σε όλα τα επίπεδα, συνδυασμένη με έναν ισχυρότερο καθοδηγητικό και συντονιστικό ρόλο για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (European Council, 2000: para 7).

6.1.1 Πυλώνες, Στόχοι και Δείκτες

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας (23 και 24 Μαρτίου 2000) καθόρισε - όπως είδαμε νωρίτερα- ένα στρατηγικό στόχο, για την πρώτη δεκαετία του 21^{ου}

⁵⁶ Πιο αναλυτικά, βλ. European Council (2000: para 5).

⁵⁷ Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ) δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της πολιτικής για την απασχόληση και της διαδικασίας του Λουξεμβούργου και ορίστηκε ως μέσο της Στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η ΑΜΣ παρείχε ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, με αντικείμενο τη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών, προκειμένου να επιτευχθούν ορισμένοι κοινοί στόχοι. Στο πλαίσιο αυτής της διακυβερνητικής μεθόδου τα κράτη-μέλη αξιολογούνταν από άλλα κράτη-μέλη («άσκηση πίεσης από ομοτίμους») και η Επιτροπή είχε μόνον εποπτικό ρόλο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Δικαστήριο δεν εμπλέκονταν σχεδόν καθόλου στη διαδικασία της ΑΜΣ. Για περισσότερα, βλ. http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm.

αιώνα, σχετικά με την ενίσχυση της απασχόλησης, της οικονομικής μεταρρύθμισης και της κοινωνικής συνοχής στο πλαίσιο μιας οικονομίας με βάση τη γνώση. Η στρατηγική αυτή, η οποία αναπτύχθηκε από μεταγενέστερα Ευρωπαϊκά Συμβούλια, βασίστηκε σε τρεις **πυλώνες**⁵⁸:

- έναν οικονομικό πυλώνα, για την προετοιμασία της μετάβασης προς μια κοινωνία και μια οικονομία με βάση τη γνώση, μέσω πολιτικών που ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες της κοινωνίας της πληροφορίας, της έρευνας και της ανάπτυξης, καθώς και μέσω της επιτάχυνσης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας και μέσω της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς
- έναν κοινωνικό πυλώνα, που επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό, καταπολεμώντας τον κοινωνικό αποκλεισμό και εφαρμόζοντας ένα κατάλληλο συνδυασμό μακροοικονομικών πολιτικών
- έναν περιβαλλοντικό πυλώνα, ο οποίος προστέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ⁵⁹ τον Ιούνιο του 2001 και επικεντρώνεται στην ανάγκη διαχωρισμού της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των φυσικών πόρων.

Η Στρατηγική της Λισσαβώνας, όπως διατυπώθηκε από τους Ευρωπαίους ηγέτες, περιλάμβανε δέκα βασικές κατευθύνσεις, οι οποίες προκρίθηκαν ως καθοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας. Οι κατευθύνσεις-**στόχοι** που τέθηκαν ήταν οι εξής⁶⁰:

- Η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου γνώσεων.
- Η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής περιοχής έρευνας και καινοτομίας.
- Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού για τις νέες και καινοτόμες επιχειρήσεις.

⁵⁸ Όπως αυτοί αναφέρονται στη διεύθυνση <http://www.espa.gr/el/Pages/DictionaryFS.aspx?item=397>.

⁵⁹ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (2001), ανάμεσα στα άλλα, συμφώνησε μια στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη (δηλαδή την ικανοποίηση των αναγκών της σημερινής γενιάς χωρίς να διακυβεύεται η ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενεών) και πρόσθεσε μια περιβαλλοντική διάσταση στη διαδικασία της Λισσαβώνας για την απασχόληση, την οικονομική μεταρρύθμιση και την κοινωνική συνοχή. Πεποίθηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ήταν πως οι σαφείς και σταθεροί στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης θα δώσουν σημαντικές οικονομικές ευκαιρίες, οι οποίες θα φέρουν νέο κύμα τεχνολογικής καινοτομίας και επενδύσεων που θα δημιουργήσει οικονομική μεγέθυνση και θέσεις απασχόλησης. Για περισσότερα, βλ. European Council (2001: para 19, 20, 21).

⁶⁰ Πιο αναλυτικά, βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης (2005: σελ. 8-10).

- Οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση και την αποτελεσματικότητα της εσωτερικής αγοράς.
- Η δημιουργία αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων χρηματοοικονομικών αγορών.
- Η εφαρμογή υγιών μακροοικονομικών πολιτικών.
- Η έμφαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.
- Η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.
- Ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής.
- Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Στην εαρινή έκθεση του 2001 χρησιμοποιήθηκαν 35 δείκτες, οι οποίοι είχαν εγκριθεί από το Συμβούλιο το 2000 και κάλυπταν τους τομείς της απασχόλησης, της οικονομικής μεταρρύθμισης και της κοινωνικής συνοχής. Οι δείκτες αυτοί αυξήθηκαν, στην εαρινή έκθεση του 2002, σε 42, προκειμένου να καλυφθούν - εκτός των ανωτέρω- και οι τομείς της έρευνας και της καινοτομίας και του περιβάλλοντος. Στην εαρινή έκθεση του 2004 οι δείκτες περιορίστηκαν σε 14, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί η περισσότερο συνοπτική παρουσίαση και η καλύτερη εκτίμηση της διαχρονικής πορείας της επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβώνας. Επιπλέον, αποφασίστηκε αυτοί οι δείκτες να παραμείνουν σταθεροί για τρία χρόνια. Οι **δείκτες**⁶¹ αυτοί είναι οι εξής:

- ✓ Κατά κεφαλήν ΑΕΠ.
- ✓ Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο.
- ✓ Άτομα ηλικίας 20-24 ετών που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά φύλο.
- ✓ Ακαθάριστη εγχώρια δαπάνη για E&A.
- ✓ Συγκριτικά επίπεδα τιμών.
- ✓ Επιχειρηματική επένδυση.
- ✓ Ποσοστό απασχόλησης ανά φύλο.
- ✓ Ποσοστό απασχόλησης μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων ανά φύλο.
- ✓ Ποσοστό πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανά φύλο.
- ✓ Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ανά φύλο.
- ✓ Διασπορά περιφερειακών ποσοστών απασχόλησης ανά φύλο.

⁶¹ Για περισσότερα, βλ. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/indicators/short_list.

- ✓ Εκπομπές αερίων που συντελούν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου (Κιότο ως έτος αναφοράς).
- ✓ Ενεργειακή ένταση της οικονομίας.
- ✓ Όγκος μεταφοράς εμπορευμάτων σε σχέση με το ΑΕΠ.

6.1.2 Αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας

Πριν από τα μέσα της περιόδου εφαρμογής, της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, ήταν ήδη διάχυτη η δυσαρέσκεια και η απογοήτευση σχετικά με την πρόοδο των φιλόδοξων αυτών στόχων (ΕΣΑΑ, 2008: σελ. 152).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης, της πορείας της ΣτΛ, η αρνητική εικόνα οφειλόταν⁶²:

- i. Στην έλλειψη ουσιαστικής δέσμευσης και πολιτικής βούλησης των κυβερνήσεων των κρατών-μελών.
- ii. Στην απουσία Εθνικών Προγραμμάτων Δράσης.
- iii. Στην έλλειψη συντονισμού μεταξύ των οργάνων της ΕΕ.
- iv. Στη μη απεικόνιση των προτεραιοτήτων της στρατηγικής στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό.
- v. Στο μεγάλο εύρος των στόχων που τέθηκαν αρχικά και στις αντιμαχόμενες προτεραιότητές τους.

Η χώρα μας βρέθηκε στην τελευταία θέση, καθώς δεν πέτυχε κανένα στόχο, ενώ η Σουηδία κατέλαβε την πρώτη θέση έχοντας επιτύχει 12 από τους 17 ποσοτικοποιήσιμους στόχους. Στον Πίνακα 6-1 φαίνεται ο αριθμός των κρατών που προσέγγισαν καθένα στόχο μέχρι το Μάρτιο του 2005.

Ο ενδιάμεσος στόχος να προσεγγίσει η απασχόληση των γυναικών το 57%, μέχρι το 2005, επετεύχθη από 14 χώρες, ενώ ο στόχος να πλησιάσει η διείσδυση της οικιακής χρήσης του Διαδικτύου το 30% επετεύχθη από 13 χώρες.

Η εκπλήρωση των στόχων του πρωτοκόλλου του Κιότο μέχρι το 2005 επετεύχθη από 12 χώρες, ενώ οι υπόλοιποι στόχοι επετεύχθησαν από πολύ μικρό αριθμό χωρών. Οι δυσκολότεροι στόχοι (οι οποίοι δεν επετεύχθησαν από καμία χώρα) ήταν η κατά 100% παροχή των βασικών υπηρεσιών από τις κυβερνήσεις μέσω του Διαδικτύου (μέχρι το 2003), το 22% της παραγωγής να

62 Βλ. ΕΣΑΑ (2006: σελ. 42). Για περισσότερα, σχετικά με την αξιολόγηση της ΣτΛ, βλ. την περίφημη Έκθεση Kok (European Commission, 2004).

γίνεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να αυξηθεί ο μέσος όρος πραγματικής συνταξιοδότησης κατά 5 χρόνια προκειμένου να εξασφαλιστεί μέχρι το 2010 ο μέσος όρος των 65 ετών⁶³.

Πίνακας 6-1 Ποσοτικοποίηση Στόχων της Λισσαβώνας

	Στόχοι	Αριθμός Κρατών που προσέγγισαν το στόχο μέχρι τον Μάρτιο του 2005
1	Συνολικός βαθμός απασχόλησης να πλησιάσει το 67% μέχρι το 2005(ενδιάμεσος στόχος)	8
2	Συνολικός βαθμός απασχόλησης να πλησιάσει το 70% μέχρι 2010	4
3	Βαθμός απασχόλησης γυναικών να πλησιάσει το 57% μέχρι το 2005 (ενδιάμεσος στόχος)	14
4	Βαθμός απασχόλησης γυναικών να πλησιάσει το 60% μέχρι το 2010	8
5	Βαθμός απασχόλησης για εργαζόμενους ηλικίας 55-64 ετών να πλησιάσει το 50% μέχρι το 2010	6
6	Αύξηση του μέσου όρου πραγματικής συνταξιοδότησης κατά 5 χρόνια προκειμένου να εξασφαλιστεί ο μέσος όρος των 65 ετών μέχρι το έτος 2010	0
7	Διαθέσιμη παιδική φροντίδα για παιδιά μέχρι τριών ετών να πλησιάσει το 90% μέχρι το 2010	8
8	Διαθέσιμη παιδική φύλαξη για παιδιά κάτω των τριών ετών να πλησιάσει το 33% μέχρι το έτος 2005	2
9	Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης να πλησιάσει το 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2005	2
10	Επιχειρηματικές δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης να προσεγγίσουν το 67% των συνολικών δαπανών μέχρι το 2005	2
11	Διείσδυση οικιακής χρήσης Διαδικτύου να πλησιάσει το 30%	13
12	Κυβερνήσεις να παρέχουν 100% τις βασικές υπηρεσίες μέσω Διαδικτύου μέχρι το 2003	0
13	Ρυθμός υιοθέτησης των Ευρωπαϊκών οδηγιών εσωτερικής αγοράς που πλησιάζει το 98,5%	2
14	Όριο δύο ετών για την υιοθέτηση των Ευρωπαϊκών οδηγιών εσωτερικής αγοράς	3
15	Μείωση κατά 50% του αριθμού των νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς απόκτηση τυπικών προσόντων στο 50% μέχρι το 2010	8
16	Εκπλήρωση των στόχων του Πρωτοκόλλου του Κυότο μέχρι το 2010 (τα Κράτη-Μέλη έχουν θέσει εθνικούς στόχους)	12
17	Επίτευξη του στόχου για 22% παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (τα Κράτη-Μέλη έχουν θέσει εθνικούς στόχους)	0

Πηγή: ΕΣΑΑ (2006), *Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2005*

Το Φεβρουάριο του 2005, ο νέος πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jose Manuel Barroso δήλωσε ότι «η Λισσαβώνα έχει εκτραπεί από την πορεία της από ένα συνδυασμό οικονομικών συνθηκών, διεθνούς αβεβαιότητας, χαμηλών ρυθμών προόδου στα κράτη-μέλη και μια σταδιακή απώλεια πολιτικής

⁶³ Πιο αναλυτικά, βλ. ΕΣΑΑ (2006: σελ. 44-45).

εστίασης». Παράλληλα, ανακοίνωσε την πρόθεσή του να επανεξετάσει και να ανανεώσει την όλη διαδικασία⁶⁴. Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, το Μάρτιο του 2005, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εκ νέου ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, προς όφελος της οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης, θεωρείται απαραίτητη και επείγουσα διαδικασία και εντάσσεται στο πλαίσιο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ (European Council, 2005: para 4-9).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προσπαθώντας να συγκεντρώσει και να απλοποιήσει τους μέχρι τότε διαφορετικούς στόχους και πολιτικές, κατέληξε σε μια σειρά από 24 βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την περίοδο 2005-2008 (πρώτος κύκλος της ανανεωμένης στρατηγικής), οι οποίες ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες: μακροοικονομικές κατευθυντήριες γραμμές, μικροοικονομικές κατευθυντήριες γραμμές και κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Το ενιαίο κείμενο που προέκυψε ονομάστηκε Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση και εγκρίθηκε, με μικρές τροποποιήσεις, από το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Commission of the European Communities, 2005: pp. 6-11).

Ο δεύτερος κύκλος της ανανεωμένης στρατηγικής (2008-2010) καθόριζε τις δράσεις στον τομέα της ανάπτυξης και της απασχόλησης οι οποίες θα επέτρεπαν στα κράτη-μέλη να υλοποιήσουν πλήρως τους στόχους που καθόριζε η ανανεωμένη Στρατηγική της Λισσαβώνας⁶⁵. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή πρότεινε την εφαρμογή μιας σειράς δράσεων σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο που αφορούσαν τους τέσσερις βασικούς τομείς: (α) την απελευθέρωση του δυναμικού των επιχειρήσεων, (β) την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας, (γ) τη γνώση και την καινοτομία και (δ) την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις 13 και 14 Μαρτίου του 2008, εξήγγειλε την έναρξη του δεύτερου τριετούς κύκλου της Στρατηγικής της Λισσαβώνας.

64 Πιο αναλυτικά, βλ. ΕΣΑΑ (2007: σελ. 171-173).

65 Για περισσότερα, σχετικά με την έναρξη του δεύτερου κύκλου (2008-2010) της ανανεωμένης ΣτΛ, βλ. <http://www.planning.gov.cy/planning/planning.nsf/All/AA8F896100E9EC11C2257832002776DB?OpenDocument>.

6.1.3 Αξιολόγηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας

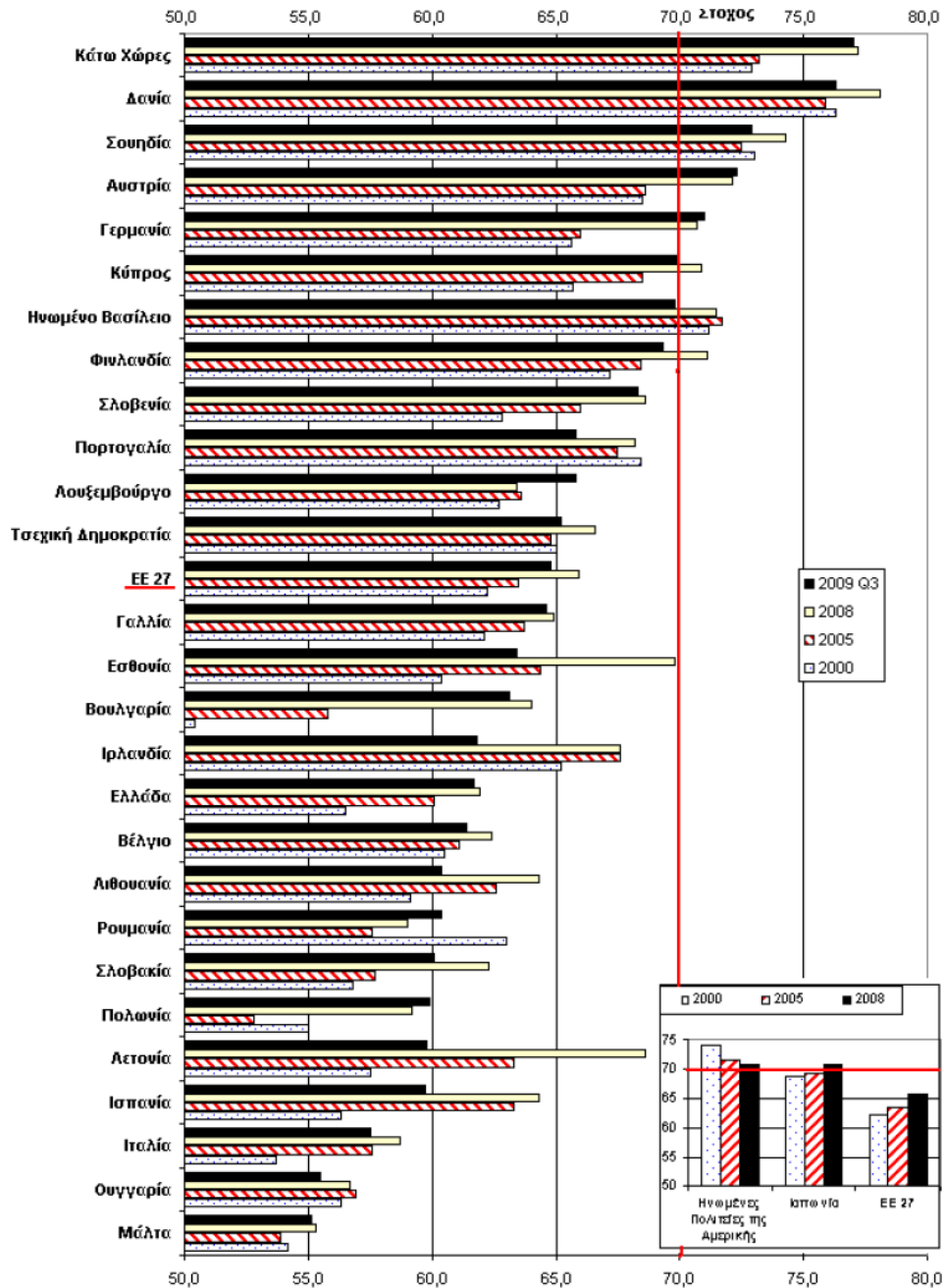
Στις αρχές του 2010, η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** προχώρησε σε μία συνολική αξιολόγηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας⁶⁶. Σύμφωνα με αυτή την αξιολόγηση, η ΣτΛ είχε θετικές επιπτώσεις στην ΕΕ παρόλο που δεν επιτεύχθηκαν οι κύριοι στόχοι της (δηλ. ποσοστό απασχόλησης 70% και δαπάνες ύψους 3% του ΑΕΠ για την Ε&Α). Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ ανήλθε το 2008 σε 66% (από 62% το 2000), πριν μειωθεί εκ νέου συνεπεία της κρίσης (βλ. Διάγραμμα 6-1). Ωστόσο, η ΕΕ δεν πέτυχε να περιορίσει το χάσμα με τις σημαντικότερες βιομηχανικές χώρες, όσον αφορά την αύξηση της παραγωγικότητας: η συνολική δαπάνη για Ε&Α στην ΕΕ εκφρασμένη ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε οριακή μόνο βελτίωση (από 1,82% το 2000 σε 1,9% το 2008) (βλ. Διάγραμμα 6-2). «Ωστόσο, θα συνιστούσε υπεραπλούστευση να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η στρατηγική απέτυχε επειδή δεν επιτεύχθηκαν οι εν λόγω στόχοι» συνεχίζει η Επιτροπή «καθώς η στρατηγική αυτή άνοιξε νέους ορίζοντες προωθώντας κοινές δράσεις για την αντιμετώπιση των βασικών μακροπρόθεσμων προκλήσεων της ΕΕ».

Στις θετικές επιπτώσεις της Στρατηγικής της Λισσαβώνας συγκαταλέγονται:

- Η ανάπτυξη ευρείας συναίνεσης όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις που χρειάζεται η ΕΕ.
- Η αύξηση της απασχόλησης (δημιουργήθηκαν 18 εκατομμύρια νέες θέσεις απασχόλησης πριν την εμφάνιση της κρίσης).
- Ένα πιο δυναμικό επιχειρηματικό περιβάλλον με λιγότερη γραφειοκρατία (πχ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε τον περιορισμό των διοικητικών επιβαρύνσεων που συνδέονται με τις κανονιστικές ρυθμίσεις της ΕΕ και το όφελος από το μέτρο αυτό, εφόσον εγκριθεί από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, αποτιμάται σε ποσό άνω των 40 δισ. ευρώ).
- Η μεγαλύτερη επιλογή για τους καταναλωτές και ένα πιο βιώσιμο μέλλον (πχ η οικονομική ανάπτυξη σε πολλά κράτη-μέλη συνοδεύτηκε από πτωτική τάση της έντασης της ενέργειας).
- Η εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που διευκόλυναν την ΕΕ στην αντιμετώπιση της κρίσης.

⁶⁶ Πιο αναλυτικά, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010α: σελ. 3-9).

- Η εμπειρία της εταιρικής σχέσης μεταξύ της ΕΕ και των κρατών-μελών⁶⁷.
- Η επιτάχυνση της εκμάθησης τρόπων χάραξης της πολιτικής και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών⁶⁸.

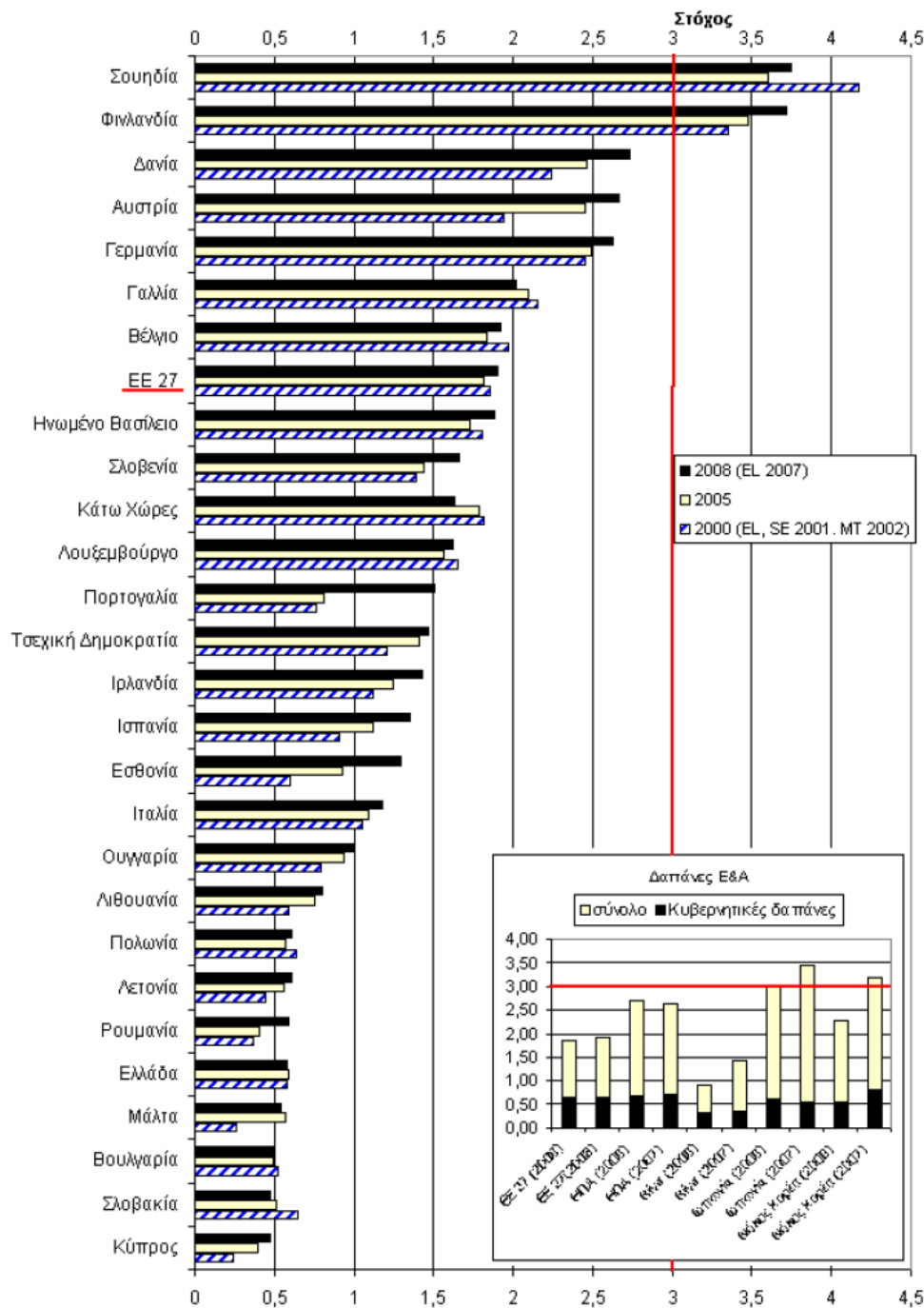
Διάγραμμα 6-1

Ποσοστό Απασχόλησης στην ΕΕ (ποσοστό % στις ηλικίες 15-64)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010α), Έγγραφο Αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας

67 Η έννοια της εταιρικής σχέσης που καθιερώθηκε το 2005 είχε θετική επίπτωση στη συνεργασία και στον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών-μελών.

68 Για παράδειγμα, βλ. την Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού (ΑΜΣ) στην οποία έγινε αναφορά νωρίτερα.

Διάγραμμα 6-2 Δαπάνες για Ε&Α (ποσοστό του ΑΕΠ)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010α), Έγγραφο Αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας

Από την άλλη πλευρά στα αρνητικά της Στρατηγικής της Λισσαβώνας περιλαμβάνονται τα παρακάτω:

- Η αύξηση της απασχόλησης δεν βοήθησε πάντα τους ανθρώπους να ξεφύγουν από τη φτώχεια.
- Διαφάνηκε ότι η συγκεκριμένη στρατηγική δεν ήταν εφοδιασμένη με επαρκή μέσα για να αντιμετωπίσει εξ αρχής ορισμένες από τις αιτίες της

κρίσης αφού θα μπορούσε να έχει οργανωθεί καλύτερα ώστε να εστιάζεται περισσότερο σε καθοριστικά στοιχεία τα οποία διαδραμάτισαν κεντρικό ρόλο στην εκδήλωση της κρίσης, όπως η στιβαρή εποπτεία και ο συστημικός κίνδυνος στις χρηματαγορές, οι κερδοσκοπικές φούσκες (πχ στις αγορές κατοικίας) και ο βασιζόμενος στην πίστωση καταναλωτισμός, που σε ορισμένα κράτη, σε συνδυασμό με τις μισθολογικές αυξήσεις που υπερέβαιναν την αύξηση της παραγωγικότητας, τροφοδότησαν υψηλά ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

- Παρά τα σημαντικά επιτεύγματα ο συνολικός ρυθμός εκτέλεσης των μεταρρυθμίσεων ήταν αργός και άνισος με αποτέλεσμα τη σταδιακή δημιουργία ενός χάσματος μεταξύ προσδοκιών και αποτελεσμάτων.
- Η σημασία της αλληλεξάρτησης σε μια στενά ολοκληρωμένη οικονομία, ιδίως της ευρωζώνης, δεν αναγνωρίστηκε επαρκώς.
- Η άνιση ανάληψη ευθύνης και οι αδύναμες δομές διακυβέρνησης.
- Η περιορισμένη σημασία που δόθηκε στις ενέργειες επικοινωνίας, τόσο για τα οφέλη από τη ΣτΛ όσο και για τις συνέπειες από τη μη υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στην ΕΕ συνολικά (και ειδικά στη ζώνη του ευρώ).
- Η υπερβολική εσωστρέφεια αυτής της στρατηγικής καθώς εστίαζε περισσότερο στην προετοιμασία της ΕΕ για την παγκοσμιοποίηση αντί να προσπαθεί να διαδραματίσει ρόλο στη διαμόρφωσή της.

Επίσης, το **WEF** εξέδιδε μια ανασκόπηση της προόδου της Ευρώπης σε σχέση με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβώνας κάθε δύο χρόνια από τότε που διαμορφώθηκε αυτή η στρατηγική. Η μελέτη αυτή διαφέρει από εκείνες που έχουν πραγματοποιηθεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα από την ΕΕ ή άλλους οργανισμούς (πχ Ευρωπαϊκό Κέντρο Μεταρρυθμίσεων – Centre for European Reform), στο γεγονός ότι βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα αποτελέσματα της έρευνας (Executive Opinion Survey) του WEF⁶⁹.

Η τελευταία ανάλυση του WEF για τη ΣτΛ βασίζεται στην ίδια μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε κατά τις τελευταίες τέσσερις εκδόσεις, δηλαδή τη διάκριση της στρατηγικής σε οκτώ διαφορετικές διαστάσεις⁷⁰, που αποτυπώνουν τους τομείς

69 Πιο αναλυτικά, βλ. WEF (2010: pp. 1).

70 Πρόκειται για μία ελαφρώς πιο αναλυτική κατηγοριοποίηση των πέντε διαστάσεων (καινοτομία, απελευθέρωση, επιχειρήσεις, απασχόληση και κοινωνική ένταξη, αειφόρος ανάπτυξη) που περιλαμβάνονται στην ετήσια κυκλοφορία

που επισημάνθηκαν από τους ευρωπαίους ηγέτες ως οι πιο σημαντικοί ούτως ώστε να καταστεί η ευρωπαϊκή η πλέον ανταγωνιστική οικονομία του κόσμου. Οι οκτώ διαστάσεις είναι: (1) Κοινωνία της Πληροφορίας, (2) Καινοτομία και Ε&Α, (3) Απελευθέρωση, (4) Δίκτυο Βιομηχανιών, (5) Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες, (6) Επιχειρηματικό Περιβάλλον, (7) Κοινωνική Συνοχή και (8) Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Πίνακας 6-2 Κατατάξεις και Βαθμολογίες των Χωρών της ΕΕ

Οικονομία	Συνολικός Δείκτης		Υποδείκτες			
	Κατάταξη	Βαθμολογία	Κοινωνία της Πληροφορίας	Καινοτομία και Ε&Α	Απελευθέρωση	Δίκτυο Βιομηχανιών
Σουηδία	01	5.83	01 --- 6.20	02 --- 5.64	01 --- 5.55	02 --- 6.19
Φινλανδία	02	5.72	05 --- 5.51	01 --- 6.12	07 --- 5.26	08 --- 5.96
Δανία	03	5.61	03 --- 5.74	03 --- 5.33	05 --- 5.39	04 --- 6.09
Ολλανδία	04	5.51	02 --- 5.81	05 --- 4.94	02 --- 5.54	07 --- 5.98
Λουξεμβούργο	05	5.43	07 --- 5.43	12 --- 4.17	06 --- 5.29	05 --- 6.08
Γερμανία	06	5.39	09 --- 5.27	04 --- 5.10	04 --- 5.39	01 --- 6.49
Αυστρία	07	5.39	06 --- 5.45	08 --- 4.65	03 --- 5.42	06 --- 6.08
Γαλλία	08	5.22	10 --- 5.21	09 --- 4.62	11 --- 5.10	03 --- 6.17
Ηνωμένο Βασίλειο	09	5.15	04 --- 5.61	07 --- 4.71	10 --- 5.12	09 --- 5.77
Βέλγιο	10	5.15	14 --- 4.71	06 --- 4.78	08 --- 5.22	11 --- 5.76
Ιρλανδία	11	5.00	13 --- 4.78	10 --- 4.47	09 --- 5.20	18 --- 5.24
Εσθονία	12	4.96	08 --- 5.33	14 --- 3.99	14 --- 4.84	13 --- 5.47
Κύπρος	13	4.83	16 --- 4.44	21 --- 3.71	13 --- 4.91	10 --- 5.76
Σλοβενία	14	4.79	12 --- 4.84	11 --- 4.28	18 --- 4.49	15 --- 5.37
Δημοκρατία της Τσεχίας	15	4.71	17 --- 4.43	13 --- 4.02	12 --- 4.96	20 --- 5.11
Πορτογαλία	16	4.70	15 --- 4.64	16 --- 3.92	19 --- 4.47	12 --- 5.69
Μάλτα	17	4.58	11 --- 5.15	23 --- 3.50	16 --- 4.73	16 --- 5.30
Ισπανία	18	4.53	20 --- 4.21	15 --- 3.93	15 --- 4.73	14 --- 5.37
Δημοκρατία της Σλοβακίας	19	4.45	18 --- 4.42	25 --- 3.46	17 --- 4.70	23 --- 4.64
Λιθουανία	20	4.39	19 --- 4.38	20 --- 3.76	24 --- 4.15	19 --- 5.11
Ουγγαρία	21	4.28	22 --- 4.12	18 --- 3.79	21 --- 4.35	21 --- 4.85
Λετονία	22	4.21	21 --- 4.15	24 --- 3.48	22 --- 4.21	24 --- 4.57
Ελλάδα	23	4.18	25 --- 3.55	17 --- 3.81	25 --- 4.10	17 --- 5.25
Πολωνία	24	4.07	26 --- 3.50	22 --- 3.64	20 --- 4.44	26 --- 4.12
Ιταλία	25	4.03	23 --- 3.74	19 --- 3.78	23 --- 4.16	22 --- 4.81
Ρουμανία	26	3.96	27 --- 3.48	26 --- 3.37	26 --- 4.04	27 --- 4.05
Βουλγαρία	27	3.77	24 --- 3.63	27 --- 3.12	27 --- 3.82	25 --- 4.23
ΕΕ-27		4.81	4.73	4.23	4.80	5.39
Ηνωμένες Πολιτείες		5.27	5.79	6.03	5.05	5.73
Ανατολική Ασία		5.28	5.56	5.24	5.10	6.06

“The Lisbon scorecard” του CER. Για περισσότερα, σχετικά με την πιο πρόσφατη σχετική αξιολόγηση, βλ. <http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2010/lisbon-scorecard-x-road-2020>.

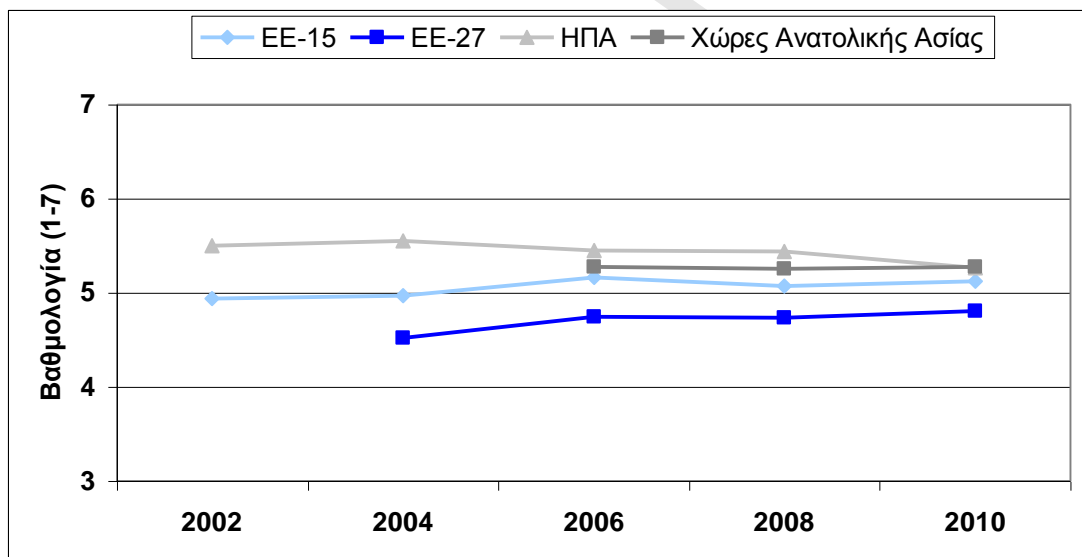
Οικονομία	Συνολικός Δείκτης		Υποδείκτες			
	Κατάταξη	Βαθμολογία	Χρημα/μικές Υπηρεσίες	Επιχειρηματικό Περιβάλλον	Κοινωνική Συνοχή	Βιώσιμη Ανάπτυξη
Σουηδία	01	5.83	01 --- 5.93	04 --- 5.15	03 --- 5.42	01 --- 6.57
Φινλανδία	02	5.72	03 --- 5.86	02 --- 5.27	02 --- 5.59	03 --- 6.19
Δανία	03	5.61	06 --- 5.60	07 --- 5.05	01 --- 5.64	05 --- 6.07
Ολλανδία	04	5.51	07 --- 5.54	06 --- 5.06	04 --- 5.31	06 --- 5.91
Λουξεμβούργο	05	5.43	02 --- 5.90	01 --- 5.43	05 --- 5.31	07 --- 5.87
Γερμανία	06	5.39	09 --- 5.36	17 --- 4.50	09 --- 4.85	02 --- 6.19
Αυστρία	07	5.39	04 --- 5.70	10 --- 4.79	08 --- 4.91	04 --- 6.14
Γαλλία	08	5.22	05 --- 5.61	12 --- 4.78	13 --- 4.71	09 --- 5.54
Ηνωμένο Βασίλειο	09	5.15	14 --- 5.10	11 --- 4.78	14 --- 4.61	10 --- 5.48
Βέλγιο	10	5.15	11 --- 5.28	08 --- 4.88	06 --- 5.08	11 --- 5.46
Ιρλανδία	11	5.00	17 --- 4.87	05 --- 5.08	11 --- 4.72	08 --- 5.64
Εσθονία	12	4.96	10 --- 5.33	03 --- 5.17	16 --- 4.47	14 --- 5.07
Κύπρος	13	4.83	12 --- 5.28	13 --- 4.73	07 --- 5.03	18 --- 4.77
Σλοβενία	14	4.79	19 --- 4.75	15 --- 4.61	15 --- 4.56	12 --- 5.43
Δημοκρατία της Τσεχίας	15	4.71	15 --- 5.00	19 --- 4.47	10 --- 4.73	16 --- 4.96
Πορτογαλία	16	4.70	16 --- 4.97	16 --- 4.50	17 --- 4.18	13 --- 5.20
Μάλτα	17	4.58	08 --- 5.49	23 --- 3.99	12 --- 4.71	27 --- 3.80
Ισπανία	18	4.53	13 --- 5.10	25 --- 3.94	21 --- 3.92	15 --- 5.06
Δημοκρατία της Σλοβακίας	19	4.45	20 --- 4.75	09 --- 4.81	18 --- 3.98	17 --- 4.86
Λιθουανία	20	4.39	21 --- 4.58	18 --- 4.49	20 --- 3.93	19 --- 4.73
Ουγγαρία	21	4.28	23 --- 4.42	20 --- 4.40	23 --- 3.79	22 --- 4.50
Λετονία	22	4.21	26 --- 4.27	14 --- 4.72	26 --- 3.61	20 --- 4.68
Ελλάδα	23	4.18	18 --- 4.81	26 --- 3.62	24 --- 3.75	21 --- 4.54
Πολωνία	24	4.07	22 --- 4.46	24 --- 3.95	19 --- 3.96	23 --- 4.49
Ιταλία	25	4.03	24 --- 4.31	27 --- 3.54	25 --- 3.64	24 --- 4.28
Ρουμανία	26	3.96	25 --- 4.30	21 --- 4.38	22 --- 3.89	25 --- 4.19
Βουλγαρία	27	3.77	27 --- 3.80	22 --- 4.22	27 --- 3.55	26 --- 3.82
ΕΕ-27		4.81	5.05	4.60	4.51	5.16
Ηνωμένες Πολιτείες		5.27	5.22	5.07	4.71	4.59
Ανατολική Ασία		5.28	5.41	5.17	4.93	4.74

Πηγή: World Economic Forum (2010), The Lisbon Review 2010 - Towards a More Competitive Europe?

Ο Πίνακας 6-2 παρουσιάζει τις επιδόσεις κάθε χώρας στις επιμέρους διαστάσεις της Λισσαβώνας και εν τέλει τη συνολική κατάταξη και βαθμολογία των 27 κρατών-μελών της ΕΕ. Όπως φαίνεται, από τον πίνακα, οι χώρες που βρίσκονται στην κορυφή της γενικής κατάταξης τείνουν να εμφανίζουν καλές επιδόσεις σε όλες τις επιμέρους διαστάσεις.

Σε γενικές γραμμές, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, δέκα χρόνια μετά τον καθορισμό των στόχων, εξακολουθούσε να υπάρχει μεγάλη διακύμανση στην απόδοση των χωρών της ΕΕ, με ορισμένες χώρες να παρουσιάζουν πολύ καλές επιδόσεις σε όλους τους τομείς και άλλες να εξακολουθούν να υστερούν. Η ένταξη δώδεκα νέων κρατών-μελών από τα μέσα της δεκαετίας, ενώ έφερε πολλά οικονομικά οφέλη, αύξησε αυτή τη διακύμανση (WEF, 2010: pp. 8).

Η μελέτη των επιδόσεων της ΕΕ για τη δεκαετία 2001-2010, μέσα από τις αξιολογήσεις του WEF, μας οδηγεί στο ενθαρρυντικό συμπέρασμα ότι σημειώθηκε μία ελαφρά βελτίωση από την πρώτη αξιολόγηση το 2002. Το Διάγραμμα 6-3 μας δείχνει ότι σε όλη αυτήν την περίοδο σημειώθηκε βελτίωση τόσο για την ΕΕ των 27 όσο και για την ΕΕ των 15, ενώ η επίδοση της Ανατολικής Ασίας⁷¹ παρέμεινε μάλλον σταθερή κατά την περίοδο για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και οι ΗΠΑ κατέγραψαν μια μικρή μείωση στις επιδόσεις τους. Αυτό δείχνει ότι, σε απόλυτη και σχετική βάση, έχει σημειωθεί κάποια βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, όπως αυτή μετράται από τις διαστάσεις της Λισσαβώνας. Ωστόσο, η πρόοδος αυτή δεν υπήρξε αρκετά ισχυρή ώστε να πραγματοποιηθεί πλήρως το όραμα της Λισσαβώνας⁷².

Διάγραμμα 6-3 Συγκριτική Επίδοση της Ευρώπης (2002-2010)

Πηγή: *World Economic Forum (2010), The Lisbon Review 2010 - Towards a More Competitive Europe?*

Η έλλειψη προόδου σε πολλούς τομείς θεωρείται από αρκετούς ως το αποτέλεσμα του μεγάλου εύρους εφαρμογής της Ατζέντας της Λισσαβώνας, το οποίο οδήγησε στο να ξεδιπλωθεί με αδύναμο τρόπο. Η γενική αίσθηση είναι ότι η Ατζέντα υπέφερε από έλλειψη εστίασης, διαφάνειας και τελικά εφαρμογής. Επίσης, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη-μέλη παρέλειψαν να επιδιώξουν

⁷¹ Πρόκειται για το μέσο όρο των επιδόσεων των πέντε περισσότερο ανταγωνιστικών οικονομιών της Ανατολικής Ασίας: Ιαπωνία, Χόνγκ Κόνγκ, Κορέα, Ταϊβάν και Σιγκαπούρη.

⁷² Για περισσότερα, σε σχέση με τη συγκριτική επίδοση της ΕΕ, βλ. WEF (2010: pp. 11-12).

τη συμμετοχή της ευρωπαϊκής επιχειρηματικής κοινότητας στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη της Ατζέντας της Λισσαβώνας. Η επιτυχία της νέας στρατηγικής για το 2020 θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα της Ευρώπης να διδαχθεί από αυτές τις ελλείψεις⁷³.

6.2 Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Το Μάρτιο του 2010, εγκαινιάστηκε, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» με στόχο την έξοδο από την κρίση και την προετοιμασία της οικονομίας της ΕΕ για την επόμενη δεκαετία. Σε δηλώσεις του, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jose Manuel Barroso σημείωνε: «Η Στρατηγική “Ευρώπη 2020” περιλαμβάνει το τι πρέπει να πράξουμε σήμερα και αύριο για να επαναφέρουμε την οικονομία της ΕΕ σε υγιή τροχιά. Η κρίση έφερε στην επιφάνεια θεμελιώδη ζητήματα και μη βιώσιμες τάσεις, που δεν μπορούμε πλέον να παραγνωρίζουμε. Η Ευρώπη χαρακτηρίζεται από ένα έλλειμμα ανάπτυξης, το οποίο θέτει σε κίνδυνο το μέλλον μας. Πρέπει να καταβάλουμε αποφασιστικές προσπάθειες για να θεραπεύσουμε τις αδυναμίες μας και να εκμεταλλευτούμε τα πολλά ισχυρά μας σημεία. Καλούμαστε να οικοδομήσουμε ένα νέο οικονομικό μοντέλο, βασισμένο στη γνώση, σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και σε υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Ο αγώνας αυτός απαιτεί τη συστράτευση όλων των ενδιαφερομένων σε ολόκληρη την Ευρώπη» (European Commission, 2010: pp. 1).

6.2.1 Προτεραιότητες, Στόχοι και Πρωτοβουλίες

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020», για τη δεκαετία 2011-2020, την οποία πρότεινε η Επιτροπή στις 3 Μαρτίου 2010 και ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 26 Μαρτίου 2010, προτάσσει **τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες**, οι οποίες προσφέρουν ένα όραμα όσον αφορά την κοινωνική οικονομία της αγοράς της Ευρώπης για τον 21ο αιώνα:

- Έξυπνη ανάπτυξη – με την ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία.

⁷³ Πιο αναλυτικά, για τα συμπεράσματα της αποτίμησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, βλ. WEF (2010: pp. 15).

- Βιώσιμη ανάπτυξη – με την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής στη χρησιμοποίηση των πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας.
- Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς – με την ενίσχυση μιας οικονομίας με υψηλό ποσοστό απασχόλησης που εξασφαλίζει οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» θέτει **πέντε πρωταρχικούς στόχους** (European Council, 2010: para 5), οι οποίοι αποτελούν κοινές επιδιώξεις, που καθοδηγούν τη δράση των κρατών-μελών και της Ένωσης:

- Επιδίωξη να ανέλθει στο 75% το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών και των ανδρών ηλικίας 20-64 ετών, μεταξύ άλλων με τη μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ανειδίκευτων εργαζομένων, αλλά και με την καλύτερη ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών.
- Βελτίωση των συνθηκών E&A, κυρίως επιδιώκοντας να ανέλθουν τα επίπεδα των συνδυασμένων δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στο συγκεκριμένο τομέα στο 3% του ΑΕγχΠ.
- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, αύξηση του μεριδίου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική ενεργειακή κατανάλωση σε 20% και προσπάθεια προς αύξηση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20%.
- Προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, ιδίως με τη μείωση της φτώχειας, επιδιώκοντας να βγουν από τον κίνδυνο της φτώχειας ή του αποκλεισμού πάνω από 20 εκατομμύρια πολίτες.
- Βελτίωση των επιπέδων εκπαίδευσης, ιδίως με τη μείωση των ποσοστών της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο κάτω του 10% και με την αύξηση του μεριδίου των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση σε ποσοστό τουλάχιστον 40%.

Οι στόχοι αντανakλούν τις τρεις προτεραιότητες, δηλαδή την έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, αλλά το πεδίο τους είναι ευρύτερο με αποτέλεσμα η επίτευξή τους να απαιτεί μεγάλο φάσμα δράσεων σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο. Η Επιτροπή πρότεινε **επτά emblematicές πρωτοβουλίες**, οι οποίες θα δεσμεύουν τόσο την ΕΕ όσο και τα

κράτη-μέλη και θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε κεντρική προτεραιότητα⁷⁴:

- ✚ Ένωση καινοτομίας – Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να εστιαστεί εκ νέου η πολιτική για E&A και καινοτομία στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας, όπως η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή απόδοση και η αποτελεσματική χρήση των πόρων, η υγεία και οι δημογραφικές μεταβολές. Κάθε κρίκος της αλυσίδας καινοτομίας πρέπει να ενισχυθεί, από τη βασική έρευνα («blue sky») έως την εμπορία.
- ✚ Νεολαία σε κίνηση – Στόχος της πρωτοβουλίας είναι να ενισχυθούν οι επιδόσεις και η ελκυστικότητα των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης σε διεθνές επίπεδο και να βελτιωθεί η συνολική ποιότητα σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ΕΕ, συνδυάζοντας αριστεία και ισότητα μέσα από την προώθηση της κινητικότητας των σπουδαστών και των εκπαιδευομένων και τη βελτίωση της κατάστασης των νέων στον τομέα της απασχόλησης.
- ✚ Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη – Στόχος είναι να προκύψουν διατηρήσιμα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη από μια ενιαία ψηφιακή αγορά βασισμένη σε ταχεία και υπερταχεία πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε διαλειτουργική εφαρμογή, ευρυζωνική πρόσβαση για όλους μέχρι το 2013, πρόσβαση για όλους σε πολύ υψηλότερες ταχύτητες στο διαδίκτυο (30 Mbps ή μεγαλύτερες) μέχρι το 2020 και ποσοστό 50% ή μεγαλύτερο των ευρωπαϊκών νοικοκυριών με συνδρομή σε συνδέσεις του διαδικτύου άνω των 100 Mbps.
- ✚ Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους – Στόχος είναι να στηριχθεί η μετάβαση προς μια οικονομία αποδοτικής χρησιμοποίησης των πόρων και χαμηλών εκπομπών άνθρακα, η οποία χρησιμοποιεί αποδοτικά όλους τους πόρους της. Στόχος είναι να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης από τη χρήση πόρων και ενέργειας, να μειωθούν οι εκπομπές CO₂, να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και να αυξηθεί η ενεργειακή ασφάλεια.
- ✚ Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης – Η βιομηχανία και ιδίως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) υπέστησαν

⁷⁴ Πιο αναλυτικά, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010β: σελ. 15-17, 19-21, 22-24).

ισχυρό πλήγμα από την οικονομική κρίση και όλοι οι τομείς αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και της προσαρμογής των παραγωγικών τους διαδικασιών και προϊόντων σε μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα. Οι συνέπειες των προκλήσεων αυτών θα διαφέρουν από τομέα σε τομέα, ορισμένοι τομείς ενδέχεται να χρειαστεί να επαναπροσδιοριστούν, ενώ για άλλους οι προκλήσεις αυτές θα παρουσιάσουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί στενά με τους ενδιαφερόμενους φορείς στους διάφορους τομείς (επιχειρήσεις, συνδικάτα, εκπαιδευτικά ιδρύματα, ΜΚΟ, οργανώσεις καταναλωτών) και θα καταρτίσει πλαίσιο για μια σύγχρονη βιομηχανική πολιτική που θα στηρίζει την επιχειρηματικότητα, θα καθοδηγεί και θα βοηθά τη βιομηχανία για το πώς να αντιμετωπίσει τις εν λόγω προκλήσεις, θα προωθήσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της Ευρώπης στον πρωτογενή τομέα, στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες και θα τις βοηθά να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρέχει η παγκοσμιοποίηση και η πράσινη οικονομία. Το πλαίσιο θα καλύπτει όλα τα στοιχεία της όλο και πιο διεθνούς αλυσίδας αξίας από την πρόσβαση στις πρώτες ύλες έως την μεταγοραστική εξυπηρέτηση.

✚ Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας – Στόχος είναι να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας ούτως ώστε να αυξηθούν τα επίπεδα απασχόλησης και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των κοινωνικών μοντέλων. Τούτο σημαίνει παροχή δυνατότητας στους πολίτες να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, ώστε να καταφέρει το σημερινό και μελλοντικό εργατικό δυναμικό της Ευρώπης να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες και στις ενδεχόμενες αλλαγές σταδιοδρομίας, να μειωθεί η ανεργία και να αυξηθεί η παραγωγικότητα της εργασίας.

✚ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας – Στόχος είναι να διασφαλιστεί οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή αξιοποιώντας το ευρωπαϊκό έτος 2010 για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού κατά τρόπον ώστε να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να αναγνωριστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού,

παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να ζουν αξιοπρεπώς και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία.

6.2.2 Διαφορές της Νέας Στρατηγικής με την Προϊσχύουσα

Προορισμός της νέας Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι να αντικαταστήσει τη Στρατηγική της Λισσαβώνας, η οποία παρά την αποτυχία της κατάφερε να υποκινήσει οικονομικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη-μέλη καθώς και να επιφέρει αύξηση στην απασχόληση (18 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν από το 2000 και μετά). Ωστόσο, οι στόχοι της Λισσαβώνας δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα να παραμεληθούν από τα κράτη-μέλη. Η νέα στρατηγική φιλοδοξεί να διδαχθεί από τα προβλήματα του παρελθόντος -όπως η ελλιπής εφαρμογή με μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ όσον αφορά την ταχύτητα και το βάθος των μεταρρυθμίσεων- και να εντάξει στο πρόγραμμά της μια νέα μορφή ανάπτυξης, που θα υλοποιηθεί μέσω μιας δυνατότερης διακυβέρνησης και ενός αποτελεσματικότερου οικονομικού συντονισμού. Επίσης, η νέα στρατηγική λαμβάνει υπόψη τις αλλαγές στις συνθήκες που αντιμετωπίζει η Ευρώπη από το 2000 και έπειτα και ιδιαίτερα την άμεση ανάγκη για ανάκαμψη από την οικονομική κρίση.

Τα καινούργια στοιχεία που φέρνει η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής⁷⁵:

- Μια νέα μορφή ανάπτυξης (έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς).

Η επίτευξη αυτού του είδους της ανάπτυξης θα επιτευχθεί με τους εξής κυρίως τρόπους: βελτίωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και ενίσχυση της δια βίου μάθησης, προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, μεγαλύτερη χρήση των έξυπνων δικτύων και της ψηφιακής οικονομίας, εκσυγχρονισμός της βιομηχανίας και τέλος μεγαλύτερη ενεργειακή αποδοτικότητα και αποτελεσματικότερη χρήση πόρων.

- Ισχυρότερη διακυβέρνηση⁷⁶.

Αυτή επιτυγχάνεται μέσω: της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία κατευθύνει τη διαδικασία και χρησιμοποιεί τα νέα «εργαλεία» που δημιουργήθηκαν με τη

⁷⁵ Πιο αναλυτικά, βλ. http://ec.europa.eu/europe2020/services/faqs/index_en.htm.

⁷⁶ Στο Παράρτημα II παρουσιάζεται ο ρόλος του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας.

Συνθήκη της Λισσαβώνας (δηλαδή τις συστάσεις και τις προειδοποιήσεις πολιτικής όπου είναι απαραίτητο), του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το οποίο σηματοδοτεί την ανάληψη ηγετικού ρόλου στο ύψιστο πολιτικό επίπεδο και τέλος την τακτική και διαφανή παρακολούθηση εν γένει.

- Μεγαλύτερος οικονομικός συντονισμός.

Στο πλαίσιο ενός νέου μηχανισμού για το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών (του λεγόμενου «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου»)⁷⁷ τα κράτη-μέλη πρέπει, ταυτόχρονα, να υποβάλλουν εκθέσεις τόσο για τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις όσο και για τη σταθερότητα και τη σύγκλιση. Οφείλουν, συνεπώς, να εξασφαλίζουν επαρκή χρηματοδότηση για τα μεταρρυθμιστικά τους προγράμματα. Στην αποτελεσματική και έγκαιρη επίτευξη των στόχων συμβάλουν επίσης η προσεκτική παρακολούθηση καθ' όλη τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η θέσπιση σαφών και μετρήσιμων στόχων (τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο) και η αυστηρή εποπτεία.

6.2.3 Κριτική στην «Ευρώπη 2020»

Η «Ευρώπη 2020» έτυχε χλιαρής υποδοχής⁷⁸ ή και πολύ σκληρής κριτικής⁷⁹. Ευρωβουλευτές επεσήμαναν ότι οι προτάσεις της Επιτροπής, για το νέο δεκαετές οικονομικό σχέδιο της Ένωσης, αντιπροσωπεύουν απλώς αρκετές από τις αποτυχημένες πολιτικές της προηγούμενης δεκαετίας. Στην ίδια λογική, το Μάιο του 2010, στο Ευρωκοινοβούλιο, η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» δέχθηκε ισχυρή κριτική κυρίως για τον τρόπο υλοποίησης των στόχων και τέθηκαν

77 Πρόκειται για το πρώτο εξάμηνο κάθε έτους, κατά τη διάρκεια του οποίου τα κράτη-μέλη υποβάλλουν ταυτόχρονα στην Επιτροπή εκθέσεις προόδου σχετικά με:

- τα προγράμματα σταθερότητας/σύγκλισης με βάση το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και
- τα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα με βάση τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020».

Όλο αυτό το διάστημα, η Επιτροπή μπορεί να παρέχει καθοδήγηση σε θέματα πολιτικής και να απευθύνει συστάσεις στα κράτη-μέλη πριν από την οριστικοποίηση των προϋπολογισμών. Αυτό θα βοηθήσει τα κράτη-μέλη να συντονίζουν καλύτερα τις οικονομικές τους πολιτικές, επωφελούμενα από μια κοινή ευρωπαϊκή οικονομική ατζέντα την οποία θα μπορούν να προσαρμόζουν στις εθνικές συνθήκες. Επίσης, η ΕΕ θα μπορεί να αντλεί εγκαίρως διδάγματα από τις εθνικές εξελίξεις, με βάση τα οποία θα προγραμματίζει τους επόμενους κύκλους συντονισμού. Κάθε χρόνο, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα ξεκινά με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης. Για περισσότερα, βλ. http://ec.europa.eu/europe2020/services/faqs/index_en.htm.

78 Βλ. Andrew Willis, "Lukewarm reception for EU's 2020 plan", 04.03.10, <http://euobserver.com/19/29608>.

79 Βλ. Andrew Willis, "MEPs attack current plans for 2020 strategy", 24.02.10, <http://euobserver.com/19/29547>.

θέματα σχετικά με τη φύση και την πορεία της νομισματικής ένωσης, την ενιαία αγορά, την περιφερειακή πολιτική και τον έλεγχο χρέους στα κράτη-μέλη⁸⁰.

Επίσης, αυτοδιοικητικοί παράγοντες της ΕΕ σημειώνουν ότι η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα αποτύχει αν δεν λάβει υπόψη της τόσο το τοπικό και περιφερειακό δυναμικό για την αειφόρο ανάπτυξη όσο και τη δημιουργικότητα και την καινοτομία, για την ευημερία των πολιτών⁸¹. Επιπροσθέτως, εκφράζεται η άποψη ότι οι στόχοι που τίθενται είναι καλοί ως «συνθήματα», αλλά αμφισβητείται η ρεαλιστική τους βάση, καθώς πολλές φορές η ρητορεία προηγείται της ικανότητας να επιτευχθούν απτά αποτελέσματα (Tsoukalis, et al., 2010: pp. 13, 22-23).

Από την πλευρά της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ) θεωρεί αισιόδοξο μήνυμα τη συνέχιση της προσπάθειας επίτευξης των στόχων της Λισσαβώνας μέσα από τη νέα Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (ΟΚΕ, 2010: σελ. 9). Όμως, υπογραμμίζει την απουσία από τις νέες κατευθύνσεις του επείγοντος της κατάστασης και της μη έμφασης σε θέματα επιχειρηματικότητας που είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση μιας μακροπρόθεσμης και βιώσιμης ανάπτυξης (ΟΚΕ, 2010: σελ. 18).

Σε γενικές γραμμές, η κρίσιμη παράμετρος, για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020», φαίνεται να είναι κατά πόσο θα επιτευχθεί ο συντονισμός της οικονομικής πολιτικής των κρατών-μελών και θα υπάρξει μία ουσιαστική πολιτική ένωση. Σε κάθε περίπτωση, η νέα στρατηγική πρέπει να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των διακηρυγμένων φιλοδοξιών της, των διαθέσιμων πόρων και της χρησιμοποιούμενης μεθοδολογίας.

Συμπεράσματα

Κράτη και συνασπισμοί κρατών οφείλουν, τόσο σε περιόδους ευφορίας και θετικών προοπτικών όσο και σε εποχές μεγάλων κρίσεων, να θέτουν υψηλά οράματα. Αυτό έπραξε η Ευρωπαϊκή Ένωση στις αρχές του 2000 και του 2010, με τη Στρατηγική της Λισσαβώνας και τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020», αντίστοιχα. Η αποτίμηση της ΣτΛ μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν

80 Πιο αναλυτικά, βλ. Μάρκος Κουργιαντάκης, http://www.sdo.teicrete.gr/dep/images/stories/arthro_europe2020.pdf.

81 Για περισσότερα, βλ. Michael Häupl, "Europe 2020 needs local ambition", 07.05.10, <http://euobserver.com/7/29993>.

επιτεύχθηκαν τα επιθυμητά αποτελέσματα, κυρίως λόγω του μεγάλου εύρους της Ατζέντας και των αδυναμιών που εμφανίστηκαν κατά την εφαρμογή. Ωστόσο, στα πλαίσια της, υποκινήθηκαν κοινές δράσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ΕΕ. Όσον αφορά τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020», η επιτυχία της φαίνεται να εξαρτάται από την ικανότητα της Ένωσης να αντλήσει διδάγματα από τα λάθη και τις παραλείψεις της προηγούμενης περιόδου. Αυτό φαίνεται να το καταφέρνει με τις πρόνοιες για ισχυρότερη διακυβέρνηση και καλύτερο οικονομικό συντονισμό. Παρόλα αυτά δεν λείπουν οι ενστάσεις, όπως για τη ρεαλιστικότητα του όλου εγχειρήματος.

Βιβλιογραφία 6^{ου} Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2006), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2005».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2007), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2006».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2008), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007».

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010α) «Έγγραφο Αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας».

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010β) «Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη».

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (2010) «Γνώμη Πρωτοβουλίας “Στρατηγική Ευρώπη 2020”», Αθήνα.

Υπουργείο Ανάπτυξης (2005), «Στρατηγική της Λισσαβώνας – Στόχοι και πορεία επίτευξής τους». Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Commission of the European Communities (2005) “*Integrated Guidelines for Growth and Jobs (2005-2008)*”.

European Commission (2004) “*Facing the Challenge: The Lisbon Strategy for Growth and Employment, Report from the High Level Group Chaired by Wim Kok*”. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission (2010) “*Europe 2020: Commission proposes new economic strategy in Europe*”, Brussels.

European Council (2000) “*Presidency Conclusions – Lisbon European Council – 23 and 24 March 2000*”.

European Council (2001) “*Presidency Conclusions – Göteborg European Council – 15 and 16 June 2001*”.

European Council (2005) “*Presidency Conclusions – Brussels European Council – 22 and 23 March 2005*”.

European Council (2010) “*Conclusions – European Council – 25 and 26 March 2010*”, Brussels.

Tsoukalis, L., Cramme, O., Liddle, R. (2010) «*Μια Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή να ανταποκριθεί στην παγκόσμια εποχή - Μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση;*», ELIAMEP.

World Economic Forum (2010) “*The Lisbon Review 2010 - Towards a More Competitive Europe?*”.

Διαδίκτυο

http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

http://ec.europa.eu/europe2020/services/faqs/index_en.htm

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/indicators/short_list

<http://euobserver.com/19/29547>

<http://euobserver.com/19/29608>

<http://euobserver.com/7/29993>

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/competitiveness_en.htm

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF)

<http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2010/lisbon-scorecard-x-road-2020>

<http://www.espa.gr/el/Pages/DictionaryFS.aspx?item=397>

<http://www.planning.gov.cy/planning/planning.nsf/All/AA8F896100E9EC11C2257832002776DB?OpenDocument>

http://www.sdo.teicrete.gr/dep/images/stories/arthro_europe2020.pdf

Κεφάλαιο 7

Προτάσεις Πολιτικής για την Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας

Εισαγωγή

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής, αλλά και κανόνες και αρχές για την ανταγωνιστικότητα. Αρχικά, παρατίθενται κανόνες και αρχές που συγκεντρώνουν τη διεθνή συναίνεση και αποδοχή στο πεδίο της ανταγωνιστικότητας, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται προτάσεις που θεωρείται ότι θα συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και θα τη θέσουν σε τροχιά αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας.

7.1 Κανόνες και Αρχές για την Ανταγωνιστικότητα

Γεγονός είναι ότι η ανταγωνιστικότητα έχει καταστεί απόλυτη προτεραιότητα τόσο για επιχειρήσεις, μικρές και μεγάλες, όσο και για κράτη, είτε μεμονωμένα είτε συνασπισμούς αυτών. Μία πρώτη εξήγηση για αυτό φαίνεται να βρίσκεται στο ότι ο κόσμος μας είναι ανοικτός και διαφανής όσο ποτέ άλλοτε. Χώρες και εταιρείες ανταγωνίζονται για τους ίδιους πόρους και τις ίδιες αγορές σε όλο τον κόσμο και το κάνουν αυτό στο προσκήνιο, εκτιθέμενες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και συνδεδεμένες μέσω των τηλεπικοινωνιών. Γίνεται φανερό πλέον ότι, με την εξάλειψη των οικονομικών και πολιτικών εμποδίων, όλοι πρέπει να δικαιολογήσουν την ύπαρξή τους. Μία άλλη εξήγηση σχετίζεται με τη φύση της προόδου, καθώς όσο περισσότερο μία χώρα προχωρεί σε υψηλότερα επίπεδα ευημερίας τόσο η διάρθρωση της οικονομίας γίνεται πιο πολύπλοκη. Οι οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί φορείς πολλαπλασιάζονται και τελικά η οικονομική πρόοδος δημιουργεί μια κοινωνία με μεγάλη ποικιλομορφία, η οποία απαιτεί μία πιο σύνθετη διαχείριση σε σύγκριση με προηγούμενες δεκαετίες. Για

παράδειγμα, μια πιο προηγμένη οικονομία επικεντρώνεται περισσότερο σε έννοιες όπως η αειφόρος ανάπτυξη, η ποιότητα ζωής, ακόμα και η ευτυχία, που κάνουν τη διαφορά μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας. Οι στόχοι αυτοί, που δεν θα ήταν εφικτοί χωρίς την οικονομική ανάπτυξη, είναι πολύ υποκειμενικοί, δύσκολοι στη μέτρησή τους και συνδεδεμένοι με τα εθνικά συστήματα αξιών. (IMD, 2008: pp. 34).

Η ανταγωνιστικότητα καλύπτει όλες αυτές τις διαστάσεις που αναφέραμε παραπάνω και αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο για να κατανοήσουμε τον κόσμο σήμερα. Είναι το κλειδί για την επιτυχία και την ευημερία. Όσον αφορά τον ακριβή τρόπο με τον οποίο οδηγούμαστε σε υψηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας, αν και δεν υπάρχουν έτοιμες συνταγές, θα μπορούσαμε να παραθέσουμε ορισμένες αρχές, που διατυπώθηκαν από το IMD το 2008 και χρήζουν περαιτέρω προσοχής. Οι χρυσοί κανόνες της ανταγωνιστικότητας σύμφωνα με το IMD είναι οι εξής⁸²:

- I. Δημιουργία ενός σταθερού και προβλέψιμου νομοθετικού και διοικητικού πλαισίου.
- II. Εξασφάλιση ταχύτητας, διαφάνειας και λογοδοσίας της διοίκησης, καθώς και διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- III. Συνεχής επένδυση στην ανάπτυξη και τη διατήρηση υποδομών, τόσο σε οικονομικό επίπεδο (οδικό δίκτυο, αεροδρόμια, τηλεπικοινωνίες κλπ) όσο και κοινωνικό (υγεία, εκπαίδευση, ασφάλιση κλπ).
- IV. Ενίσχυση της μεσαίας τάξης: μια βασική πηγή ευημερίας και μακροχρόνιας σταθερότητας.
- V. Ανάπτυξη ιδιωτικών επιχειρήσεων μεσαίου μεγέθους: ένα βασικό στοιχείο ποικιλομορφίας σε μια οικονομία.
- VI. Διατήρηση μιας ισορροπημένης σχέσης μεταξύ των επιπέδων των μισθών, της παραγωγικότητας και της φορολογίας.
- VII. Ανάπτυξη μιας τοπικής αγοράς με την προώθηση της ιδιωτικής αποταμίευσης και των εγχώριων επενδύσεων.
- VIII. Εξισορρόπηση της επιθετικότητας στις διεθνείς αγορές με την ελκυστικότητα για δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

⁸² Όπως αυτοί παρατίθενται από το IMD (2008: pp. 34).

ΙΧ. Ισοσκελισμός των πλεονεκτημάτων της παγκοσμιοποίησης με τις επιταγές της εγγύτητας για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και των αξιακών συστημάτων.

Χ. Η επιστροφή των απτών αποδείξεων της επιτυχημένης ανταγωνιστικότητας στους ανθρώπους με την παροχή ενός υψηλότερου επιπέδου ευημερίας για όλους.

Στο ίδιο μήκος κύματος, η Παγκόσμια Ένωση των Συμβουλίων Ανταγωνιστικότητας (Global Federation of Competitiveness Councils)⁸³ προτείνει μια σειρά αρχών, που τα κράτη οφείλουν να ενστερνιστούν για να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Αυτές οι αρχές είναι οι εξής⁸⁴:

- i. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα είναι ζωτικής σημασίας, για τη διαμόρφωση των πολιτικών πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο, ούτως ώστε να αντιμετωπισθούν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα ζητήματα ανταγωνιστικότητας. Αυτές οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι απαραίτητες για τη δημιουργία νέων βιομηχανιών και θέσεων εργασίας μέσω της μόχλευσης της γνώσης, της εμπειρίας και των πόρων των δύο τομέων.
- ii. Ως κινητήριες δυνάμεις της καινοτομίας, οι μεγαλύτερες επενδύσεις στην Ε&Α, οι νέες τεχνολογίες και η ανάπτυξη αυτών, θα τονώσουν την παραγωγικότητα, το βιοτικό επίπεδο και την επικράτηση στις παγκόσμιες αγορές.
- iii. Οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού του 21^{ου} αιώνα θα πρέπει να είναι η αφετηρία για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων κάθε πολίτη, καθώς τροφοδοτούν τη δημιουργία πλούτου και κερδών. Όλα τα κράτη θα πρέπει να ανοίξουν τους τομείς της εκπαίδευσης και της απασχόλησης στους καλύτερους και πιο ταλαντούχους από όλο τον κόσμο.
- iv. Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας εξαρτάται από την επιτυχία των περιφερειών και των μητροπολιτικών περιοχών, οι οποίες γίνονται γρήγορα οι πραγματικές κινητήριες δυνάμεις της δημιουργικότητας και της

83 Η GFCC επιδιώκει να συγκεντρώσει τις υφιστάμενες εθνικές οργανώσεις για την ανταγωνιστικότητα, αλλά και να προωθήσει τη δημιουργία νέων, ώστε να ενθαρρυνθεί στη συνέχεια ένας ετήσιος διάλογος για την ανταγωνιστικότητα των κρατών και την παγκόσμια συνεργασία. Στόχοι της είναι η ενίσχυση της εθνικής ανταγωνιστικότητας, η τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και η προώθηση της καινοτομίας. Για περισσότερα, βλ. <http://www.thegfcc.org/>.

84 Όπως αυτές παρατίθενται από την GFCC (2010: pp. 3).

- καινοτομίας. Αυτές οι περιοχές, οι οποίες αξιοποιούν τα πλεονεκτήματά τους μέσω της συνεργασίας, πρέπει να καθορίζονται από τους οικονομικούς παράγοντες και την πραγματική δυναμική της ανάπτυξης, που σε πολλές περιπτώσεις δεν ακολουθούν τα αυστηρά όρια της επίσημης διοικητικής διαίρεσης.
- v. Ισχυρά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, που απηχούν τις διεθνείς συνθήκες, αποτελούν προϋπόθεση για την προσέλκυση επενδύσεων υψηλής αξίας, την καινοτομία και τη δημιουργία προϊόντων και υπηρεσιών επόμενης γενιάς.
 - vi. Σύγχρονες υποδομές, στις μεταφορές, την ενέργεια, την πληροφορική και τις επικοινωνίες, είναι σημαντικές για την ενθάρρυνση εγχώριων και ξένων επενδύσεων και την υποστήριξη της σύγχρονης επιχειρηματικής δραστηριότητας.
 - vii. Συνθήκες ανοικτού, διαφανούς και δίκαιου εμπορίου είναι απαραίτητες για την επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου, των επενδύσεων και της προώθησης της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης σε παγκόσμιο, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.
 - viii. Η βιώσιμη καινοτομία, μέσω της βελτίωσης της παραγωγικότητας των φυσικών πόρων και της αποδοτικότητας της ενέργειας, θα οδηγήσει σε νέες βιομηχανίες και υψηλότερες αξίες, καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας, τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας.
 - ix. Ένα διαφανές, αποτελεσματικό και έξυπνο ρυθμιστικό πλαίσιο, για την κυβέρνηση και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ κυβέρνησης και ιδιωτικού τομέα, παρέχει ένα πιο σταθερό περιβάλλον για επιχειρήσεις και επενδύσεις, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο την οικονομική ανάπτυξη.
 - x. Η συγκριτική αξιολόγηση της εθνικής ανταγωνιστικότητας μέσα από ένα σύνολο καθιερωμένων και στραμμένων στο μέλλον μετρήσεων –με τη μέτρηση εισροών όπως η εκπαίδευση, οι δαπάνες για E&A και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και εκροών όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, οι νέες βιομηχανίες και τα προϊόντα, η αύξηση του ΑΕΠ και η ποιότητα ζωής– είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή επιτυχημένων πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα.

Συμπερασματικά, σε μια εποχή πρωτοφανούς παγκόσμιας αλλαγής και ανταγωνισμού, η διεθνής δραστηριότητα και συνεργασία αποτελούν προαπαιτούμενα για την ανταγωνιστικότητα των κρατών και την παγκόσμια ανάπτυξη. Οι οικονομίες του κόσμου γίνονται όλο και πιο διασυνδεδεμένες. Ανάμεσα στα κράτη υπάρχει μεγαλύτερη εξάρτηση σε σχέση με το παγκόσμιο εμπόριο, τις επενδύσεις και τις χρηματοοικονομικές ροές και το βιοτικό επίπεδο. Μέσω της ανάπτυξης της παγκόσμιας επικοινωνίας και των τεχνολογιών πληροφορικής, αλλά και της προσβασιμότητας σε αυτά, η γνώση έχει γίνει κινητήρια δύναμη της παραγωγικότητας και προαπαιτούμενο για τον ανταγωνισμό σε μια συνεχώς εξελισσόμενη παγκόσμια αγορά. Σήμερα, οι επιχειρήσεις και οι αλυσίδες εφοδιασμού είναι παγκόσμιες. Η απελευθέρωση του εμπορίου έχει ανοίξει τα σύνορα για την κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών και έχει διευκολύνει τις διακρατικές επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Από αυτήν τη νέα πραγματικότητα προέκυψαν νέες ευκαιρίες και προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα απέκτησε ζωτική σημασία για την εθνική ευημερία. Οι μεγάλες περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε, όπως η ενεργειακή ασφάλεια και η βιωσιμότητα, η διαχείριση των πόρων και η κλιματική αλλαγή, απαιτούν συνεργασία και λύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο με τη συμμετοχή όλων των κρατών, ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων. Η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη δεν είναι ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος. (GFCC, 2010: pp. 2).

7.2 Τι θα πρέπει να κάνει η Ελλάδα;

Τα τελευταία έτη, η ελληνική ανταγωνιστικότητα, υποχωρεί συνεχώς (βλ. Κεφάλαια 4 και 5). Σύμφωνα, λοιπόν, με τις διεθνείς εκθέσεις, η ελληνική οικονομία, απέχει πολύ από αυτό που ονομάζεται καινοτόμος, δηλαδή, βασισμένη σε νέες ιδέες και ευέλικτες δομές, που προωθεί την επιχειρηματική πρωτοβουλία, με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας και άλλων σύγχρονων οικονομικών μέσων. Παράλληλα, τονίζεται ότι, ενώ δεν υπάρχει έλλειμμα επιστημόνων, αυτοί που υπάρχουν δεν συμμετέχουν ενεργά στην παραγωγική διαδικασία. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η Ελλάδα υστερεί σημαντικά έναντι των προηγμένων χωρών και οικονομιών.

Με βάση, την επικρατούσα οικονομική κατάσταση και τα δεδομένα, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, για την Ελλάδα, απαιτείται η λήψη μέτρων πολιτικής όπως τα παρακάτω⁸⁵:

Βραχυπρόθεσμα

- Μείωση, αν όχι εξάλειψη, της λεγόμενης δομικής ανταγωνιστικότητας, με άμεση νομοθέτηση διατάξεων, οι οποίες θα άρουν τα εμπόδια τα οποία δημιουργούν στρεβλώσεις στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας, (πολυνομία, αστάθεια φορολογικού συστήματος, αδιαφάνεια, γραφειοκρατία κλπ)⁸⁶.
- Προσπάθεια ένταξης στον παραγωγικό μηχανισμό του επιστημονικού δυναμικού της χώρας, ιδιαίτερα στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας, που μέχρι σήμερα απουσιάζει.
- Ανάδειξη εκείνων των επιχειρηματικών μονάδων ή/και ομίλων, που έχουν κατορθώσει να δημιουργήσουν παγκοσμίως ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες⁸⁷.
- Καταγραφή και υλοποίηση στρατηγικών ανάπτυξης των κύριων κλάδων της οικονομίας μας, που επηρεάζουν σημαντικά το ΑΕΠ της χώρας (τουρισμός, ναυτιλία, αγροτικός τομέας).
- Εκμετάλλευση φυσικών χαρακτηριστικών της χώρας, που προσδίδουν καταρχήν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε επενδύσεις Πράσινης Οικονομίας.
- Προσέγγιση στην ουσιαστική αναβάθμιση των ελληνικών προϊόντων, μέσα από την εφαρμογή προτύπων και προσέγγιση προδιαγραφών που απαιτούνται από την παγκόσμια αγορά. Οι απαιτήσεις των ευρωπαϊκών οδηγιών, για το σήμα CE, δεν είναι επαρκείς ώστε να αντιμετωπίσουν τα ελληνικά προϊόντα τον παγκόσμιο ανταγωνισμό.
- Άμεση υιοθέτηση των Αρχών Επιχειρηματικής Αριστείας, τόσο από την Κυβέρνηση, με πιθανή ένταξη του Ελληνικού Μοντέλου (AIEN ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ) ή/και του Ευρωπαϊκού Μοντέλου (EFQM Business

⁸⁵ Όπως αυτά παρατίθενται από την ΕΕΔΕ (2010: σελ. 14-15).

⁸⁶ Για μία διεξοδική ανάλυση βλ. ΣΕΒ (2010: σελ. 14-70).

⁸⁷ Ο Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ) έχει προτείνει ένα στρατηγικό σχέδιο για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των προκλήσεων της εξωστρεφούς ανταγωνιστικότητας (ΣΕΒΕ, 2011).

Excellence Model) και της διαδικασίας Πιστοποίησης στο ΕΣΠΑ, όσο και από θεσμικούς φορείς και τον επιχειρηματικό κόσμο.

- Συνεχής διαδικασία στοχοποίησης των προσδοκόμενων αποτελεσμάτων και της αλλαγής, επί το θετικότερον, της εικόνας της χώρας μας στο εξωτερικό.

Μεσομακροπρόθεσμα

- Συνεχής προσπάθεια βελτίωσης των υποδομών και των Δεικτών της Δομικής Ανταγωνιστικότητας, ώστε να έχουν θετικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.
- Υιοθέτηση ενός ισχυρού οράματος και ενός βιώσιμου – ανταγωνιστικού μοντέλου ανάπτυξης, σε συγκεκριμένους, στρατηγικής σημασίας, τομείς της ελληνικής οικονομίας, όπως Ναυτιλία, Τουρισμός, Πολιτισμός.

Τα μέτρα πολιτικής που προτείνονται αποσκοπούν στη βελτίωση των εν γένει πολιτικών που άπτονται του μεγάλου αυτού εθνικού στόχου⁸⁸. Επισημαίνεται, πάντως, ότι, για τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών, θα πρέπει αυτές να συνοδεύονται από συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης -με σαφώς προσδιορισμένους, ποσοτικούς και ποιοτικούς, ενδιάμεσους και τελικούς στόχους-, να χρησιμοποιηθεί κατάλληλη μεθοδολογία μέτρησης του κόστους που συνεπάγονται και αποτίμησης των αποτελεσμάτων και να προβλεφθεί η σύνταξη περιοδικών εκθέσεων εφαρμογής και απολογισμού.

Συμπεράσματα

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο αναφέρθηκαν τρόποι ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας και ιδιαίτερα της ελληνικής. Τα κράτη, στην προσπάθειά τους να ανακτήσουν, να διατηρήσουν ή/και να επανυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους, μπορούν να υιοθετήσουν αρχές και κανόνες που σχετίζονται με την ενθάρρυνση της καινοτομίας, την αύξηση της παραγωγικότητας, τη σταθερότητα του νομοθετικού και του φορολογικού πλαισίου, τη βελτίωση των υποδομών και την προσέλκυση επενδύσεων. Όσον

⁸⁸ Σημαντικό ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια έχει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα» ΕΠΑΝ II του Υπουργείου Ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013 (βλ. Παράρτημα III).

αφορά την Ελλάδα, οφείλει να δράσει άμεσα για να αντιστρέψει το αρνητικό κλίμα που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια και να θέσει τις βάσεις για κατάκτηση υψηλότερων επιπέδων ανταγωνιστικότητας. Προς αυτήν την κατεύθυνση, ανάμεσα στα άλλα, θα ήταν χρήσιμο να εξαλείψει φαινόμενα όπως αυτά της πολυνομίας, της αδιαφάνειας και της γραφειοκρατίας, να αξιοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό της και να στραφεί στην ποιότητα. Επίσης, κομβικής σημασίας για την Ελλάδα είναι και η υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης με έμφαση σε τομείς όπως η ενέργεια, η ναυτιλία, ο τουρισμός, ο πολιτισμός και η γεωργία.

Βιβλιογραφία 7^{ου} Κεφαλαίου

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ελληνική Εταιρία Διοικήσεως Επιχειρήσεων (2010), «*Η Ελλάδα Μπροστά! Θέσεις της Ελληνικής Εταιρίας Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ) για την αντιμετώπιση της Οικονομικής Κρίσης και για την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας*». Αθήνα.

Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (2011) «*Στρατηγικό Σχέδιο για τη Βελτίωση της Ανταγωνιστικής Λειτουργίας των Επιχειρήσεων με Ανάπτυξη Νέων Δεξιοτήτων για την Εξωστρέφεια – Προβλήματα & Προκλήσεις για την Ανάπτυξη της Εξωστρεφούς Ανταγωνιστικότητας*», ΣΕΒ.

Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (2010) «*Επιχειρηματικότητα Χωρίς Εμπόδια – 30 πεδία δράσης για τη δημιουργία φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος*».

Ξένη Βιβλιογραφία

Global Federation of Competitiveness Councils (2010) “*2010 Global Competitiveness Principles*”.

Institute for Management Development (2008) “*World Competitiveness Yearbook 2008*”.

Διαδίκτυο

<http://www.doingbusiness.org/>

<http://www.eede.gr/>

<http://www.imd.org/>

<http://www.imf.org/external/index.htm>

<http://www.oecd.org/>

<http://www.thegfcc.org/>

<http://www.weforum.org/>

<http://www.worldbank.org/>

Παραρτήματα

Παράρτημα I

Πρόγραμμα PISA

Η αφετηρία

Σκοπός του προγράμματος PISA είναι η παρακολούθηση, σε σταθερή βάση, της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων των συμμετεχουσών χωρών με όρους επιδόσεων των μαθητών. Στη βάση ενός από κοινού διαμορφωμένου και διεθνώς αποδεκτού πλαισίου εργασίας οι συμμετέχουσες χώρες μπορούν να συγκρίνουν τις επιδόσεις των μαθητών τους με τις επιδόσεις των μαθητών άλλων χωρών. Με αυτόν τον τρόπο, το PISA, βοηθά κάθε χώρα όχι μόνο να κατανοεί, αλλά και να ενισχύει την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού της συστήματος και να μαθαίνει από τις πρακτικές άλλων χωρών. Οι εργασίες για το σχεδιασμό του προγράμματος ξεκίνησαν στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και η επίσημη έναρξη έγινε το 1997.

Τι είναι το PISA;

Το Διεθνές Πρόγραμμα για την Αξιολόγηση των Μαθητών - PISA (Programme for International Student Assessment) του ΟΟΣΑ είναι μια διεθνής έρευνα που διεξάγεται στο χώρο της εκπαίδευσης ανά τακτά χρονικά διαστήματα από το 2000 μέχρι σήμερα. Είναι αποτέλεσμα συνεργασίας των χωρών μελών του ΟΟΣΑ και της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης του ΟΟΣΑ.

Σε ποιους απευθύνεται;

Απευθύνεται σε 15χρονους μαθητές, που βρίσκονται στο τέλος της υποχρεωτικής τους εκπαίδευσης.

Τι αξιολογεί;

Αξιολογεί πόσο καλά είναι προετοιμασμένοι οι μαθητές να αξιοποιούν γνώσεις και δεξιότητες για να αντιμετωπίζουν ζητήματα της καθημερινής ζωής. Να έχουν δηλαδή δια βίου πρόσβαση στη γνώση και να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα

στην πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή του τόπου τους. Για το σκοπό αυτό εξετάζει τις επιδόσεις των μαθητών σε βασικές γνωστικές περιοχές, όπως η Κατανόηση Κειμένου, τα Μαθηματικά και οι Φυσικές Επιστήμες.

Πέραν της αξιολόγησης των γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών στα τρία αντικείμενα, το PISA, συλλέγει πληροφορίες και για τους ίδιους τους μαθητές, τα σχολεία τους και τα εκπαιδευτικά συστήματα των συμμετεχουσών χωρών, προκειμένου να διερευνηθούν παράγοντες, που σχετίζονται με τις επιδόσεις των 15χρονων μαθητών, τόσο εντός των χωρών καθ'αυτών όσο και σε σύγκριση με τις άλλες συμμετέχουσες χώρες.

Κάθε πότε διεξάγεται;

Η έρευνα γίνεται κάθε τρία χρόνια. Σε κάθε φάση υλοποίησής της ένα από τα τρία αντικείμενα ορίζεται ως βασικό αντικείμενο έρευνας και εξετάζεται λεπτομερώς, ενώ τα άλλα δύο εξετάζονται σε μικρότερη έκταση. Με την ολοκλήρωση τριών φάσεων της έρευνας, οπότε και τα τρία αντικείμενα έχουν εξεταστεί λεπτομερώς, συμπληρώνεται ένας κύκλος.

Πόσες χώρες συμμετέχουν;

Μέχρι το 2009 έχουν συμμετάσχει στο PISA περισσότερες από 70 χώρες συνολικά, που είναι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ αλλά και χώρες εκτός ΟΟΣΑ. Πιο συγκεκριμένα, στο:

- PISA 2000 συμμετείχαν 32 χώρες (εκ των οποίων 28 μέλη του ΟΟΣΑ).
- PISA 2003 συμμετείχαν 41 χώρες (εκ των οποίων 30 μέλη του ΟΟΣΑ).
- PISA 2006 συμμετείχαν 57 χώρες (εκ των οποίων 30 μέλη του ΟΟΣΑ).
- PISA 2009 συμμετείχαν 65 χώρες (εκ των οποίων 34 μέλη του ΟΟΣΑ).

Πώς αποτιμά το PISA τις γνώσεις και τις δεξιότητες των μαθητών;

Οι μαθητές, που συμμετέχουν στο PISA, συμπληρώνουν ένα φυλλάδιο που περιλαμβάνει θέματα και ερωτήσεις και από τα τρία γνωστικά αντικείμενα. Στα θέματα αυτά υπάρχει ένα υποσύνολο κοινών θεμάτων, που αποτελούν το συνδυαστικό κρίκο μεταξύ των φάσεων του προγράμματος και επιτρέπουν τη σύγκριση των αποτελεσμάτων.

Απαντούν επίσης ένα σύντομο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις που αφορούν στον ίδιο τον μαθητή, την οικογένειά του, καθώς και τη στάση του απέναντι στη μάθηση και το κύριο αντικείμενο αξιολόγησης της έρευνας. Με αυτόν τον τρόπο, αντλούνται πληροφορίες για τη συσχέτιση της επίδοσης των μαθητών με ατομικά ή οικογενειακά χαρακτηριστικά, καθώς και με κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, όπως η μετανάστευση, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, το οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον του σχολείου κ.ά..

Υπάρχει ακόμη ένα ερωτηματολόγιο για τους διευθυντές που περιέχει ερωτήσεις για το μέγεθος και τον τύπο του σχολείου, την πολιτική υποδοχής και κατάταξης των μαθητών του, αλλά και τη διαχείριση σε επίπεδο προϋπολογισμού και εκπαιδευτικών πόρων. Οι πληροφορίες που συλλέγονται μπορούν να συσχετισθούν με τις επιδόσεις των μαθητών και να συναχθούν συμπεράσματα.

Τι αποτελέσματα εξάγει;

Κάθε τρία χρόνια, το PISA, συγκεντρώνει δεδομένα για τις επιδόσεις των μαθητών και πληροφορίες για τους ίδιους τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τα σχολεία και τέλος διαμορφώνει δείκτες που μπορούν να παρακολουθήσουν διαφορές (και ομοιότητες) στη διάρκεια του χρόνου. Η συμμετοχή των χωρών στο πρόγραμμα PISA είναι σημαντική, καθώς τα αποτελέσματα της έρευνας:

- Μπορούν να οδηγήσουν σε συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες των μαθητών ακόμη και μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης να συνεχίσουν να μαθαίνουν δια βίου, ώστε να ανταποκρίνονται με επιτυχία στις διάφορες προσωπικές τους ανάγκες και υποχρεώσεις, μορφωτικές, επαγγελματικές κλπ.
- Μπορούν ακόμη να αξιοποιηθούν από τα σχολεία, την Πολιτεία και τους θεσμοθετημένους φορείς της εκπαίδευσης, για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης δημόσιας εκπαίδευσης.
- Δίνουν τη δυνατότητα σύγκρισης ανάμεσα στις διάφορες χώρες, ως προς τις επιδόσεις των μαθητών στο πρόγραμμα PISA και ως προς το μαθησιακό τους περιβάλλον.

Πρόγραμμα PISA 2012

Κατά το χρονικό διάστημα 2011-2012 βρίσκεται σε εξέλιξη το διεθνές πρόγραμμα PISA 2012 στο πλαίσιο του οποίου:

- Τα Μαθηματικά ορίζονται ως βασικό αντικείμενο και εξετάζονται λεπτομερώς, ενώ οι Φυσικές Επιστήμες και η Κατανόηση Κειμένου εξετάζονται σε μικρότερη έκταση.
- Συμμετέχουν 67 χώρες, εκ των οποίων οι 34 είναι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Η Πιλοτική Φάση (Field Trial) του PISA 2012 στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε το εαρινό εξάμηνο του 2011.

Η Κύρια Έρευνα (Main Study) του PISA 2012 στην Ελλάδα θα πραγματοποιηθεί από τις 7 Μαρτίου έως τις 6 Απριλίου 2012. Σε αυτήν θα συμμετάσχουν περίπου 200 δημόσια και ιδιωτικά σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια και ΕΠΑΛ) από όλη την Ελλάδα και περίπου 4.500 μαθητές. Τα σχολεία αυτά έχουν επιλεγεί με τυχαία δειγματοληψία από το διεθνή φορέα που έχει την ευθύνη για τη συγκρότηση του δείγματος του PISA.

Κάθε χώρα που συμμετέχει στην έρευνα χρησιμοποιεί έναν αριθμό εργαλείων (φυλλάδια θεμάτων και ερωτηματολόγια). Πιο συγκεκριμένα, στο PISA 2012 η Ελλάδα χρησιμοποιεί τα παρακάτω εργαλεία:

- α) Φυλλάδιο θεμάτων του μαθητή που καλύπτει τα γνωστικά αντικείμενα των Μαθηματικών, των Φυσικών Επιστημών και της Κατανόησης Κειμένου,
- β) ερωτηματολόγιο του μαθητή και
- γ) ερωτηματολόγιο του σχολείου που θα συμπληρωθεί από τον Διευθυντή του σχολείου.

Πηγή:

http://www.kee.gr/html/research_main.php

Παράρτημα II

Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ενιαίο, αλλά για λόγους οργάνωσης των εργασιών του συνέρχεται –ανάλογα με τα εξεταζόμενα θέματα– με διάφορες συνθέσεις, στις οποίες συμμετέχουν οι εκάστοτε αρμόδιοι υπουργοί των κρατών-μελών και Ευρωπαίοι Επίτροποι. Κατά τη δεκαετία του '90 υπήρχαν 22 συνθέσεις, που μειώθηκαν σε 16 τον Ιούνιο του 2000 και εν συνεχεία σε 9 τον Ιούνιο του 2002. Από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας την 1η Δεκεμβρίου 2009, υπάρχουν δέκα συνθέσεις. Το Συμβούλιο παραμένει πάντως ενιαίο, κατά την έννοια ότι, ανεξάρτητα από τη σύνθεση του Συμβουλίου που εκδίδει μια απόφαση, πρόκειται για απόφαση «του Συμβουλίου», χωρίς μνεία της σύνθεσής του. Το Συμβούλιο εδρεύει στις Βρυξέλλες, όπου συνέρχεται αρκετές φορές το μήνα (κατά τους μήνες Απρίλιο, Ιούνιο και Οκτώβριο οι συνεδριάσεις διεξάγονται στο Λουξεμβούργο).

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου προετοιμάζονται από μια δομή ομάδων εργασίας και επιτροπών (άνω των 150) οι οποίες συγκροτούνται από αντιπροσώπους των κρατών-μελών. Οι εν λόγω ομάδες και επιτροπές ρυθμίζουν τα τεχνικά ζητήματα και διαβιβάζουν το φάκελο στην Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων (EMA), η οποία συγκροτείται από τους πρέσβεις των κρατών-μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η EMA μεριμνά για τη συνοχή των εργασιών και ρυθμίζει τα τεχνικοπολιτικά ζητήματα πριν διαβιβάσει το φάκελο στο Συμβούλιο.

Το Συμβούλιο αποφασίζει με ψηφοφορία στην οποία συμμετέχουν οι υπουργοί των κρατών-μελών. Υπάρχουν τρεις τρόποι διεξαγωγής της ψηφοφορίας, ανάλογα με το τι προβλέπει η Συνθήκη για τα σχετικά θέματα: απλή πλειοψηφία (για τις διαδικαστικές αποφάσεις), ειδική πλειοψηφία (ένα σύστημα στάθμισης των ψήφων σε συνάρτηση με τον πληθυσμό των κρατών-μελών, εφαρμοζόμενο σε μεγάλο αριθμό αποφάσεων στους τομείς που συνδέονται με την εσωτερική

αγορά καθώς και στον οικονομικό και τον εμπορικό τομέα) ή ομοφωνία (για τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της άμυνας, της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας και της φορολογίας).

Στις περισσότερες περιπτώσεις το Συμβούλιο αποφασίζει προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με τη σύμπραξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, είτε με διαδικασία διαβούλευσης (λχ στους τομείς της γεωργίας, της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας και της φορολογίας) είτε με συναπόφαση (λχ στους τομείς που συνδέονται με την εσωτερική αγορά).

Το **Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας** δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2002, με τη συνένωση τριών παλαιότερων συνθέσεων (Εσωτερικής Αγοράς, Βιομηχανίας και Έρευνας), προέκυψε από την εμφανή ανάγκη για μια πιο συνεκτική και καλύτερα συντονισμένη αντιμετώπιση εκείνων των θεμάτων που συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάλογα με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, το Συμβούλιο αυτό συγκροτείται από Υπουργούς Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Βιομηχανίας, Έρευνας κλπ. Συνέρχεται πέντε ή έξι φορές το χρόνο.

Από τη δημιουργία του, το Συμβούλιο αυτό, έχει αναλάβει το ρόλο της διασφάλισης μιας ενιαίας προσέγγισης στο ζήτημα της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη. Με αυτό το πνεύμα, εξετάζει, σε τακτική βάση, τόσο οριζόντια όσο και τομεακά θέματα ανταγωνιστικότητας βάσει αναλύσεων που υποβάλλει η Επιτροπή και εκφράζει τις απόψεις του για το πώς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα θέματα της ανταγωνιστικότητας σε όλες τις πρωτοβουλίες πολιτικής που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις. Ακόμα, ασχολείται με νομοθετικές προτάσεις στους διάφορους τομείς δραστηριότητάς του και αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, ως επί το πλείστον από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Τα τρία πεδία δραστηριότητας του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας είναι τα ακόλουθα:

❖ **Εσωτερική Αγορά**

Η εσωτερική αγορά είναι μία από τις σημαντικότερες και συνεχείς προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι στοχεύει στη δημιουργία ενός χώρου ελεύθερης διακίνησης προσώπων και εμπορευμάτων. Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας

καλύπτει ευρύ φάσμα τομέων: δημόσιες προμήθειες, ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και εγκατάσταση, ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, δίκαιο του ανταγωνισμού και εταιρικό δίκαιο.

❖ **Βιομηχανία**

Τα θέματα βιομηχανικής πολιτικής εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών-μελών. Οι δράσεις, που αναλαμβάνονται δυνάμει της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, πρέπει να διέπονται από την ανάγκη διασφάλισης των απαραίτητων προϋποθέσεων για την ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής βιομηχανίας, μέσω της στενής συνεργασίας μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών-μελών της.

Η Συνθήκη ορίζει ότι, σύμφωνα με την αρχή της δημιουργίας ενός συστήματος ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, η δράση της Κοινότητας πρέπει να αποσκοπεί στην επίσπευση της προσαρμογής της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές, στην ενθάρρυνση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για πρωτοβουλίες και ανάπτυξη επιχειρήσεων σε όλη την Κοινότητα, ιδίως δε των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στην ενθάρρυνση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και στην επίτευξη καλύτερης εκμετάλλευσης των βιομηχανικών δυνατοτήτων των πολιτικών καινοτομίας, έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Οι δράσεις που έχουν αναληφθεί από την Κοινότητα μέχρι στιγμής αποσκοπούν στην παροχή συνδρομής στα κράτη-μέλη για την υπέρβαση της κρίσης των κυριότερων βιομηχανικών τομέων της Κοινότητας κατά τρόπο που να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, ενώ παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα στους συγκεκριμένους τομείς να ολοκληρώσουν την αναδιάρθρωση εντός δεδομένου χρονικού διαστήματος. Τα πιθέμενα κριτήρια στοχεύουν στο να εξασφαλιστεί ότι η αναδιάρθρωση αυτή είναι συντονισμένη και ότι αξιολογείται η ακολουθούμενη στρατηγική δημιουργίας των προϋποθέσεων για την προώθηση τομέων ικανών να ανταγωνιστούν με τους αντίστοιχους τομείς άλλων βιομηχανικών ή νεοβιομηχανικών χωρών.

❖ **Έρευνα**

Η επιστημονική έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (ΕΤΑ) διαδραματίζει ένα διαρκώς μεγαλύτερο ρόλο στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης.

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα καθορίζει τους στόχους, τους κανόνες και τις διαδικασίες υλοποίησης των δραστηριοτήτων της ΕΤΑ. Κύριος στόχος των κοινοτικών δραστηριοτήτων είναι η ενίσχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών βάσεων της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, καθώς και της διεθνούς της ανταγωνιστικότητας, με τη συνένωση των ερευνητικών πόρων σε ορισμένους βασικούς τομείς και τεχνολογίες προτεραιότητας.

Το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο (2007-2013) αποτελεί το κύριο μέσο της Ένωσης για τη χρηματοδότηση της έρευνας στην Ευρώπη. Συμβάλλει στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου έρευνας ως όραμα για το μέλλον της έρευνας στην Ευρώπη. Αποσκοπεί στην επιστημονική αριστεία, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην καινοτομία, με την προώθηση μεγαλύτερης συνεργασίας, περισσότερης συμπληρωματικότητας και καλύτερου συντονισμού μεταξύ όλων των σχετικών φορέων σε όλα τα επίπεδα.

Πηγή:

<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations?lang=el>

<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness.aspx?lang=el>

Παράρτημα III

ΕΠΑΝ II: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα

Στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» (ΕΠΑΝ II) του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, για την περίοδο 2007 – 2013, συνεχίζονται και εμπλουτίζονται οι επιτυχημένες δράσεις του ΕΠΑΝ της περιόδου 2000 – 2006.

Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του ΕΠΑΝ II είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος, με έμφαση στη διάσταση της καινοτομικότητας.

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με δράσεις που υποστηρίζουν:

- Την επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.
- Την ανάπτυξη της υγιούς, αειφόρου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας.
- Την ενίσχυση της ελκυστικότητας της Ελλάδας ως τόπου ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας με σεβασμό στο περιβάλλον.

Οι βασικές προτεραιότητες του ΕΠΑΝ II για την περίοδο 2007 – 2013 είναι:

1. Η προώθηση της καινοτομίας, υποστηριζόμενη από έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας ως βασικού παράγοντα για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.

2. Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας

Επέκταση της εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, ως βασικής διεξόδου για την παραγωγική αναβάθμιση της χώρας προς αγαθά και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, με ποιότητα, περιβαλλοντική ευαισθησία, ενσωμάτωση γνώσης και καινοτομίας, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην έξοδο της χώρας από τις συνθήκες οικονομικής ύφεσης.

3. Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των βασικών υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, την ενδυνάμωση του ανταγωνισμού, τη μείωση του επιχειρηματικού κινδύνου και την προστασία του καταναλωτή.

4. Η ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της Χώρας και η ενίσχυση της αειφορίας

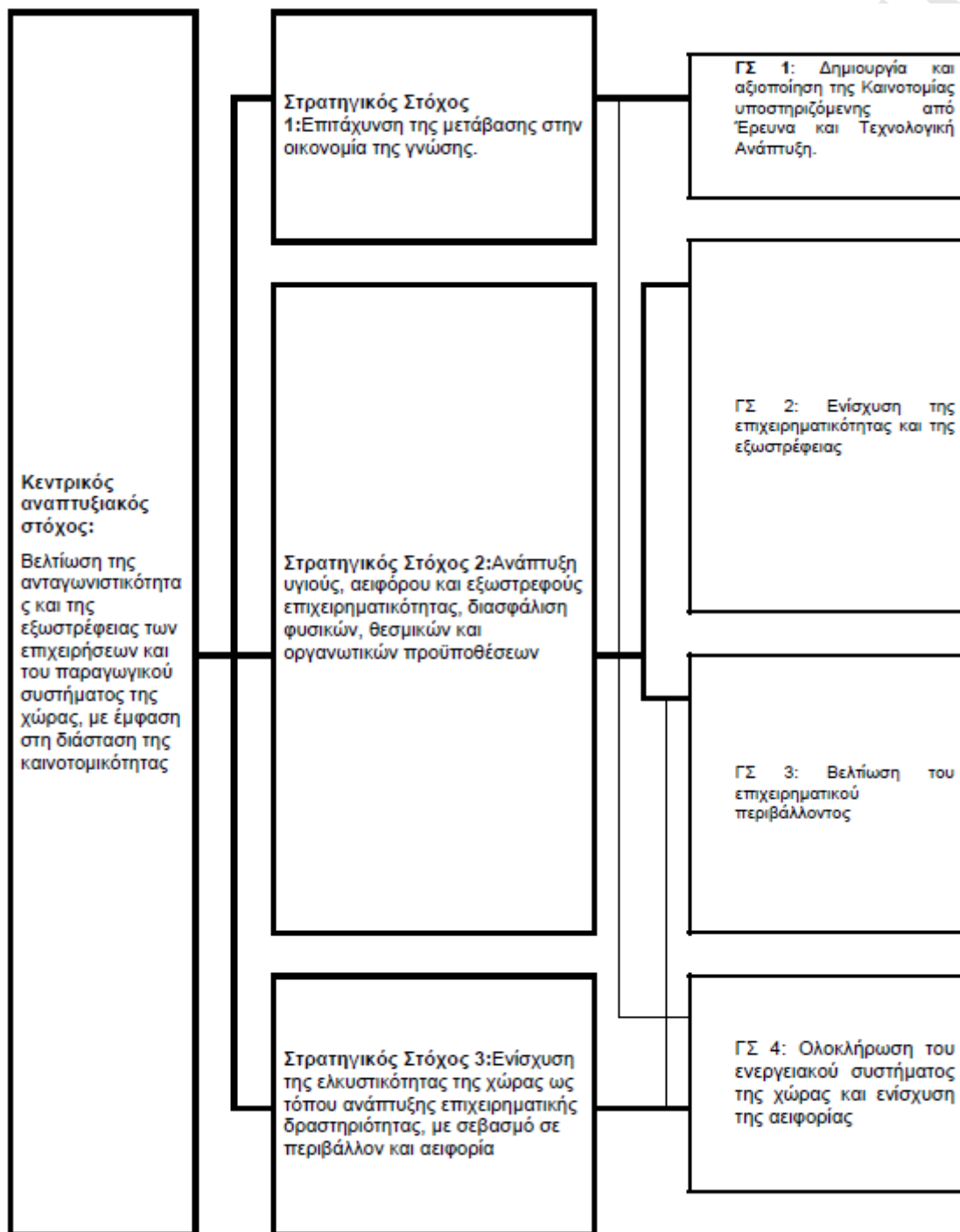
Εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, στο πλαίσιο της επίτευξης των περιβαλλοντικών στόχων της, υποστήριξη της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας και ένταξη της χώρας στα μεγάλα διεθνή δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου.

Βασική συνιστώσα του Προγράμματος αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη.

Η **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)** καθορίζει, περιγράφει και εκτιμά τις σημαντικές άμεσες και έμμεσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα».

Εν δυνάμει ενδιαφερόμενοι για τις δράσεις και τις ενισχύσεις του ΕΠΑΝ II είναι: επιχειρήσεις διαφόρων κλάδων και τομέων ανεξαρτήτως αριθμού απασχολουμένων σε αυτές – ιδίως μικρομεσαίες επιχειρήσεις, Ερευνητικοί και Τεχνολογικοί φορείς, ΑΕΙ, ΤΕΙ, νέοι, γυναίκες, άτομα με αναπηρίες, νέοι επιστήμονες, νέοι επενδυτές, μεταποιητικές, εμπορικές, τουριστικές επιχειρήσεις, χρήστες του τουριστικού προϊόντος, εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις, καταναλωτές.

Σχηματικά, η σύνδεση Κεντρικού, Στρατηγικών και Γενικών Στόχων, παρουσιάζεται ως εξής:

Πηγή:

<http://www.antagonistikotita.gr//greek/programme.asp>

Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

Ελληνική Βιβλιογραφία

Δερβιτσιώτης, Κ., Λαγοδήμος, Α. (2007) «Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων, Ανάλυση - Βελτίωση – Στρατηγικές», Β Έκδοση, Οικονομική Βιβλιοθήκη.

Δούκας, Π. (2007) «Οικονομικές Θεωρίες, Αρχές Διοίκησης & Αρχαία Ελληνική Σκέψη», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Δρακάτος, Κ. (2008) «Το Πρόβλημα της Ανταγωνιστικότητας», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2004), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2003».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2006), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2005».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2007), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2006».

Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (2008), «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2007».

Ελληνική Εταιρία Διοικήσεως Επιχειρήσεων (2010), «Η Ελλάδα Μπροστά! Θέσεις της Ελληνικής Εταιρίας Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ) για την αντιμετώπιση της Οικονομικής Κρίσης και για την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας». Αθήνα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010α) «Έγγραφο Αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας».

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010β) «Ευρώπη 2020: Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη».

Λιαργκόβας, Π. (2007) «Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα». Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Μακρυδάκης, Σ. και Λιούκας, Σ. (2005) «Διερεύνηση Των Διεθνών Δεικτών Ανταγωνιστικότητας Και Εκτίμηση Του Κόστους Από Την Έλλειψη

Ανταγωνιστικότητα Στην Ελληνική Οικονομία». Υπουργείο Ανάπτυξης – Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα: Αθήνα.

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (2010) «Γνώμη Πρωτοβουλίας “Στρατηγική Ευρώπη 2020”», Αθήνα.

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (2011) «Στον “πάτο” της διεθνούς κατάταξης ανταγωνιστικότητας η Ελλάδα: πτώση κατά 10 θέσεις και 4η από το τέλος η χώρα για το 2011».

Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (2011) «Στρατηγικό Σχέδιο για τη Βελτίωση της Ανταγωνιστικής Λειτουργίας των Επιχειρήσεων με Ανάπτυξη Νέων Δεξιοτήτων για την Εξωστρέφεια – Προβλήματα & Προκλήσεις για την Ανάπτυξη της Εξωστρεφούς Ανταγωνιστικότητας», ΣΕΒ.

Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (2010) «Επιχειρηματικότητα Χωρίς Εμπόδια – 30 πεδία δράσης για τη δημιουργία φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος».

Υπουργείο Ανάπτυξης (2005), «Στρατηγική της Λισσαβώνας – Στόχοι και πορεία επίτευξής τους». Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

Aiginger, K. (2006) “*Competitiveness: From a Dangerous Obsession to a Welfare Creating Ability with Positive Externalities*”. *Journal of International Competition and Trade* 6(2): 161-177.

Almunia, J. (2010) “*How Competitive is the European Union?*”. Στο *The Global Competitiveness Report*, World Economic Forum.

Amin, M. (2009) “*Labor Regulation and Employment in India’s Retail Stores*”. *Journal of Comparative Economics* 37 (1): 47–61.

Balkytė, A., Tvaronavičienė, M. (2010) “*Perception of Competitiveness in the Context of Sustainable Development: Facets of Sustainable Competitiveness*”. *Journal of Business Economics and Management* 11(2): 341–365.

Black, J., Hashimzade, N., Myles, G. (2009) “*A Dictionary of Economics*”. Oxford University Press [Oxford Reference Online].

Boltho, A. (1996) “*The Assessment: International Competitiveness*”. *Oxford Review of Economic Policy* 12(3): 1-16.

- Commission of the European Communities** (2005) *“Integrated Guidelines for Growth and Jobs (2005-2008)”*.
- European Commission** (1999) *“Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation of Regions in the EU”*. Brussels: European Commission.
- European Commission** (2004) *“Facing the Challenge: The Lisbon Strategy for Growth and Employment, Report from the High Level Group Chaired by Wim Kok”*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- European Commission** (2010) *“Europe 2020: Commission proposes new economic strategy in Europe”*, Brussels.
- European Council** (2000) *“Presidency Conclusions – Lisbon European Council – 23 and 24 March 2000”*.
- European Council** (2001) *“Presidency Conclusions – Göteborg European Council – 15 and 16 June 2001”*.
- European Council** (2005) *“Presidency Conclusions – Brussels European Council – 22 and 23 March 2005”*.
- European Council** (2010) *“Conclusions – European Council – 25 and 26 March 2010”*, Brussels.
- Fischer, S.** (1993) *“The Role of Macroeconomic Factors in Growth”*. Journal of Monetary Economics 32 (3): 485–512.
- Garelli, S.** (2006) *“Changing the Mindset on Competitiveness – The link between enterprises and nations”*.
<http://www.imd.org/research/challenges/TC060-06.cfm>
- Garelli, S.** (2008) *“Competitiveness 20 Years Later”*. Στο World Competitiveness Yearbook, Institute for Management Development.
- Garelli, S.** (2008) *“New Waves in Globalization and Competitiveness – The shifting roles”*.
<http://www.imd.org/research/challenges/TC057-08.cfm>
- Garelli, S.** (2011a) *“The World Competitiveness Rankings 2011”*.
<http://www.youtube.com/watch?v=XDpqzdvjH4E&feature=edu&list=PLAE73493AA0914BA0>
- Garelli, S.** (2011b) *“IMD – World Competitiveness Yearbook – 2011 Results”*.
<http://www.youtube.com/watch?v=cgyVj9JuzZc&feature=relmfu>
- Global Federation of Competitiveness Councils** (2010) *“2010 Global Competitiveness Principles”*.

- Group of Lisbon** (1996) *“Limits to Competition”*. London: MIT Press.
- Hatzichronoglou, T.** (1996) *“Globalisation and Competitiveness: Relevant Indicators”*. OECD Science, Technology and Industry Working Papers 5: 62.
- Institute for Management Development** (2008) *“World Competitiveness Yearbook 2008”*.
- Institute for Management Development** (2009) *“World Competitiveness Yearbook 2009”*.
- Institute for Management Development** (2011) *“World Competitiveness Yearbook 2011”*.
- Kaplan, D.** (2009) *“Job Creation and Labor Reform in Latin America”*. Journal of Comparative Economics 37 (1): 91–105.
- Krugman, P. R.** (1994) *“Competitiveness: A Dangerous Obsession”*. Foreign Affairs 73(2): 28-44.
- Krugman, P. R.** (1996) *“Making Sense of the Competitiveness Debate”*. Oxford Review of Economic Policy 12(3): 17-25.
- Krugman, P. R.** (1997) *“Pop Internationalism”*. Cambridge: MIT Press.
- Law, J.** (2009) *“A Dictionary of Business and Management”*. Oxford University Press [Oxford Reference Online].
- Lorange, P., Rosselet-McCauley, S.** (2008) *“Capturing Knowledge to Boost Performance – Why it should be a priority”*.
<http://www.imd.org/research/challenges/TC032-08.cfm>
- National Competitiveness Council** (2004) *“Annual Competitiveness Report 2004”*. Dublin.
- Porter, M.** (1990) *“The Competitive Advantage of Nations”*. London: Macmillan.
- Porter, M., Ketels, C., Delgado, M.** (2006) *“The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness Index”*. Στο The Global Competitiveness Report, World Economic Forum.
- Porter, M., Ketels, C., Delgado, M., Stern, S.** (2008) *“Moving to a New Global Competitiveness Index”*. Στο The Global Competitiveness Report, World Economic Forum.
- Reinert, E. S.** (1995) *“Competitiveness and Its Predecessors – a 500-Year Cross-National Perspective”*. Structural Change and Economic Dynamics 6: 23-42.

Rosselet-McCauley, S. (2009) *“Death of the Decoupling Myth”*. Financial Times Competition.

Sala-i-Martin, X., Blanke, J., Hanouz, M. D., Geiger, T., Mia, I. (2010) *“The Global Competitiveness Index 2010-2011: Looking Beyond the Global Economic Crisis”*. Στο The Global Competitiveness Report, World Economic Forum.

Smith, S. C. (1993) *“Review of Michael E. Porter’s The Competitive Advantage of Nations”*. Journal of Economic Development 40(2): 399-404.

Trajtenberg, M. (2005) *“Innovation Policy for Development: An Overview”*. Paper prepared for LAEBA, Second Annual Meeting. November 28–29. Tel Aviv University.

Tsoukalis, L., Cramme, O., Liddle, R. (2010) *«Μια Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή να ανταποκριθεί στην παγκόσμια εποχή - Μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση;»*, ELIAMEP.

World Economic Forum (2007) *“The Global Competitiveness Report 2007-2008”*.

World Economic Forum (2008) *“The Global Competitiveness Report 2008-2009”*.

World Economic Forum (2009) *“The Global Competitiveness Report 2009-2010”*.

World Economic Forum (2010) *“The Global Competitiveness Report 2010-2011”*.

World Economic Forum (2010) *“The Lisbon Review 2010 - Towards a More Competitive Europe?”*.

Διαδίκτυο

http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

http://ec.europa.eu/europe2020/services/faqs/index_en.htm

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/structural_indicators/indicators/short_list

<http://euobserver.com/19/29547>

<http://euobserver.com/19/29608>

<http://euobserver.com/7/29993>

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/competitiveness_en.htm

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_en.htm
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EL:PDF>
<http://www.antagonistikotita.gr/greek/programme.asp>
<http://www.cer.org.uk/publications/archive/report/2010/lisbon-scorecard-x-road-2020>
<http://www.compete.org/about-us/>
<http://www.compete.org/explore/>
<http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/>
<http://www.competitiveness.ie/aboutus/ourwork/#Framework>
<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness>
<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/competitiveness.aspx?lang=el>
<http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations?lang=el>
<http://www.doingbusiness.org/>
<http://www.eede.gr/>
<http://www.espa.gr/el/Pages/DictionaryFS.aspx?item=397>
<http://www.imd.org/>
http://www.imd.org/research/centers/wcc/about_wcc.cfm
http://www.imd.org/research/publications/wcy/partner_institutes.cfm
http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/BU_List.pdf
http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/ep_list.pdf
http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/GO_List.pdf
http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/IN_List.pdf
<http://www.imf.org/external/index.htm>
<http://www.iobe.gr/>
http://www.kee.gr/html/research_main.php
<http://www.oecd.org/>
<http://www.planning.gov.cy/planning/planning.nsf/All/AA8F896100E9EC11C2257832002776DB?OpenDocument>
<http://www.sbbe.gr/>
<http://www.sbbe.gr/docs/imd2011/imd2011b.pdf>
http://www.sdo.teicrete.gr/dep/images/stories/arthro_europe2020.pdf

<http://www.sev.org.gr/>

<http://www.sev.org.gr/online/viewPosNews.aspx?id=1898&mid=621&lang=gr&Code=editions>

<http://www.thegfcc.org/>

<http://www.weforum.org/>

<http://www.weforum.org/communities>

<http://www.weforum.org/content/pages/partner-institutes>

<http://www.weforum.org/faqs/centre-global-competitiveness-and-performance>

<http://www.weforum.org/issues>

<http://www.weforum.org/reports>

<http://www.worldbank.org/>

http://www.youtube.com/user/imd?feature=results_main